

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Гуманітарно-педагогічний коледж**

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПК МДУ**

**«ТВОРЧА СПАДЩИНА
В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА
НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО
ПОКОЛІННЯ»**

Мукачево

18–19 квітня 2019 р.

**УДК 37(092)Сухомлинський(043.2)
Т28**

Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету

Творча спадщина В.О. Сухомлинського як концептуальна основа навчання і виховання підростаючого покоління: збірник тез доповідей науково-практичної конференції студентів, 18–19 квітня 2019 р., Мукачево / ред.кол. : І. І. Кушнір (гол.ред.) та ін. – Мукачево: ГПК МДУ, 2019. – 215 с.
(протокол № 7 від «15» березня 2019 р.)

ISBN 978-617-7495-26-9

У збірнику вміщено тези доповідей науково-практичної конференції студентів «Актуальні проблеми навчання та виховання в контексті освітньої реформи». Учасники конференції розкривають головні ідеї педагогіки В.Сухомлинського та обговорюють їх впровадження в освітньому процесі сучасних закладів освіти, висвітлюють результати наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук.

Видання призначено для викладачів, студентів педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор гуманітарно-педагогічного коледжу МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Тягур В.М. – заступник директора з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти МДУ.

Паук М.М. – заступник директора з виховної роботи, кандидат філологічних наук, викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Богдан А.А. – завідувач навчально-виробничою практикою, викладач математичних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Кампов Н.В. – завідувач шкільного відділення, викладач української мови та літератури, спеціаліст II категорії.

Кертис Н.В. – завідувач дошкільного відділення, викладач дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст I категорії.

Буркало Н.Л. – завідувач музичного відділення, викладач гри на інструменті (фортепіано).

Фізер Е.К. – викладач дошкільної педагогіки, спеціаліст II категорії.

Грегірчак Д.Б. – кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін.

Синевич І.С. – викладач педагогіки, спеціаліст II категорії.

Тягур Л.М. – викладач психології, спеціаліст I категорії.

Феньов Я.І. – викладач педагогіки, спеціаліст II категорії.

Мішкулинець О.О. – кандидат психологічних наук, викладач психолого-педагогічних дисциплін.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....9

<i>Барта Н-Б.Я.</i> В.О. Сухомлинський про психологічні особливості важковиховуваних дітей.....	9
<i>Бобела Ю.В.</i> Виховання любові до Батьківщини у творах В.О. Сухомлинського.....	12
<i>Данич Ю.</i> Погляди В.О. Сухомлинського на проблеми сімейного виховання.....	15
<i>Дешко І.В.</i> Дієві інструменти виховання у дошкільному віці за досвідом В. Сухомлинського.....	17
<i>Дирда А.Б.</i> Фізичне виховання молодших школярів через призму поглядів В.О. Сухомлинського: психологічний аспект.....	20
<i>Ігнатик А.С.</i> Використання спадщини В.О. Сухомлинського в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.....	23
<i>Калій А.Ю.</i> The role of creativity education in schoolchildren's life.....	26
<i>Келемен Е.І.</i> Мудрість сімейного виховання у поглядах В.О. Сухомлинського.....	29
<i>Козар Я.С.</i> Питання виховання «важких» дітей у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	33
<i>Костак А.І.</i> Праця – як засіб виховання у творах Сухомлинського.....	36
<i>Лакатош І.І.</i> Проблема екологічного виховання молодших школярів у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.....	39
<i>Лемак В.І.</i> Гуманістична спрямованість педагогіки Василя Сухомлинського.....	42
<i>Мангур А.Я.</i> Роль праці в системі морального виховання дітей.....	45
<i>Матьола І.В.</i> Естетичне виховання учнів на уроках образотворчого мистецтва за поглядами В. Сухомлинського.....	48
<i>Молнар І.В.</i> Проблема розумового виховання дітей молодшого шкільного віку у творчості В.О. Сухомлинського.....	51
<i>Олексій Д.Р.</i> Проблеми фізичного виховання у педагогічному доробку В.О. Сухомлинського.....	54

<i>Онисько Б.Я.</i> Система поглядів В.О. Сухомлинського щодо виховання учнів засобами слова.....	57
<i>Піцур Я.М.</i> Виховання проблемної дитини за поглядами В. Сухомлинського.....	60
<i>Попович В.І.</i> Роль фізичного виховання у зміцненні здоров'я школярів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	63
<i>Русин Ю.М.</i> Beitrag von W.O. Suchomlynskyj zur entwicklung der pädagogik (Внесок В.О. Сухомлинського в розвиток педагогіки).....	66
<i>Руснак М.О.</i> Проблема перевиховання дітей у спадщині В.О. Сухомлинського: педагогічний аспект.....	68
<i>Ряшко А.І.</i> Етнічні засади родинного виховання В.О. Сухомлинського.....	71
<i>Турянця А.В.</i> Проблема наступності між дошкільно і початковою освітою та вихованням у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	74
<i>Щербей Г.І.</i> Патріотичне виховання дітей у погледах В. Сухомлинського.....	77

РОЗДІЛ 2. ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....81

<i>Бута Б.В.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського в модернізації початкової освіти.....	81
<i>Клопотар А.І.</i> Розвиток ідей В.О. Сухомлинського в сучасній психології.....	84
<i>Кость Е.Ю.</i> Значення сільської школи на сьогодні в контексті В.О. Сухомлинського.....	87
<i>Леврінець Б.Ю.</i> Роль вчителя у формуванні особистості за В. Сухомлинським.....	91
<i>Маньо І.Р.</i> В.О. Сухомлинський про формування інтересу до навчання у школярів.....	93
<i>Маркович А.В.</i> Ефективність процесу навчання в початкових класах у творчій спадщині В. Сухомлинського.....	96
<i>Мешко В.І.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського у сучасному освітньому просторі.....	99
<i>Турянця О.А.</i> Особливості підходу В. Сухомлинського до дітей з особливими освітніми потребами в умовах освітнього процесу.....	102
<i>Хайнас А.М.</i> Формування творчої особистості майбутнього педагога на засадах педагогічної спадщини В. Сухомлинського.....	105

<i>Шпонтак Я.В.</i> Василь Сухомлинський про застосування гри в навчанні та вихованні молодшого школяра.....	108
РОЗДІЛ 3. ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО В МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ.....	112
<i>Григоряк Л.І.</i> "V. Sukhomlinsky and the foreign philosophical and psychological thought of the twentieth century: the convergence of moral and ethical views on society and man in it".....	112
<i>Клевець Н.Я.</i> Педагогічні концепції В.О. Сухомлинського в китайській педагогічній освіті.....	115
<i>Козар Т.І.</i> Педагогічні ідеї Василя Сухомлинського в освіті європейських країн.....	118
<i>Цюцька Р.М.</i> Поширення педагогіки В. Сухомлинського у світі.....	122
РОЗДІЛ 4. ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	126
<i>Воротинцева Н.О.</i> Створення психоемоційного комфорту в дитячому колективі за поглядами В.О. Сухомлинського.....	126
<i>Довжан Я.В.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського щодо організації творчої діяльності учнів як основа розвитку критичного мислення.....	129
<i>Зозуляк К.А.</i> Використання спадщини В.О. Сухомлинського у процесі викладання математики.....	132
<i>Кобаль Є.М.</i> Development of the students' writing skills in V.Sukhomlinsky's creative heritage.....	136
<i>Ковач О.М.</i> Використання ідей В.О. Сухомлинського у сучасному закладі дошкільної освіти.....	138
<i>Купар Д.Б.</i> Формування здоров'язберезувальної компетентності учнів початкової школи на засадах педагогіки гуманізму В.О. Сухомлинського.....	141
<i>Леньо О.О.</i> В.О. Сухомлинський про естетичне виховання на прикладі образотворчого мистецтва.....	144
<i>Лінівцева Н.М.</i> Погляди В. Сухомлинського про емоційне благополуччя учнів у освітньому просторі початкової школи.....	146
<i>Луганська А.А.</i> Формування творчої особистості за поглядами В.О. Сухомлинського.....	150

<i>Лугош О.</i> Формування міжособистісних взаємин у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	153
<i>Лукач Ю.В.</i> Природа – джерело розвитку дивування і мислення учнів початкових класів.....	156
<i>Лукачко Т.В.</i> Реалізація ідей В.О. Сухомлинського при роботі з дітьми молодшого шкільного віку.....	159
<i>Макара Ж.М.</i> Розвиток критичного мислення в освітньому просторі за поглядами В.О. Сухомлинського.....	162
<i>Михайлюк М.В.</i> Використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку.....	165
<i>Онисько В.Ю.</i> Педагогічні ідеї В. Сухомлинського про роль природи у навчанні дітей рідної мови.....	168
<i>Плешинець В.В.</i> Сухомлинський про творчий розвиток дітей початкової школи.....	171
<i>Стегней Б.</i> Використання творчих завдань у роботі з дошкільниками у творчій спадщині В.О. Сухомлинського.....	174
<i>Фенцик Н.Р.</i> Ідеї розвитку творчого потенціалу особистості у педагогічній системі В.О. Сухомлинського.....	177

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІКИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО181

<i>Долгош Н.М.</i> The implementation of needs analysis in new ukrainian school.....	181
<i>Карелікова Я.С.</i> Педагогіка партнерства в поглядах Василя Сухомлинського.....	184
<i>Крайниковець Х.В.</i> Погляди В. Сухомлинського на психологічні аспекти освітнього процесу в умовах модернізації новітньої школи.....	187

РОЗДІЛ 6. ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....191

<i>Ліхтей Є.В.</i> Казка у творчій спадщині В. Сухомлинського як педагогічний феномен.....	191
<i>Балаж Т.І.</i> Літературна праця В.О. Сухомлинського у роботі з дітьми молодшого шкільного віку.....	194
<i>Вончак Я.В.</i> Використання казок В.О. Сухомлинського у формуванні життєвої компетенції дитини.....	196

<i>Йовбак М.В.</i> Роль творів В. Сухомлинського на морально-етичну тему у вихованні дітей шкільного віку.....	199
<i>Решко В.Й.</i> Sukhomlynsky's tales as one of the means of studying foreign languages.....	203
<i>Роман С.І.</i> Виховання у дітей дошкільного віку моральних якостей на основі казок В.О. Сухомлинського в закладах дошкільної освіти.....	206
<i>Садварій А.І.</i> Формування творчих здібностей школярів у творах Сухомлинського.....	208
<i>Шебела Я.В.</i> Казка як сфера духовного життя дитини у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	211

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

УДК 373.3/.5:159.922.763(092)Сухомлинський

Барта Н-Б. Я, студентка II-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВАЖКОВИХОВУВАНИХ ДІТЕЙ

Зростання економічної напруженості в житті суспільства викликало значне збільшення кількості дітей з порушеннями соціальних норм поведінки. Різноманітність проявів такої поведінки, її вплив на якість будь-якої діяльності зумовили складність і багатогранність розуміння вченими про важковиховуваних дітей. Представляє інтерес у цьому сенсі вивчення педагогічного досвіду видатних педагогів, зокрема Василя Сухомлинського.

Безумовно, педагог-науковець майстерно орієнтувався у питаннях психічного розвитку дитини, вікових та індивідуальних особливостях, від яких, на його думку, залежить повноцінне становлення особистості. Вивчаючи праці педагога, знаходимо, що причинами поведінки важковиховуваних вбачав у незадоволеності потреб, соціальних умовах, відчутті неповноцінності тощо [5, с.47].

Багаторічна практика виховної роботи спонукали В. Сухомлинського до вивчення важковиховуваних дітей. Педагог зазначав, що проблеми важковиховуваної дитини, це проблеми відхилення у відносинах, що складаються між особистістю і суспільством. Наслідком цього є конфлікт, який знаходить вихід у недисциплінованості та асоціальній поведінці.

Зауважимо, що авторський підхід В. Сухомлинського, до важковиховуваних дітей, ґрунтується на педагогіці гуманності. Повчаючи вчителів, на конкретних прикладах, робить

застереження на гуманному ставленні до дітей, які в силу різних обставин стали такими [2, с. 8].

Розмірковуючи над розв'язанням цієї проблеми, В. Сухомлинського хвилювала думка про те, чи замислюються вчителі над тим: чому одні діти слухають і намагаються виконувати завдання, а інші – ні. Опираючись на власні спостереження, вказував, що причина полягає не в тому, що вони неуспішні, а в тому – що за кожною конкретною дитиною закріплюється певний ярлик – «важкий», що є бар'єром подальшої соціалізації дитини в умовах школи [1, с.17].

Також, В. Сухомлинський вважав за необхідне розглядати й анатомо-фізіологічні особливості організму в єдності з зовнішніми умовами його існування. Він писав, що глибоко помиляються ті вчителі, які вважають, що підтягнути важкого учня можна, змусивши його вивчити навчальний матеріал. Це помилкове твердження, оскільки у такий спосіб дитина не вчиться мислити, у неї не розвивається мозок, не зміцнюються розумові здібності [4, с.550].

Серед чинників, які провокують неправильну поведінку дітей, педагог виділяв і такі: особистісні (батьки та педагоги не враховують вікових та індивідуальних особливостей особистості важковиховуваних дітей і педагогічно запущених підлітків, проявляють психологічну і педагогічну неграмотність у процесі їх морального виховання); сімейні – система тих моральних стосунків, що склалася у сім'ї (батьки не є моральним зразком; батьки конфліктують, неухважні до внутрішнього світу дитини); помилки у освітньому процесі школи (погано навчаються і не мають бажання відвідувати школу); вплив негативного мікросередовища (оточення дитини у дворі чи на вулиці, слабкість і нестійкість характеру, низький інтелектуальний і моральний рівень не дають можливості дитині чинити опір цьому середовищу); відсутність можливості проявляти свої здібності у якійсь діяльності (беззмістовне проведення вільного часу) [5, с.48].

Разом з тим, визначальну роль у формуванні поведінки таких дітей протягом тривалого впливу відіграє несприятлива атмосфера у неблагополучній сім'ї. Відчуження дитини від батьків часто є причиною порушення психічного здоров'я,

поганій успішності у школі тощо. Зневажливе ставлення батьків до моральних та правових заборон, протиправна поведінка дорослих членів сім'ї, які переймаються дитиною, вписуються у дитячу психологію і стають стимулом до здійснення негативних учинків.

Установки такого сімейного оточення розхитують усю психічну природу особистості, надаючи їй якостям негативного емоційного забарвлення; створюють основу для формування нових несприятливих психологічних особистісних чинників. Особистість з такими установками легко потрапляє під негативні впливи. Відповідно формування нової установки на соціальну поведінку не дає потрібного ефекту, бо натрапляє на супротив з боку вже функціонуючих установок [3, с.453].

Сухомлинський наголошує наскільки важливу роль займає виховання в ранньому дитинстві. Розгортаючи свої міркування, педагог акцентує увагу на важливості людської взаємодії, яка так потрібна для нормального розвитку дитини. Чим далі від народження починається виховання розуму, тим більш важковиховуючою буде дитина.

Найбільш згубний вплив на особистість дитини, в психологічному плані, вважав педагог, надають погані приклади старших, залякування, покарання, недостатня або надмірна опіка з боку дорослих [5, с.50].

З огляду на викладене вище, наголосимо, В.Сухомлинський вважав, що тільки врахування специфіки розуміння психологічних особливостей важковиховуємої дитини допоможе батькам і педагогам детально проаналізувати всі обставини, за яких відбувається їх випадання з нормального життя.

Список використаних джерел

1. Антоненко М. Погляди В. О. Сухомлинського на процес шкільного навчання / М. Антоненко // Рідна школа.– 2002. – №5. – С.16–18.
2. Дічек Н. Універсальність педагогічного новаторства В.О. Сухомлинського / Н. Дічек // Рідна школа.– 2010. – №3. – С.8–11.

3. Сухомлинський В.А. Трудные дети / В.А. Сухомлинский // Избр. пед. соч.: в 3 т. – Т.3. – М.,1981. – С.451– 455.

4. Сухомлинський В.О. Виховання ідеальних уявлень про красу поведінки. Формування самооцінки рівня домагань. / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. –Т.1.– К. «Радянська школа»,1976. – С.539 – 556.

5. Шумбар О. Моральне виховання важких дітей у контексті гуманістичних поглядів В.О. Сухомлинського / О. Шумбар // Рідна школа. – 2014. – №7. – С. 47–50.

УДК 373.3.017.4(092)Сухомлинський

Бобела Ю.В., студентка IV-Гкурсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

ВИХОВАННЯ ЛЮБОВІ ДО БАТЬКІВЩИНИ У ТВОРАХ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

«Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції»

В.О.Сухомлинський.

Одна з важливих рис всебічно розвиненої особистості є любов до своєї Батьківщини. Найважливіше у житті кожної людини – її Батьківщина. Виховувати громадську свідомість, патріотичні почуття потрібно змалку. Щоб дитина відчула себе причетною до великої України, необхідно краще познайомити її з традиціями та народними цінностями. Проблема патріотичного виховання, духовного зв'язку поколінь всебічно і глибоко розкривається у педагогічній і літературній спадщині В.О. Сухомлинського. Його праці гуманні, демократичні, загальнолюдські, і водночас вони глибоко патріотичні за своїм духом і змістом. Ці проблеми розкрито в таких працях: «Народження громадянина», «Серце віддаю дітям», «Як виховати справжню людину», «Павлицька середня школа», «Методика виховання колективу» та інші.

Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський зазначав: «Любов до Батьківщини починається із захоплення красою того, що бачить перед

собою дитина, чим вона милується, у що вкладає частку своєї душі. Захоплення красою землі, де жили діди і прадіди, де нам судилось прожити життя, повторити себе в дітях, постаріти і піти в землю, яка народила нас – це найважливіше емоційне джерело любові до Батьківщини».

В. Сухомлинський перший (за радянських часів) звернувся до питання патріотизму як основи духовного становлення особистості, як до головної педагогічної проблеми. Через всю педагогічну спадщину він проводить головну мету – виховання справжньої людини, громадянина своєї країни, захисника Батьківщини.

В.О. Сухомлинський під патріотизмом розумів сукупність моральних і політичних ідей, моральних почуттів, в основу яких покладено такі загальнолюдські та національні цінності: «любов до рідної землі, народу, Батьківщини та її минулого, любов до матері, батька, старших у сім'ї, любов до рідної мови, шанобливе ставлення до історії та культури українського народу, працелюбність» [1, с.119]. Сухомлинський ввів у педагогічні словники такі терміни як «дух», «духовність», «людяність», «сердечність», «повага» тощо. У педагогічному вихованні він розглядав сферу духовного життя людини, яка проникає в усе, що робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, що формується.

Складовою патріотичного виховання є усвідомлення особистістю своєї громадянської приналежності. В.О. Сухомлинський був переконаний, що виховання громадянських якостей починається з родини, а «дитина – дзеркало морального життя батьків» [4, с.250]. У своїх працях він неодноразово звертався до проблем між батьками і дітьми; впливу батьків на дітей. Звертаючись до юних читачів, він говорить про найважливіший зв'язок між родиною і Батьківщиною, рідною домівкою і своїм народом: «Слово Батьківщина має той самий корінь, що й слово батько. Справжнє народження твоє як громадянина, мислячої, натхненної благородними ідеалами особистості, трудівника, борця за торжество правди і щастя, сім'янина відбувається завдяки тому, що ти – син народу... Мати народжує твою

плоть, Вітчизна породжує твою людську, громадянську душу» [3, с.670].

У системі виховної роботи Павлиської школи була чітко визначена перспектива поступового розширення громадянського бачення світу – «від сім'ї, школи, села, району, області до горизонтів країни, Батьківщини» [3, с. 559], проводилися уроки громадянськості, вечори «Вчися бути справжнім громадянином», дискусії «Можна, не можна, треба» [3, с.559]. Отож, В.О.Сухомлинський підкреслював думку про те, що вихованець стає громадянином тільки тоді, коли живе долею Вітчизни.

У праці «Народження громадянина» В.О. Сухомлинський обґрунтував і подав структуру духовного світу особистості: розум – почуття – погляди – переконання – воля, суть методологічних підходів до виховання громадянина своєї держави, дієвого патріота, практичними прикладами вибудував стратегію виховних впливів на особистість. Вчителям початкових класів він рекомендував використовувати в навчально-виховному процесі «Кімнату казки», «Кімнату думки», в яких вихованці читатимуть книги про відомих людей своєї держави як минулих часів, так і теперішніх, подорожуватимуть в минуле і сучасне Батьківщини. Вислів В.О. Сухомлинського «Сила й ефективність патріотичного виховання визначається тим, наскільки глибоко ідея Батьківщини оволодіває особистістю, наскільки яскраво бачить людина світ і саму себе очима патріота» [2, с.135] не втрачає сенсу і в наші дні.

Взявши до уваги досвід Василя Олександровича Сухомлинського, можна упевнитись в тому, що проблема виховання патріотичних почуттів у дітей не втрачає актуальності в наш час. Творча спадщина педагога є невичерпною скарбницею пізнання, дослідження таких сучасних і незмінних для людства істин. Ідеї патріотичного виховання за Сухомлинським прості і доступні для сучасного вчителя, вихователя.

Список використаних джерел

1. Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. – 227 с.
2. Науково-практичні засади організації освітнього простору в НВК „Школа – дошкільний навчальний заклад” / гол. ред. В.Г. Кузь. – К.: Міленіум, 2005. – 148 с.
3. Сухомлинський В.О. Народження громадянина // Вибр. твори: В 5-ти. – К.: Рад. школа, 1997. – Т. 3. – 670 с.
4. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка // В.О. Сухомлинський.– К.: Рад. шк., 1978. – 263с.

УДК 373.3/5.018.1

Данич Ю., студентка II-Н курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ПОГЛЯДИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Педагогічна творчість В.О. Сухомлинського багатогранна і невичерпно багата. В.О. Сухомлинський увійшов в історію світової культури як видатний педагог і письменник, як полум'яний патріот і поборник найгуманніших ідей у вихованні, як політичний трибун і громадський діяч, безмежно відданий своєму народові.

Виходячи з того, що сім'я – це цеглинка великої споруди, що зветься суспільством і від її міцності залежить міць держави, сімейному вихованню Сухомлинський відводив особливе місце у своїй творчості, при цьому відзначаючи, що воно мусить бути одночасно і громадянським. Адже не тільки для себе плекають дитину батьки, вони виховують її для суспільства [3].

На думку В.О. Сухомлинського, почуття відповідальності і громадського обов'язку за майбутнє своїх дітей запобігає такому різновиду нерозумної батьківської любові, як любов підкупу. Адже є батьки і матері, які щиро

переконані в тому, що, забезпечуючи всі матеріальні потреби дітей, вони виконують свій батьківський обов'язок. Величиною матеріальних витрат вони вимірюють глибину батьківської любові.

Дві важливі соціально-педагогічні проблеми – оптимізація стосунків особистості і соціуму та соціалізація в сім'ї – не тільки тісно пов'язані між собою, а лише їх поєднання забезпечує успіх сімейного виховання: "Нерідко ми буваємо свідками парадоксального на перший погляд, факту: в хорошій трудовій сім'ї, де батьки душі не чують у дітях, віддають їм усі сили свого серця, діти іноді виростають байдужими, безсердечними. Але ніякого парадоксу тут немає: так буває тому, що дитина знає лише радощі споживання".

"Дорогі товариші батьки й вчителі, всі ми пам'ятаємо народну мудрість, дитину треба виховувати тоді, коли вона лежить упоперек лавки. Тож нехай кожна дитина вже в роки раннього отроцтва починає трудитися...", – такими словами звертається до вихователів мудрий педагог для того, щоб з раннього дитинства привчали дітей до праці [4].

Звертаючись до батьків, Сухомлинський говорить: "Якою не була б твоя спеціальність, де б ти не працював – у суворій тиші наукової лабораторії, в конструкторському бюро, за кермом трактора або біля операційного стола лікарні, ким би ти не був – ученим, письменником, конструктором, хліборобом, шахтарем, лікарем, – нехай пізнає твій син-підліток, що таке проста праця на землі..." [2].

Добитися того, щоб батьки оволоділи мудрістю батьківської і материнської любові – в цьому ми бачимо одне з найважливіших завдань навчально-виховного процесу. Учити дитину бачити і відчувати людей – це одна з найскладніших речей у важкій справі виховання людини. Батьківська любов повинна бути такою, щоб у дитини пробуджувалася чуйність серця до навколишнього світу, до всього, що створює людина, що служить людині, і звичайно, насамперед до самої людини [1].

Одна з найважливіших практичних порад Сухомлинського, що стосується і розумового, і морального виховання молодого покоління, звучить так: "Знання, наука,

освіта – велике духовне багатство нашого народу. Це могутня ріка, хвилі якої несуть уперед культуру, творчість, думку геніїв народу. А живиться ця ріка мільйонами могутніх струмочків – родинних вогнищ культури, освіти, знань. Виховуючи дітей дбайте, шановні батьку й мати, щоб у вашій сім'ї яскраво горіло це вогнище, щоб материнська й батьківська мудрість освітлювалася мудрістю, створеною нагромадженою десятками поколінь і втіленою в книгах, у науці. Разом з школою добивайтеся того, щоб у освіченості, культурі діти ваші вбачали моральну гідність, а неuczтво щоб осуджувалося як приниження честі й гідності людської ..."

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1978. – 263 с.
2. Сухомлинський В.О. Павліська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5-ти т. – Т. 4. – К., 1977, – С. 7 – 390.
3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5-ти т. - Т. 1. – К., 1976. – С. 55–206. Сухомлинський В.О.
4. Сто порад учителю / В.О.Сухомлинський // Вибр. твори: У 5-ти т. – Т.2. – К., 1976. – С. 419–654.
5. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5-ти т. –Т.2. –К., 1976. – С. 149 – 416.

УДК 373.2.01(092)

Дешко І.В., студентка III-A курсу;
керівник: Янчишина С.Ф.,
викладач педагогіки

ДІЄВІ ІНСТРУМЕНТИ ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЗА ДОСВІДОМ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Визначальною в науково-теоретичних працях і практичному досвіді Василя Олександровича

Сухомлинського є його філософська педагогічна система ідей та поглядів на дитину, як найвищу цінність у діяльності всіх ланок в системі освіти.

Для формування особистості дитини має велике значення хто перебуває з нею поруч тобто особистість вихователя. Василь Олександрович був твердо переконаний у тому, що "є якості у душі без яких людина не може стати справжнім вихователем і серед цих якостей на першому місці вміння проникнути в духовний світ дитини".

Педагог зазначив, що виховання - це постійне духовне збагачення, оновлення як тих, хто виховується, так і тих хто виховує, до того ж цей процес відбувається глибоку індивідуальністю. Найбільш дієвим інструментом і виховання в дошкільному віці Василь Сухомлинський вважав, що це похвала, виховання високим почуттям, гра і одухотворення.

Надзвичайно тонким інструментом виховання в дошкільному віці педагог вважав похвалу за добрий вчинок, схвалення добра, заохочення до суспільно-значущої поведінки. Похвала вчить дитину читати книгу елементарної людської культури. Схвалення родиною і колективом підносить дитину у власних очах, утворює самоповагу та коли дитині дарують радість тільки похвали, тут уже криється небезпека.

Справжня майстерність виховання полягає в тому щоб дитина творила добро без розрахунку на похвалу. Важливо не допустити щоб задоволення, радість від схвалення були сильнішими, ніж задоволення від доброго діяння [1].

Не менш дієвим є виховання високими почуттями. Найтонше та найбільше багатство людського духу - любов. Вона діє на дитину як музика, як чарівна краса, що полонить душу. Це багатство постійно настроює найсуттєвіше струму дитячого серця - чутливість до слова, доброї волі, ласки і сердечності. Той чиє дитинство осяяне сонцем любові, відрізняється винятковою чутливістю до батьківського і материнського слова, до їхньої доброї волі, повчань та напучувань, порад і застережень.

Уже стало педагогічною аксіомою, що гра для дошкільників це провідна діяльність. Василь Олександрович

звернув увагу на те, що предмети зазначають дивовижних перетворень і сама дитина перетворюється у капітана, лікаря, водія. Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії і творчості [3].

Одухотворення це головний механізм виховання за Василем Сухомлинським. Зазначимо, що Василь Олександрович вперше увів його в реальну виховну практику і полягає він в олюдненні дитиною світу речей, що її оточують. Дошкільнику важливо одухотворювати речі, які входять в його життя, відчувати в них людський розум, мудрість, любов до людей. Якщо він цього не переживає йому буде чужа справді людська тонкість з натури у ньому утвердиться те що можна назвати моральною байдужістю. Дітям взагалі властиво все одухотворювати. Наприклад ляльку в них плаче або скаржиться на нездужання, деревцю боляче якщо зламали гілочку - це яскрава особливість дошкільнят.

Василь Сухомлинський не залишає цілісної картини, що описувала б його розуміння дошкільного віку, але на основі окремих роздумів педагога можна виділити певні методичні орієнтири [2].

По-перше, слід формувати насамперед практику виховання дітей дошкільного віку привівши її у відповідність з іншими глибинними особливостями та віковими можливостями.

По-друге, украй важливо сформувати в дитини відчуття порядку, що в майбутньому стане для неї мірою доцільної життєдіяльності у якій немає місця хаосу.

По-третє, має сповна реалізуватися виховне правило згідно з яким слід не заважати малюку користуватися власними надбаннями якими елементарними вони не були.

По-четверте, з раннього віку має розпочатися адаптація дитини до реалії життя та найближчого соціального майбутнього, а через неї й відповідна інтеграція спочатку в дошкільний вік, а далі в наступні вікові періоди.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 2–202.

2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 3. – С. 7 – 278.

3. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 146 – 415.

УДК 159.981:[373.3.015.31:796](092)Сухомлинський

Дирда А.Б., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОГЛЯДІВ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах розбудови національної системи освіти з питань фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку надзвичайно важливою в цьому є педагогічна спадщина видатного українського педагога В.О. Сухомлинського. Дослідник розглядав фізичне виховання та збереження здоров'я підростаючого покоління як невід'ємну складову частину всебічного гармонійного розвитку особистості.

На думку В.О. Сухомлинського, молодший шкільний вік являється першою сходинкою до повноцінного життя в суспільстві, тому залучення дітей до занять спортом є необхідним саме для фізичного розвитку. Але протягом своєї багаторічної педагогічної діяльності, педагог-новатор переконливо доводить, що у більшості дітей спостерігається недостатня фізична активність та рухова діяльність [2, с.240].

Проблему небажання дітей належним чином слідкувати за своїм здоров'ям дослідник розглядав насамперед з психологічної точки зору, а саме з наявності правильної мотиваційної сфери та системи мотивів. Науковець зазначав, що саме це дозволить займатись фізкультурою не з примусу, а вбачати можливість досягнення фізичного вдосконалення та розвитку.

Саме фізичне виховання посідає одне з вагомих місць у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського. Він акцентував увагу на тому, що школа має слідкувати за збереженням здоров'я усіх її учнів, особливо найменших, мотивувати їх до фізичного розвитку, а для цього вчителям потрібно ретельно підбирати заходи й методи впливу на свідомість школярів. Ці шляхи повинні бути спрямовані на залучення дітей до зміцнення свого стану [1, с.13].

Разом з тим, В.О. Сухомлинського вважав, що мотиваційна сфера особистості являє собою основу всієї діяльності молодшого школяра, зокрема навчальної. Тому, за його переконаннями, мотиви займатись фізкультурою будуть співзвучними з мотивами, які спонукають дітей вчитися.

Зокрема, вчений виділяє загальні мотиви - учень виконує фізичні вправи, тому що йому байдуже, чим займатись; конкретні мотиви - перевага надається певному виду фізичної активності (цей мотив є одним з провідних у молодших школярів, які свою більшість віддають іграм); мотиви, поєднані з самим процесом діяльності - задоволення від активності, відчуття перемоги тощо; мотиви, які зв'язані із результатом діяльності - потреба самовиразитись, самовдосконалитись [2, с.236].

У зв'язку з цим, В.О. Сухомлинський відзначав, що формування правильної системи мотивів не обійдеться без урахування дії різного роду факторів та чинників. І не останнє місце серед них посідають внутрішні - це інтерес, бажання, зацікавленість, а особливо - переконання. Домінуючу роль в цьому дослідник відводив вчителю, оскільки він є авторитетом у молодшому шкільному віці. Саме вчитель в більшій мірі має можливість впливати на дитячі погляди та точку зору. Тому так важливо для педагога подати правильний приклад для наслідування та підтвердити свої слова діями [2, с.239].

Фізичне вдосконалення, оволодіння певними видами спортивної майстерності, на думку педагога, неможливо також уявити поза зв'язком із вольовими зусиллями, свідомою і цілеспрямованою діяльністю самих учнів. Йдеться про самовиховання в процесі фізичного виховання. Із розумінням

справи правильно розв'язувалося фізичне виховання в Павлиській школі, де єдність виховання та самовиховання у фізичній культурі починалася із раннього віку й обов'язково пов'язувалася з ідеєю народної педагогіки. Вчителі домагалися того, аби діти виконували вправи, думаючи, і думали, займаючись фізкультурою. «Тільки за цієї умови, - підкреслював В.О. Сухомлинський, - людина може зрозуміти значення фізичної культури, відчутти повноту своїх сил, пізнати залежність здорового духу від здорового тіла, вміти спрямовувати свої духовні цілі на зміцнення сил фізичних» [3, с.215].

У своїх працях В.О. Сухомлинський часто приділяв увагу порадам вчителям щодо можливостей залучення учнів до занять фізкультурою та спортом не лише в межах уроку, а й поза ним. За переконаннями великого педагога, найкращим місцем для оздоровлення і фізичної рухової активності є природа. Прогулянки й вправи на свіжому повітрі, рухливі ігри - це лише невелика частина тієї скарбниці занять, які В. Сухомлинський широко використовував протягом багатьох років своєї педагогічної діяльності [4, с.572].

Отже, як бачимо, залучення підростаючого покоління до фізичної активності включає не лише зовнішню сторону проблеми, а й внутрішню, яка знаходиться далеко у свідомості. Педагогічний аналіз творчої спадщини В.О. Сухомлинського, зокрема з питань фізичного виховання, дає підставу стверджувати, що його педагогічна творчість ґрунтувалася на знаннях закономірностей психічного розвитку дитини. У період відродження української державності, коли перед освітою постають якісно нові і складні завдання, педагогічна спадщина Сухомлинського спроможна допомогти успішному розв'язанню багатьох актуальних педагогічних проблем, зокрема, фізичного виховання школярів.

Список використаних джерел

1. Галан-Влащук В.В. В.О. Сухомлинський про виховання здорової дитини / В.В. Галан-Влащук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. – 2012. – № 2. – С. 11–13.

2. Ковальчук Г.П. Проблема фізичного виховання та зміцнення здоров'я школярів у творчій спадщині В.О. Сухомлинського / Г.П. Ковальчук // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. – 2011. – №10.– С.236 – 241.

3. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С.7 – 390.

4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5 т. – К., 1976. – Т.2. – С. 419–619.

УДК 373.2.018.5(092)Сухомлинський

Ігнатик А.С., студентка IV-Акурсу;
керівник: Іванова А.О.,
викладач педагогіки, викладач
вищої категорії, методист

ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У центрі сучасних технологій освітнього процесу і виховання дошкільників знаходиться особистісно-зорієнтована модель, основною метою якої є індивідуальний розвиток кожного вихованця закладу дошкільної освіти. З огляду на це, особливого звучання набуває спадщина Василя Олександровича Сухомлинського – видатного українського вченого, філософа, неперевершеного педагога, який опікувався долею дітей [1, с.270].

Василь Сухомлинський у своїх роздумах про завдання педагогів сказав: «Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставити» [4, с.215].

У закладі дошкільної освіти закладається фундамент, і його міцність залежить від майстерності вихователя, його бажання допомогти дитині вирости і стати особистістю. Дитинство Сухомлинський розглядає як найважливіший період людського життя. Саме в цей період, закладаючи ґрунт майбутньої особистості, ми маємо сіяти в душі кожної дитини

зерна високої духовності, які у майбутньому стануть рясним урожаєм.

Педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського варто упроваджувати в роботу задля знаходження шляхів ефективного навчання та виховання, розкриття прихованих резервів розумової активності дітей, підвищення їх самостійності у пізнанні довкілля, здійсненні пошуку оптимальних методів і прийомів, які сприяють найкращому опануванню дітьми необхідних знань, умінь та навичок у різних видах діяльності [4, с.600].

В.О. Сухомлинський зазначав: «... у ланцюзі явищ одне за одним ідуть відкриття, перед дитиною спалахують, ніби вогники, думки, вони стимулюють рухливість розумових процесів. Запалюється вогник – і дитині хочеться знати більше, хочеться думкою проникати в нові явища. Це бажання і є поштовхом, який прискорює розумові процеси» [5, с.180].

Видатний педагог радив, що для розвитку пізнавальної активності необхідно вводити дітей у зміст нового навчального матеріалу шляхом відкриття знань, а не їх прямого подання: активізувати пізнавальну діяльність, включаючи у неї використання проблемно-пошукових методів.

Педагогічні ідеї В.О. Сухомлинського особливо актуальні в наш час, позначені гуманізацією освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, спрямований на виховання творчої особистості, гідного громадянина України.

Витоки гуманістичної системи Василя Сухомлинського – у народній педагогічній мудрості, яка надихала сільського вихователя на створення культів Вітчизни, Матері, Праці, Природи, Краси, Слова. Своєю практичною діяльністю він переконливо довів, що добрі почуття, йдуть своїм корінням у дитинство, а людяність, доброта, ласка, доброзичливість народжуються в праці, турботах, хвилюваннях про красу довкілля.

Всі аспекти виховання становлять нерозривну єдність духовного стану дитини. Упущення хоча б однієї з цих сфер негативно позначається на гармонійному розвитку особистості.

В.О. Сухомлинський проводив уроки мислення у природі. Це один із найвдаліших прикладів інтеграції різних видів діяльності, об'єднаних однією метою. Педагог розглядав природу як джерело знань, пробудження дитячої думки. Він розробив методику уроків мислення серед природи, метою яких було пробудження допитливості, навчання дітей бачити, міркувати.

Під час спілкування з природою розширюється активний словниковий запас вихованців, поповнюється прикметниками (під час спостережень діти розповідають, яке листя, яке небо, квіти, дерева), прислівниками (як співають птахи, як падає жовте листя, як світить сонце), дієсловами (що робить вітер, хмаринка, пташка, сонечко, листя, дощик). Уміння бачити прекрасне навколо робить дитину добрішою, мудрішою, духовно багатогою.

Філософією доброти і людяності пронизані усі літературні твори талановитого педагога, спрямовані до дітей. Твори великого педагога вводять дітей у складний світ людських взаємин, дають можливість дітям знайти своє місце та позицію в них, спонукають їх до роздумів, до аналізу вчинків героїв, до відповідних висновків, викликають бажання наслідувати поведінку героїв або ж, навпаки, чинити по-іншому.

Вагоме місце у роботі з дітьми посідає казка. «Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує свіжий вогник дитячої думки й мови» – стверджував В.О. Сухомлинський [5, с.178].

Казка це активна естетична творчість, що захоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю, Без казки не можливо уявити дитинство. Сухомлинський вважав, що без казки живої, яскравої, яка заволоділа свідомістю й почуттям дитини неможливо уявити мислення і дитячого мовлення, як певного ступеня людського мислення й мови. Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й відгукується на події і явища навколишнього світу, висловлює своє ставлення до добра і зла.

Отже педагогічна спадщина Василя Олександровича Сухомлинського – цілюще джерело людської мудрості,

любові, золоті розсипи цінних педагогічних думок, спостережень і порад.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Сходження до духовності. / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 272с.
2. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя закладу освіти: навч. пос. / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 246с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. пос. / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська. – К.: Видавничий дім «Слово», 2007. – 352с.
4. Сухомлинська О.В. Українська педагогіка в персоналіях: навч. пос. / за ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624с.
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – К., Рад. школа, 2015. – Т.3. – С.5 – 279.

УДК 373.3.01(092)

Калій А.Ю., студентка IV-Нкурсу;
керівник: Хроменко Н. І., викладач
англійської мови, викладач вищої
категорії

THE ROLE OF CREATIVITY EDUCATION IN SCHOOLCHILDREN'S LIFE

It is generally agreed today, that the nowadays world constantly changes, it has its own dynamic schedule, so that everything in our lives is being in continual process. And that is why, our life involves a continuous process of adapting the individual to different spheres of life. It all starts from the younger age. A child, who is being under the influence of school, must acquire a vital competence, the set of qualities, that would help her to self-actualize, to find out her own position in life, to determine her preferences, to become an active member of society and get human happiness. So it leads to that fact that, the most important

task, which depends on school is to educate a creative person, who is active, always ready to solve not just minor problems, but those ones, which become widespread during the human life [1, p.27].

Creativity is not just manifestation of inner world of individual person, it includes something more. It is a common fact, that creativity lies in a specific formation of material and spiritual values, so it has a tight connection with human's life.

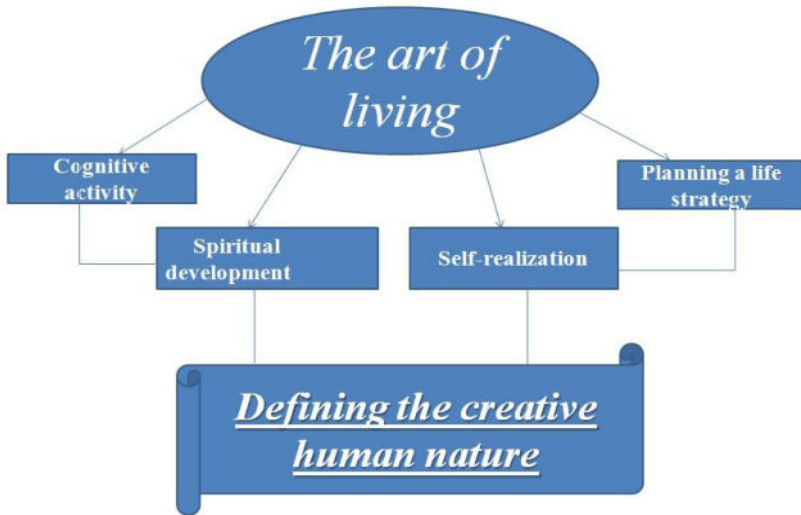
Children were born with a natural desire for activity, they want to know the notion of creativity, so our task is to develop this desire and not forget to maintain it all the time.

Creativity should be developed not only for the purpose of creating some good product, visiting certain places, where the child shows his talent in conjunction with some art individual skills, including fantasy and imagination etc. Creativity from this side has more global impact [2, p.57].

The school must educate a needing desire of the child to become an active constructor of his own life values, and never stay as a passive observer during the whole life period. It is clear from these statements, that school should provide the creativity education, which will teach the children the *art of living*. A person creates herself and makes her life unique and different, these are the main attributes of any creativity.

The art of living is a special skill, a high craftsmanship in constructing human's own life with a knowledge of its laws and difficulties. The educational process shows us, that first of all, we should prepare a child for art of living. It starts with spiritual development of each individual. Only well-developed in spiritual sphere child, will be able to cultivate a sense of creativity to life. Spiritual development and moral qualities model the child's outlook and her future vision in the world.

Scheme.1 “Components of the art of living”

It goes without saying, that life is seen as art. Those children, who are educated with high-moral qualities and have spiritual sense of kindness and attentiveness, are able to get a constant improvement of themselves. In the process of making creative tasks, games, relaxation, training, sensory tasks, tasks-contests, solving creative problems, etc., children acquire the personality traits and they are capable of creativity in various activities. And since, creative ways of doing different activities are universal, then the child takes them not only into educational sphere, but also in everyday life to solve various problems [1, p.10].

To draw the conclusion, one can say that, there is no doubt, that creativity education is important for the development of children. It helps not only to develop a child's personality, but also plays an essential role in the development of child's future life. A creative child can not only have a skill to make something beautiful, that child can also feel and understand the art of living, which is more important. The child will become an independent part of society, who totally knows all the plans, prognosis and desires, which are going to be realized in the life. Creativity of life includes some certain strategies. Only in this case, when there is a

complete set of analysis, self-realization, spiritual development, cognitive activity and planning a strategy - each of us can discover the art of life.

References:

1. Бех І. Проблема життєтворчості особистості у наукових пошуках В.О. Сухомлинського / І. Бех // Рідна школа. – 2013. – № 8 – 9. – С.9 – 11.
2. Taylor R. and Andrews, G. (1993) The Arts in the Primary School. London: Falmer Press.
3. Tickle, L. (1987). The Arts in education: some research studies. London: Croom Helm.
4. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра / В.О. Сухомлинський // Вибр.тв: у 5 т. – К. Рад. Школа, 1976. – Т.1. – С. 209 – 400.

УДК 373.3/.5.018.1(092)Сухомлинський

Келемен Е.І., студентки IV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

МУДРІСТЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ПОГЛЯДАХ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

«Дитина – дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька».
Василь Сухомлинський

Історія людства поклала на батьків головну відповідальність за виховання своїх дітей, за організацію життя родини, коронувавши їх як найперших і незамінних вихователів у житті кожної людини. «Виховує, звичайно, сім'я в цілому, – зазначав В.О. Сухомлинський, – її загальний дух, культура людських стосунків. І цей дух, цю культуру творять, звичайно, батьки. Без батьківської мудрості немає виховної сили сім'ї» [1]. Педагогічна творчість В.О. Сухомлинського багатогранна і невичерпно багата. Серед

багатьох питань Василь Олександрович вважав надзвичайно важливим родинне виховання.

З чого ж починається творення людини? Відповідь на це запитання знаходимо в «Батьківській педагогіці» В. Сухомлинського: від ласкавої материнської усмішки, тихої колискової пісні, добрих очей і лагідних обіймів, від батьківської ласки і любові – до високодуховної людини. Василь Олександрович запевняв, що немає вищої радості для людини ніж вдячність дітей за добро і благо, створене батьками в ім'я їхніх сина і дочки. І немає гіркішого й сумнішого почуття для батьківського й материнського серця, ніж відчувати, що син, дочка байдужі, безсердечні, що вони забули про все добре, зроблене для них матір'ю і батьком. Педагог був глибоко переконаний у тому, що тільки в родині можна дійсно виховати почуття поваги до старшого покоління, до старості [3].

З турботою про майбутні покоління В. Сухомлинський розпочав клопітку працю з підготовки дівчат, юнаків до батьківства, вважаючи, що «...морально, духовно підготувати наших синів до виховної місії батька й чоловіка – це одне з найважчих, найтонших завдань виховання. Що тут найголовніше? Добитися того, щоб у чуйну дитячу душу, на благодатний ґрунт упало насіння священного людського почуття – почуття вірності сина – матері, брата – сестрі, чоловіка— дружині. Відкрити їхніми очима високу людську вірність у житті» [4; 2].

Виховання духовної готовності до мудрої батьківської любові стало одним з найважливіших завдань навчально-виховного процесу Павлівської школи. Директор став ініціатором створення школи для батьків, відвідувачами якої були і майбутні батьки, і батьки учнів. На заняттях керівництво школи намагалось прищепити батькам мудрість батьківської любові, гармонію доброти і вимогливості, ласки і суворості. В університеті для батьків обговорювалися питання культури взаємовідносин подружжя, навчали вмінню керувати своїми бажаннями та пристосовувати й узгоджувати їх з бажаннями інших.

У своїх поглядах на проблеми родинного виховання педагог спирався на народну педагогіку як основу наукової педагогіки. В українських родинх дітей завжди вчили, що людина невіддільна від свого роду, нації. Головним охоронцем ладу в родинх та суспільних взаєминах був звичай. Він зобов'язував кожного члена роду досконало вивчати свій родовід до сьомого коліна. Повага і любов до свого роду, рідної землі, національних звичаїв і традицій починалася з поцінування писемних пам'яток, переказів, предметів побуту, портретів, сімейних реліквій та інших матеріалів про життя предків. Однією з найбільших добродійностей була любов і повага до батьків. Дотримуючись норм народної педагогіки, батьки самі розвивали в собі добродійні цінності, власними вчинками формували те, що хотіли бачити в своїх дітях. Адже в народі по батьках судили про дітей: «Яка хата – такий тин, який батько – такий син», «Який кущ, така хворостина, який батько, така й дитина». В. Сухомлинський широко радив батькам прислухатися до мудрих порад народу, вивчати їх та застосовувати у сімейному вихованні. Педагогічний колектив його школи широко використовував та підтримував народні сімейні звичаї, свята, традиції, народні пісні, легенди, казки, виховував у дітей культ Матері та Батька, спирався на спільну трудову діяльність батьків і дітей.

Нажаль, у багатьох сучасних сім'ях спостерігається зниження ролі батьків, відбувається значна плутанина з цінностями. На перше місце висувається ідея збагачення, прагнення виховати в дітей прагматизм, раціональність, волю до успіху. Детермінантами поведінки в сім'ї стали комерція, маніпулювання, бездушність, постійне бажання займати переважно рольову чи особистісну позицію. Такі крайнощі призводять до відчуження дітей від батьків, встановлення між ними формально-ділових стосунків. Внаслідок багатьох причин звичайна школа стала неprestижною і майже відійшла від ролі помічника сім'ї. Тому зараз так важливо підняти та утвердити авторитет батьків в родинному вихованні.

В.О. Сухомлинський вважав, що сім'я – це основний виховний осередок. Батькам щоденно необхідно шукати шляхи підходу до дітей, думати над вирішенням багатьох конкретних ситуацій. Якщо батькам притаманний широкий кругозір, то і дитина, поділяючи з ними настрої, приєднуючись до їхніх справ і турбот, засвоює відповідні моральні норми та правила.

Мудрі заповіді великого українського педагога стосовно родинного виховання актуальні й на сьогодні. Проблеми, які порушував Василь Олександрович у свій час, є важливими і потребують вирішення у сучасній системі родинного виховання: авторитет та любов батьків до дітей, спілкування дітей з дорослими, проблема нового (технологізованого) соціального середовища, виховання дітей за місцем проживання. Глибоке вивчення та звернення до віковичних знань народної сімейної педагогіки, творчості відомого педагога допоможе вирішити важливі проблеми сучасного виховання.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник – 3-тє вид., випр. / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2008. – 377с
2. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 7 – 390.
3. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С.410 – 414.
4. Сухомлинський В.О. Ми продовжуємо себе в дітях / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 578 – 584.

ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ «ВАЖКИХ» ДІТЕЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Корінні перебудови нашого суспільства, пов'язані з переходом до ринкових відносин, призвели не лише до економічних та політичних змін, а й до зміни моральних норм поведінки людей і особливо молодого покоління. На сьогодні катастрофічно збільшується кількість проблемних дітей. Їх одразу видно за зовнішніми ознаками відчуження від спілкування, агресивністю, замкненістю. Питаннями виховання та перевиховання важких дітей у сучасній педагогіці займаються – Н. Дічек, Л. Колесова, О. Савченко, М. Сметанський, О. Сухомлинська, М. Ярмаченко та інші [2; 4; 3]. Концепції щодо морального та духовного виховання проаналізували І. Бех, Н. Калініченко, С. Максименко [4, с.47]. Але у педагогіці є постаті, чий творчий доробок має неоціненне значення у вихованні багатьох підростаючих поколінь. Серед них виділяється педагог-гуманіст ХХ ст. Василь Олександрович Сухомлинський, наукова педагогічна спадщина якого є наріжним каменем вітчизняної теорії виховання. У його працях розглянуто широкий спектр проблем, пов'язаних із особливостями організації превентивного виховання з важкими дітьми. В.О. Сухомлинський уперто відмовляється від розповсюдженого терміна «важкі діти». Для нього «важких дітей» не було, а були «важкі долі». Діти не народжуються важкими, їх такими робить складна доля, стосунки з батьками, дорослими. В.О. Сухомлинський вбачав у цьому проблему педагогічної занедбаності: «...і якщо в школах є що насторожилися, що наїжилися, недовірливі, а іноді і злі діти, лише тому, що вчителі не довідалися їх, не знайшли підходу до них...

Виховання без дружби з дитиною можна порівняти з блуканням у темряві» [2].

Василь Олександрович виділяє такі негативні моральні якості важковиховуваних дітей, як егоїзм, байдужість, лицемірство, підлість, жорстокість тощо. Педагог визначає ті несприятливі чинники, які впливають на моральний і духовний стан особистості. Лише досліджуючи причини дефектів виховання Сухомлинський починає цілеспрямоване перевиховання дитини [4, с.48].

Однією з ознак проблемної дитини є жорстокість у всіх її проявах. В. О. Сухомлинський у своїй педагогічній практиці вважав за потрібне вивчати всю родину свого учня. Він аналізував психологічний клімат у сім'ї, з'ясовував причини жорстокого поводження дитини з ровесниками, природою, і лише потім починав виховання. Василь Олександрович пропонував використати притаманні важкій дитині гордість, безстрашність. Така дитина намагається будь-якими методами здобути авторитет, тому «нехай пробудження високих почуттів починається із самолюбства – не біда. Спочатку добрі діла стануть звичкою, потім вони розбудять серце» [2].

З перших днів дитини в школі вчитель намагається налагодити контакт з дітьми, створити ситуацію успіху в освітньому процесі. Але не всі діти одразу довіряють педагогові, а немало й тих, які принципово не йдуть на контакт, зривають дисципліну. Безперечно, першим кроком вчителя є бажання проникнути у найпотемніші куточки дитячої душі. Ззовні «колюча» дитина, насправді дуже вразлива. Такі діти, як ніхто, потребують тактовності педагога.

В. Сухомлинський наголошує, що без щирого бажання проникнути в душу дитини неможливе її ні виховання, ні, тим більше, перевиховання, тому що «головна причина негативних стосунків між наставником і вихованцем в окремих школах – це взаємна недовіра і підозра: інколи вчитель не відчуває потаємних рухів дитячої душі, не переживає дитячих радощів і горя, не намагається поставити себе на місце дитини» [2, с.7]. Видатний педагог називав виховання молодших школярів «школою сердечності». Часто

дитина, не знайшовши у першому вчителю друга і поради, зберігає негативне ставлення до вчителя і навчання взагалі всі шкільні роки. Дитина, яку перший вчитель не зміг зацікавити, не знайшов стежинку до її серця, назавжди може залишитися закритою для вчительського слова.

Наступна проблема – байдужість до всього. Діти залишаються байдужими до прохань вчителя, до творчих справ колективу. Їм усе нецікаво, вони нічого не хочуть. Одним з дієвих методів перевиховання В. Сухомлинського є виховання красою природи. Його «куточок мрії» навіть байдужих до всього дітей перетворив у активних учасників творчої справи [2].

Сучасні проблемні діти, особливо шестирічні, відрізняються високим рівнем імпульсивності. Всіма способами намагаються домогтися виконання найменшої примхи. Вони й слухати не хочуть про неможливість здійснення бажання саме зараз, або й навіть пряму його неприпустимість. Навчити проблемну дитину керувати своїми бажаннями не легко. Це не під силу інколи і звичайним дітям. В.О. Сухомлинський вважав дитячий колектив одним із могутніх засобів виховання. Спільна робота, сила громадської думки здатна і до перевиховання проблемної особистості: «емоційний стан колективу – стан радості, наснаги – велика духовна сила, яка об'єднує дітей, що пробуджує в байдужих серцях інтерес до того, що робить колектив, чим він зайнятий». Глибоке розуміння та правильна організація чинників виховання проблемної дитини, які розкриті й доведені педагогічним досвідом В.О. Сухомлинського, допоможуть сучасному вчителю правильно вибудувати стратегію відносин та співпрацю з учнями, що потребують перевиховання.

Список використаних джерел

1. Єфремов Г. Л. Профілактика насильства в сім'ї та профілактика дитячої жорстокості в освітньому середовищі / Г.Л. Єфремова // Виховна робота в школі. – 2018. – № 9. – С. 2–38.

2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: у 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.3.– С.7 – 279.

3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Рад.шк., 1988. – 304 с.

4. Шумбар О. Моральне виховання важких дітей у контексті гуманістичних поглядів В. О. Сухомлинського / О. Шумбар // Рідна школа. – 2014. – № 7. – С. 47–50.

УДК 373.015.31(092)Сухомлинський: 377

Костак А.І., студентка III-Н курсу;
керівник: Король Н.В., викладач
трудового навчання

ПРАЦЯ – ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ У ТВОРАХ СУХОМЛИНСЬКОГО

Праця – синтетична категорія, яка характеризує специфічну, властиву людині форму діяльності, спрямовану на освоєння і перетворення (згідно з власними цілями, інтересами і потребами) природного середовища, поліпшення соціальних відносин (соціальна П.) або створення нових цінностей (творча П.). Цілеспрямована діяльність людей зі створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб кожного індивіда і суспільства в цілому [5, с. 514].

Праця - одна з найважливіших здібностей людини, бо лише людина свідомо ставить перед собою мету створення зрять праці, тобто відповідні речі, за допомогою яких вона впливає на предмети природи.

У книзі «Серце віддаю дітям» педагог розглядає працю з педагогічної точки зору — як «засіб для досягнення цілого ряду багатогранних цілей виховного процесу — суспільних, ідейних, моральних, інтелектуальних, творчих, естетичних, емоційних» [1, с.135].

В.О. Сухомлинський пише наступне: «Праця — не просто засіб виховання. Це сама суть, зміст життя колективу й особистості. Виховання тільки тоді й виховання, коли воно

трудова: без праці, яка ввійшла в духовне життя людини вже в роки дитинства, неможливе ні моральне, ні естетичне, ні фізичне, ні розумове виховання. Без праці немислимий колектив, бо тільки в праці — у віддачі фізичних і духовних сил для людей, у творенні щастя для людей — можливі відносини обов'язку, відповідальності, вимогливості» [4, с.146].

Людина розвивається за допомогою праці. Під час трудової праці у дитини (людини) розвивається мускули, зовнішні якості(зір, дотик, пальці). Праця – сприяє психологічному та духовному розвитку дитини.

Під час праці у дитини виховуються моральні якості, а саме: родинна любов і дружба до кожного трудящого, обурення й засудження ледаря, людини, що ухиляється від праці. Про моральні якості під час праці писав і В.О. Сухомлинський: «Усі блага й радощі життя створюються працею і тільки працею. Без праці не можна чесно жити... Моральний сенс праці якраз і полягає в тому, що людина здобуває найкращу радість оптимістичного світосприймання – радість творення. Це, по суті, і є самовиховання» [3, с. 140].

Працювати можна з людської потреби, із життєвої необхідності. Вже з давніх часів праця мала характер примусової тяжкої дії, необхідної для того, щоб не вмерти з голоду. Але все ж люди намагалися бути не тільки робочою силою, а й творчою. Творча праця можлива тільки тоді коли людина ставиться до неї з відповідальністю, любов'ю, повагою. Так праця виховує у дітей відповідальність, любов та повагу. Саме праця може стати виявленням у дитини її таланту й особистості.

Праця – є передусім засобом виховання колективу. Праця стає законом колективу; колектив як вища форма об'єднання учнів не може існувати без праці. Саме вона зближує дітей, дає можливість допомагати одне одному. Про це писав В.О. Сухомлинський: «Трудова натхнення, радість праці, одухотворення трудовою творчістю - могутня духовна сила, що зближує людей, пробуджує в дитини перше почуття, на основі якого поступово утверджується громадянська гідність, - почуття потреби в зближенні з іншою людиною, у

віддачі їй своїх духовних сил, у переживанні відповідальності за іншу людину. Це почуття потреби в іншій людині, що породжується колективною працею, і є найважливішим у всьому трудовому житті колективу» [2, с. 86].

Так, мотивуючи дитину до трудової праці, потрібно вказувати на те, що як добре і веселіше живуть ті люди, яким все вдається, які все можуть, які все знають. Такі люди не розгубляться ні за яких обставин. І навпаки, завжди викликають нашу жалість ті люди, які перед кожною дрібницею беспорядно спиняються, не вміють обслуговувати самі себе, а завжди потребують то няньок, то дружньої послуги, то допомоги, а якщо їм ніхто не допоможе, живуть у незручній обстановці, неохайно, брудно, розгублено.

Отже, під працею ми повинні розуміти не тільки фізичну працю, мускульну роботу, а й засіб виховання моральний, естетичних якостей та виховання колективу.

Список використаних джерел

1. Калініченко Н.А. В.О. Сухомлинський: актуальні проблеми трудової підготовки школярів в умовах сьогодення / Н.А. Калініченко // Історико-педагогічний альманах. – №2. – 2011. – С.134 – 139.

2. Косило Х. М. Ідеї трудового виховання у педагогічній спадщині Г. Врецьони та В. Сухомлинського / Х.М. Косило // Науковий вісник Ужгородського національного університету. –2013. –С.86–89.

3. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа // В.О. Сухомлинський. Вибрані твори у 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 4. – 1976. – С. 7 – 390.

4. Сухомлинський В.О. Праця – основа всебічного розвитку людини // В.О. Сухомлинський. Вибрані твори у 5 т.– К.: Радянська школа, 1977. – Т. 5. – 1977. – С. 145 – 159.

5. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ: Абрис, 2002. – 742 с.

Лакатош І.І., студентка II-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

У наш час особливого значення набуває відповідальне ставлення людини до навколишнього середовища. Тому необхідно з дитинства прищеплювати у дітей любов до природи. Серед українських педагогів, які особливу увагу приділяли екологічному вихованню підростаючого покоління, був В.О. Сухомлинський. На його думку, метою такого виховання є цілеспрямоване формування у дитини екологічних знань, розуміння її взаємозв'язку з природою, ролі довкілля у житті та потреби його охорони. Виховання в учнів дбайливого ставлення до природних багатств Василь Олександрович зарахував до однієї з надзвичайно важливих сфер педагогічного процесу.

З точки зору педагога, екологічне виховання має здійснюватися на лоні природи. Він радив учителям початкових класів не обмежуватися уроками в аудиторіях, позаяк, дитина стане розумною, моральною, доброю тільки за умови активної взаємодії з природою: «...природа не тільки об'єкт пізнання, не тільки сфера активної діяльності наших вихованців. Якщо я хочу, щоб мислення дітей було особливо інтенсивним, щоб у них виникло багато запитань ... ми йдемо з дітьми на ділянку, в сад ... і засукуємо рукава... Виховує тільки активна взаємодія людини з природою» [3, с. 534]. Під час такої активної взаємодії вирішується комплекс педагогічних завдань: активізація процесів пізнання явищ і об'єктів природи; пробуджується емоційно-вольова сфера; з'являється бажання брати участь у природоохоронній діяльності; збагачується практичний досвід дитини та формуються життєві компетенції. В.О. Сухомлинський зазначає, що екологічне виховання – це виховання таких

дітей, які б бачили та розуміли свою єдність з природою, переживали і турбувалися про збереження й примноження навколишнього середовища, бережно ставилися до всього живого, що їх оточує в природі [1, с.33]. Певна річ, пізнання та вивчення природи слід починати зі спостережень. Видатний педагог сформував низку порад щодо організації спостережень: вони мають викликати почуття радості, супроводжуватися короткими, емоційно насиченими розповідями про об'єкт, що вивчається, а також необхідно звернути увагу на красу навколишнього світу. Він гадає, що відкривати віконце у світ краси слова поступово, щоб не переобтяжувати розум дитини і не набридати їй [2, с. 34].

У навчально-виховній діяльності педагог використовував «уроки мислення» серед природи, які умовно можна поділити на два види: 1) логічного типу, що спрямовані на формування системи наукових знань про закономірності розвитку природи і пізнавальних здібностей дітей («Живе і неживе», «Неживе пов'язане з живим» «Все в природі змінюється», «Сонце – джерело життя»); 2) художнього типу, що сприяли розвитку естетичних відчуттів, емоційної пам'яті, образного мовлення, бережливого ставлення до природи («Перший зимовий ранок», «Світ квітів серед зими», «Сонце після літнього дощу», «Веселка над річкою», «Дванадцять відтінків вбрання осіннього лісу – як їх назвати»). На цих уроках школярі не просто спостерігали за явищами навколишнього світу, а вчилися думати. Діти розмірковували над причинами і наслідками природних явищ, порівнювали якості й ознаки предметів, встановлювали існуючі у природі взаємозв'язки. Так було створено 300 сторінок "Книги природи": це 300 спостережень, метою яких було закарбувати в свідомості дітей яскраві картини дійсності. Василь Олександрович дає вчителям таку раду: «Ведіть дітей у ліс, до річки, на луг, — писав він, — відкрийте перед ними джерело, без якого неможливе повноцінне духовне життя, і ви побачите, як діти стануть розумними, спостережливими, кмітливими» [1, с.36]. Першочерговим у екологічному вихованні є створення умов, за яких дитина могла б «торкнутися» природи не тільки

рукою, а й розумом, серцем і душею. Як справедливо зазначає В. Сухомлинський: «Маленька людина, в якій відкрились очі на світ, бачить корінь, стебло, листя і міркує про те, як взаємопов'язана ці частини рослини як єдиного цілого» [1, с.35]. В природі він вбачав джерело виховання найважливіших якостей особистості – доброти і милосердя, вважаючи, що естетика починається з краси переживань. Він вводив малюків у навколишній світ так, щоб вони кожного дня відкривали в ньому щось нове, а кожен їхній крок був мандрівкою до джерела мислення й мови – до чудової краси природи. Відтак, екологічне виховання за В. Сухомлинським — це отримання позитивних почуттів від навколишнього світу, які в подальшому будуть мати велике значення для духовного зростання дитини [1, с.35].

Отже, проаналізувавши педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського, ми знайшли багато корисних ідей, які доцільно використовувати для формування у молодших школярів ціннісного ставлення до природи. На наш погляд, особливий інтерес у цьому плані являють такі ідеї, як: цілеспрямоване пробудження в дитини любові до природи; залучення вихованців до соціально корисних справ, поступове формування у них ціннісного ставлення до природи, прагнення активно діяти для збереження довкілля; забезпечення у тісному взаємозв'язку естетичного, морального та трудового виховання молоді на лоні природи. Слід вчитися і використовувати спадщину В. Сухомлинського, бо вона ґрунтується на ідеї всебічного розвитку особистості у поєднанні з природою.

Список використаних джерел

1. Бортнікова Л. Принципи екологічного виховання за В. Сухомлинським / Л. Бортнікова // Відкритий урок. – 2014. – №2. – С.34 – 36.
2. Нагорна О. Формування екологічної свідомості молодших школярів на літературній спадщині В.О. Сухомлинського / О. Нагорна // Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 32 – 36.

3. Сухомлинський В. Природа, праця, світогляд / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В. 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 536–551.

УДК 373.015.31 (092)

Лемак В.І., студентка II-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІКИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Поняття «гуманізм» походить від латинського, що означає «людяний». Гуманізм розуміють як тип світогляду, за яким найвищою цінністю вважається людина. Очевидно, що гуманізація освіти і виховання виступає морально-психологічною основою педагогічного процесу. Вона спрямована на розвиток особистості як активного суб'єкта освітньої діяльності. Визначальна роль у пошуку гуманістичних моделей педагогічної педагогіки в початковій школі належить В. Сухомлинському, який зазначав, що дійсна гуманність педагогіки полягає в тому, щоб зберегти радість, щастя, на яке має право дитина.

Основним принципом гуманістично орієнтованого підходу до виховання В. Сухомлинського, є принцип визнання кожного учня особистістю. Головним завданням щодо реалізації цього принципу є розвиток у дитини почуття людської гідності [1]. Як підкреслює В. Сухомлинський, – не може бути моралі без елементарної людяності, не можуть бути доступними високі ідеали людині, яка не спроможна до тонких переживань. Однак, він розумів, що лише одним вивченням моральних істин не можна розвивати відповідні якості дитини. Тому в системі виховання забезпечив єдність моральних знань та практики. Педагог формував у свідомості вихованців моральні, естетичні почуття та давав мудрі, щирі поради: «Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок позначається на людях, що тебе оточують. Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре». Якщо дитина

відчуває, що своїми вчинками приносить радість ближнім, то змалечку навчиться узгоджувати власні бажання з інтересами людей, а це важливо для виховання доброти й людяності, без якої немає совісті, немає справжньої людини. У своїй праці «Як виховати справжню людину» В. Сухомлинський дає настанови щодо виховання високих моральних якостей і норм поведінки у дитини, щоб досягти морального ідеалу [4]. Автор глибоко розкриває суть таких понять, як людяність, патріотизм, відповідальність, гідність, тактовність. На конкретних прикладах подається методика утвердження в юних душах почуття совісті, справедливості, скромності, щедрості, милосердя. На думку педагога, гуманістичне виховання сягає вершини, коли у дитини розвивається здатність страждати й переживати за іншу людину, як і здатність радіти за її успіх і щастя.

Загалом, принципи гуманізму В. Сухомлинського можна уявити як систему що включає певні *вимоги до діяльності вчителя*: любов до дітей; систематичне піклування про розвиток дитини; повага до дитини, вміння бачити в кожній людині особистість; віра в дитину; розуміння дитини; бережливе ставлення до духовного світу дитини; вміння розвивати у дитини почуття власної гідності; бути мудрим радником дитини. *Методика гуманістичного виховання В. Сухомлинського* – це система органічно поєднаних різноманітних способів, прийомів впливу на вихованців, що реалізувалися засобами майстерного спілкування вчителя з учнями. Вона містить такі методи: *система методів організації діяльності й формування досвіду гуманної поведінки дітей*: організація спеціальних педагогічних ситуацій; спонукання до творчо корисної діяльності; створення ситуації успіху тощо; *стимулювання й оцінювання вчинків, поведінки, діяльності*: похвала, заохочення, примус, осудження, заборона, обмеження, моральна підтримка тощо; *самовиховання, саморозвиток учнів* як вершина, мета виховання.

На його думку, головним у вихованні гуманізму є те, що педагог повинен любити дитину, тоді й вона полюбить людей. Розмірковуючи над складним питанням про те, що ж означає

хороший вчитель, В. Сухомлинський зазначив з цього приводу: «Це насамперед людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними». Виховання без дружби з дитиною, без духовної спорідненості з нею можна прирівняти до блукання в темряві. Особлива чутливість духовного світу вихованців потребує високої культури педагога, великої тонкості засобів виховного впливу. Василь Олександрович вважав чуйність важливим компонентом педагогічної й загальнолюдської культури. Сухомлинський вважав, що чуйність і лагідність — це духовна сила, яка здатна вберегти дитяче серце від огрубіння, озлоблення, жорстокості й байдужості, від безсердечного ставлення до всього доброго й світлого в житті [3, с. 37–38]. Видатний педагог вважав педагогічно доцільним застосовувати такі вимоги до організації взаємостосунків між учителями та його учнями, як духовність, духовна культура, взаємоповага, доброзичливість, взаємна довіра. Гуманізація виховання нерозривно пов'язана зі змінами уявлень про сутність педагогічного впливу й роль педагога в навчально-виховній взаємодії. Не даремно у центрі уваги В. Сухомлинського стає діяльність вчителя, його проблеми, культура спілкування з дітьми, педагогічна майстерність, духовність. Все це Василь Олександрович резюмує у праці «Сто порад вчителів». Хороший педагог, на його думку, перше за все, повинен любити дітей, відчувати радість від спілкування з ними, а потім все решта: знати педагогіку, психологію, свій предмет. Вчений-педагог вважав важливим таке виховання, за якого дитина відчувала б серцем іншу людину.

Таким чином, Василь Сухомлинський поєднав ідеї попередників педагогів і традиції народного виховання, розробив власну педагогічну систему, яка створювала умови для формування гуманістичних цінностей у дітей та реалізації гуманістичних ідей у навчально-виховному процесі, зробив значний внесок у розвиток основ педагогіки толерантності.

Список використаних джерел

1. Козаченко К. Творча реалізація гуманістичних ідей В. Сухомлинського у системі виховної роботи вчителя / К. Козаченко // Початкова школа. – 2015. – № 2. – С. 54.

2. Омельчук В. Педагогіка В. О. Сухомлинського – педагогіка гуманізму / В. Омельчук // Рідна школа. – 2013. – № 8–9. – С. 28–30.

3. Пожарська Л.В. Гуманістичні погляди В.О. Сухомлинського / Л.В. Пожарська // Педагогічна майстерня. – 2015. – № 2–3. – С. 36–47.

4. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори. В 5-ти т.: Т. 2.: – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.

УДК 373.3.015.31'(092)Сухомлинський:377

Мангур А.Я., студентка II-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

РОЛЬ ПРАЦІ В СИСТЕМІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Моральне виховання – основа розвитку і формування особистості, що усвідомлювалася з давніх-давен народною педагогікою та вченими-педагогами, які наголошували, що підготовка людини-громадянина не може зводитися тільки до її освіти і розумового розвитку. Ще відомий давньоримський філософ Сенека радив: «Навчи спершу добрих правил моралі, а потім – мудрості, бо без перших важко навчитися останніх». Класики педагогіки К. Ушинський, Я. Корчак, В. Сухомлинський у своїх працях компетентно висвітлюють питання морального виховання, етики людських взаємин.

В.О. Сухомлинський в системі морального виховання дітей центральне значення відводив праці. Проблемі праці і трудового виховання видатний педагог присвятив численні монографії, брошури і статті. Найвідоміші з них – «Праця – великий вихователь», «Трудові традиції школи», а також «Народження громадянина», «Серце віддаю дітям» та інші.

Залучення учнів до суспільно корисної праці В.О. Сухомлинський вважав основною педагогічною проблемою, яка повинна бути в центрі сім'ї та школи. Праця у нього – найвищий моральний принцип, обов'язок перед суспільством.

У трудовій звитязі вбачав В.О. Сухомлинський гармонію суспільного й особистого як моральний ідеал суспільства. Лише при цій гармонії можливе людське щастя та свобода. Суспільно корисна праця становить основу всієї системи трудового виховання учнів. Вона допомагає формувати в школярів кращі моральні риси людини, трудові навички, необхідні для майбутньої діяльності. Поза працею неможливо уявити гармонійний, всебічний розвиток особистості [4, с.69].

Перед школою, підкреслював В.О. Сухомлинський, стоїть важливе завдання – сформувати духовний світ людини, яка б давала суспільству максимум того, що вона може, і брала від суспільства не більше того, що їй потрібно для задоволення своїх потреб. В кінцевому результаті ідеалом виховання має бути людина, в свідомості якої праця не пов'язувалася б цілком і повністю з матеріальною винагородою, з тими матеріальними і духовними благами, які людина отримує від суспільства.

Зрозуміло, В.О. Сухомлинський не виступав проти матеріальної винагороди школярів за їхню працю. Навпаки, видатний педагог вбачав в особистому заробітку дитини, якщо він включався в загальний сімейний бюджет, певний виховний аспект. Але все ж таки стимулом повинна бути не матеріальна заінтересованість, не матеріальна винагорода, а естетичне і етичне задоволення від результатів праці, які мають суспільну значущість. «Ми вбачаємо найважливіше виховне завдання в тому, щоб у роки отрочтва і ранньої юності кожний вихованець закохався в працю, досяг значних успіхів в оволодінні майстерністю – став на першу сходинку тієї трудової майстерності, завдяки якій людина почуває себе творцем, переживає радість підкорення справі рук, волі, творчого натхнення», – казав Василь Олександрович [1, с. 47].

В.О. Сухомлинський прагнув до того, щоб у школі були не просто уроки праці, не «гра в працю», а по-справжньому добре організована праця з чітко поставленою метою – праця в ім'я суспільного багатства. Павлиська середня школа, незважаючи на свою популярність, зовнішньо нічим не відрізнялася від інших сільських шкіл. Руками школярів побудовано оранжерею, кролеферму, чотири майстерні,

метеостанцію, посаджено великий фруктовий сад, виноградники. Хліб також вирощувався дитячими руками. Педагог поділяє моральні стимули до праці на три групи: а) ідейні стимули, обумовлені ідеологією суспільства і рівнем світоглядних переконань особистості; б) інтелектуальні стимули – інтелектуальна насиченість праці, прагнення до високої трудової культури; в) естетичні стимули, пов'язані з моральною оцінкою краси трудового процесу і матеріального результату праці [2, с.164].

В.О. Сухомлинський неодноразово наголошував на великому виховному значенні зближення і поєднання фізичної й розумової праці: використання учнями знань у фізичній праці полегшує їх трудове виховання, робить його ефективнішим.

Педагог вважав, що в трудовій діяльності найбільш повно й яскраво розкриваються природні задатки й схильності дитини. Тому, готуючи молоду людину до самостійного життя, слід думати про те, яку користь принесе вона суспільству своєю працею і що дасть їй певний вид професійної діяльності для духовного життя. Завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти молодій людині обрати серед безлічі життєвих шляхів той, на якому найяскравіше розкриються її творчі сили і здібності. «У суспільстві, в якому на перше місце поставлено людину, – підкреслював В.О. Сухомлинський, – будь-яка праця може піднятися до рівня творчості. ...Виховати в кожній дитині живий інтерес до праці, розкрити нахили, покликання утвердити особисте захоплення справою – це і є суть індивідуальної виховної роботи, в якій виявляється педагогічна майстерність» [3, с.142]. «Людина стала людиною, дякуючи праці. Кожна дитина повинна знати, що тільки праця принесе їй щастя... Праця – могутній чинник виховання. Не балуйте дітей дома, нехай допомагають вам у всьому. В праці людина утверджує себе як громадянин».

Надаючи винятково важливого значення трудовому вихованню у всій системі формування всебічно і гармонійно розвиненої особи, В.О. Сухомлинський глибоко розкрив сутність трудової діяльності та її вплив на виховання людини

у суспільстві, зокрема формування її моральних і естетичних поглядів та переконань.

Список використаних джерел

1. Маркіна С. Формування моральних цінностей у молодших школярів на основі педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського / С. Маркіна // Початкова школа. – 2014. – № 9. – 65 с.

2. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори. У 5т. Т.4. – К.: Рад. Школа. – 1966. – 232 с.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. У 5-ти т. – Т. 3. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 9 – 278.

4. Тлостюк О. Спадщина Василя Сухомлинського – невичерпне джерело морально-етичного виховання дітей / О. Тлостюк // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – № 3. – С. 65 – 73.

УДК 373.3.015.31:74

Матьола І.В., студентка III-Нкурсу;
керівник: Алмаші-Копин А.В.,
викладач образотворчого
мистецтва

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗА ПОГЛЯДАМИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Як відомо, образотворче мистецтво зародилося ще в первіснообщинному ладі і розвивається й до нині. З розвитком образотворчого мистецтва та інших напрямків мистецтва люди все більше приділяли увагу на естетичне виховання не лише дорослої людини, а й підростаючого покоління.

Естетичне виховання – розвиток у людини почуттів прекрасного, формування умінь і навичок творити красу в навколишній дійсності, вміти відрізнити красиве від потворного, жити за законами духовної краси. Краса, — писав

В.О. Сухомлинський, — «...могутній засіб виховання чутливості душі. Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса — це яскраве світло, що осяває світ. При цьому світлі тобі відкривається істина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиреним. Краса вчить розпізнавати зло і боротися з ним. Я б назвав красу гімнастикою душі — вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання. Краса — це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе» [1].

Учні можуть естетично виховуватися в різних напрямках мистецтва, таких як музика, танці, малювання та інше. Адже, естетичне виховання проникає в усі сфери дитячого життя, воно забезпечується всіма ланками виховання і використовує багатство і різноманітність його засобів. В школі ж напрям естетичного виховання відбувається майже на всіх уроках, а особливо на уроках образотворчого мистецтва, музики та трудового навчання.

Специфічні особливості проведення і змісту уроків малювання з натури, на теми, декоративного малювання, уроків-бесід про образотворче мистецтво можуть в різній степені надавати можливість для ідейного, морального і естетичного виховання дітей. Наприклад аналізуючи твір відомих майстрів образотворчого мистецтва на уроках-бесідах, учні бачать красу навколишньої дійсності як би в сконцентрованому вигляді. Вони знайомляться з красою предметного світу та важким духовним світом людини. Не маленьку роль грає і те, що учні починають сприймати думки художника, які він мав при створенні картини [2, с.7].

Роздивимося деякі методичні прийоми, які сприяють ефективності естетичного виховання молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. Один із таких прийомів є спостереження краси природи під час спеціально організованої екскурсії і подальше відтворення дитячих вражень, спостережень у малюнках.

Про важливість виховання у дітей любові до природи та її краси говорив В.О. Сухомлинський. Узагальнюючи свій

досвід виховання школярів в Павлівській середній школі, він писав: « Ми вчимо дітей: людина виділилася із світу тварин і стала обдарованою істотою не тільки тому, що зробила своїми руками перше знаряддя праці, а й тому, що побачила глибину синього неба, мерехтіння зірок, рожевий розлив вечірньої і ранкової зорі, багряний захід перед вітряним днем , безмежну далечінь степів, журавлину зграю в небесній блакиті, відображення сонця в прозорих краплях ранкової роси, сірі нитки дощу в похмурий осінній день, ніжну стеблинку і блакитний дзвіночок проліска - побачив і здивувався і почав створювати нову красу. Зупинись і ти в подиві перед красою, в твоєму серці тоді теж розквітне краса.». Цей прийом спонукає дітей любити природу, її красу [3, с.37].

Наступний прийом – використання методу порівняння. Організуючи процес спостереження молодших школярів під час малювання, під час виходу на природу, на екскурсії, слід спонукати їх порівняти зображені об'єкти і на онові визначити, які елементи і сторони того чи іншого об'єкта складають прекрасне, чому в одних умовах окремі елементи прекрасні, в других умовах ні, чому форми, пропорції, обрис, колірне забарвлення одних об'єктів подобаються, викликають захоплення, а форма, пропорція других об'єктів залишають байдужими, не викликають естетичних оцінок. А цей прийом виробляє у дітей бачити прекрасне у всьому. А ще для того, щоб виробити естетичний смак у молодших школярів, вчителі під час уроків використовують різні засоби, прийоми та методи. Наприклад : зробити виставку малюнків на певну тему, конкурси, різні ігри, екскурсії, покази творів мистецтва та інше. Це все спонукає дитину розвивати своє бачення навколишнього [3, с.38].

Отже, безперечно, уроки образотворчого мистецтва мають важливе естетично-виховне значення для школярів. Так усі засоби образотворчого мистецтва спрямовані на формування та вдосконалення естетичних поглядів та смаків дитини. Учитель в свою чергу прагне привити учням любов до природи та навколишнього. Бо як казав В. О. Сухомлинський – краса це гімнастика душі, тому вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання.

Список використаних джерел

1. Кузин В.С. Основы обучения изобразительному искусству в школе: навч. посіб. / В.С. Кузин. – Москва: Просвещение, 1977. – 208 с.
2. Кузин В.С. Методика преподавания изобразительного искусства в 1-3 классах: навч. посіб. / В.С. Кузин. – Москва: Просвещение, 1983. – 191 с.
3. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори: В 5 т. – Т.2. – Київ: Радянська школа, 1976. – 414 с.

УДК 159.922.79:373.3015.311(092)Сухомлинський

Молнар І.В., студентка ІV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

ПРОБЛЕМА РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ТВОРЧОСТІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Сучасні інформаційні технології окреслюють новий спектр проблем, пов'язаних з розвитком і використанням інтелектуальних можливостей особистості. Постіндустріальна епоха пред'являє якісно нові вимоги до інтелектуального потенціалу людини, що передбачає зміни в системі освіти. Основним із завдань у галузі початкової освіти вважається розумове виховання дитини. Під цим поняттям розуміють цілеспрямований вплив дорослого на розвиток активної розумової діяльності молодшого школяра, формування здатності до розумової праці, здобуття нових знань, умінь, навичок, формування компетентностей, накопичення особистого досвіду. Проблема розумового виховання є і буде залишатися актуальною у суспільстві, найголовнішою у навчально-виховному процесі.

У спадщині В.О. Сухомлинського проблема розумового виховання дітей молодшого шкільного віку виділяється особливо. В праці «Як виховати справжню Людину» педагог розглядає розумове виховання як «надбання знань і

формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, у застосуванні їх на практиці» [4, с.214]. Говорячи про образ ідеальної людини, яку слід назвати справжньою, В.Сухомлинський вважає, що такій людині поряд з іншими якостями повинні бути властиві «інтелектуальне багатство, творчий розум, прагнення жити у світі думок, постійне бажання збагачувати і розвивати свій Розум» [2, с.160]. Цінні положення і висновки В.О. Сухомлинського про розумове виховання ввійшли до збірника «Про розумове виховання». В цій книзі автор описує суть розумового виховання, його зв'язок з інтелектуальним і трудовим розвитком; про роль учителя, педколективу в розумовому розвитку; про наукову організацію процесу оволодіння знаннями; про «школу під голубим небом»; про керівництво розумовою працею учнів на уроці; про роль казок, про шляхи розвитку мислення, розумових здібностей дітей.

Найважливішим засобом розумового виховання є навчання, у процесі якого відбувається розумовий розвиток. «Як без азбуки людина не може читати, так без розумового розвитку, без гнучкої, живої думки неможливе розумове виховання» [4, с.215]. На багаточисленних переконливих прикладах Василь Олександрович показав, що успіх розумового виховання залежить від багатьох факторів: від інтелектуального багатства всього життя дитини; від духовного багатства вихователя, його кругозору, ерудиції, культури; від змісту навчальних програм і характеру методів навчання; від організації розумової праці на заняттях і вдома. «Навчання – це лише одна із пелюсток квітки, яка називається вихованням у широкому розумінні слова. У вихованні немає головного і другорядного, як немає головної пелюстки у квітки. У вихованні все головне — і урок, і розвиток різноманітних інтересів у дітей після уроків, і відносини вихованців...» [3, с. 13-14].

В. Сухомлинський вважав, що розумове виховання неможливе без спеціального, спланованого, постійного

розвитку розумових сил і здібностей дітей. Педагог рекомендував учителям навчати учня уміння аналізувати свої думки, а також вивчати мислительну діяльність учня, щоб правильно керувати нею. «Мислення – це дискретна робота мозку: мозок вмить відключається від однієї думки і переключається на іншу, потім знову повертається до першої і т.д.». Ця особливість мозку і є механізмом мислення. З метою поліпшення дискретності мозку дитини у Павлицькій школі запровадили спеціальні уроки мислення.

Активне формування мислення учнів потребує від учителя глибокого проникнення у взаємозв'язки навчання та розвитку дитини, проблемного навчання, оптимізації навчально-виховного процесу. В. Сухомлинський стверджував, що обов'язково має бути об'єктивний зв'язок між будовою навчання та характером загального розвитку учня. Упродовж багаторічної праці ним була сконструйована система початкового навчання, високоефективна для загального розвитку школяра. Вона дала змогу успішно формувати особистість молодшого школяра з високим рівнем розвитку мислення, практичних дій. «Дітям потрібно відкривати якнайбільше незрозумілого, цікавого. Чим більше незрозумілого, тим яскравіший інтерес. У дитини виникає багато «чому?» У такі моменти «дитина думає, спостерігаючи, і спостерігає, думаючи» [1, с.106].

Узагальнюючи свій великий практичний досвід, В.О. Сухомлинський намітив основні шляхи активізації розумової діяльності дітей, серед них: самодисципліна в розумовій праці; формування пізнавальних мотивів; спеціальна організація розумової праці на занятті і після заняття; творчий характер завдань з елементами дослідження; навчання прийомам мислительної діяльності. «Справжнє розумове виховання, – підкреслював Василь Олександрович, – орієнтує людину на життя у всій його складності, у всьому багатстві» [1, с.100].

В.О. Сухомлинський здійснив неабиякий внесок у вивчення проблеми розумового виховання молодших школярів. Завдяки його дослідженням та рекомендаціям виявлено, як саме можна допомогти дитині у формуванні її

правильного мислення та розумової активності. Він довів, що розумове виховання – це не тільки знання певного предмета, а й вміння постійно збагачувати свої знання, і, найголовніше – вміти застосовувати їх в подальшому житті на практиці.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979–1980. – Т.1. – С.100–106.
2. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979.–1980. – Т.2. –С.160.
3. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979.–1980. – Т.3. –С.13–14.
4. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979.–1980. – Т.4. –С.214–215.

УДК373.3/5.015.31:796(092)Сухомлинський

Олексій Д.Р., студентка III-Н курсу;
керівник: Дребужан С.А., викладач
фізичної культури

ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОРОБКУ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У працях Сухомлинського виокремлені шляхи фізичного виховання дитини, вони науково обґрунтовані і практично перевірені в умовах певного колективу – Павлівської середньої школи.

Сухомлинський велику увагу звертав на здоров'я та фізичний розвиток вихованців. Радив батькам та вчителям більше піклуватися про гармонію фізичної та розумової праці й відпочинку дитини. Також педагог вважав, що важливу роль у фізичному розвитку дітей відіграють заняття спортом та гімнастикою. Звичайно, міцне здоров'я – це найвища умова життєрадісного сприймання й активної, творчої діяльності людини.

«Духовне життя дитини, - стверджував Сухомлинський, - її інтелектуальний розвиток, мислення, пам'ять, увага, почуття, воля – великою мірою залежить від «гри» її фізичних сил. Слаба, квола, нездорова, схильна до хвороб дитина на уроці швидко втомлюється, згасають її очі, стають млявими рухи» [3, с. 226].

Василь Олександрович приділяв особливу роль природному джерелу оздоровлення дитини: ранкова гімнастика, купання та ходіння босоніж, подорожі до лісу та поля. Для дітей важливо будь-якої пори року більшу частину доби проводити на свіжому повітрі, багато рухатися, а не засиджувались над домашнім завданням одразу після шкільних занять. Тому основою всієї навчально-виховної роботи, предметом особливої уваги педагогічного колективу школи завжди повинно бути здоров'я учнів. Також вчителі Павлиської школи дотримувалися даного положення. Разом із шкільним лікарем вони визначали чіткий режим праці, відпочинку й харчування, а з батьками домовлялися, щоб діти з послабленим здоров'ям навесні, влітку і восени спали під відкритим небом, харчувалися багатою на вітаміни їжею. Важливе значення для збереження здоров'я фізично кволих і схильних до захворювання дітей було залучення їх до виконання посильних гімнастичних вправ, систематичне загартування організму [1, с.238].

"Дитина - жива істота, її мозок - найніжніший орган, до якого треба ставитися дбайливо і обережно. Розумна організація навчальної праці повинна пронизувати весь навчальний процес" - наголошував В.О. Сухомлинський [2, с. 240]. Педагог стверджував думку, що фізичний розвиток та здоров'я дитини залежить від духовного життя і культури розумової праці зокрема. Вчителі Павлиської школи домагалися того, щоб діти виконували вправи, думаючи, і думали, займаючись фізкультурою. Тільки при такій умові, учні можуть зрозуміти значення фізичної культури, відчути повноту своїх сил, вміти спрямовувати свої духовні цілі на зміцнення сил фізичних.

Поради В.О. Сухомлинського щодо питань самовиховання у фізичній культурі. Зокрема:

* Здоров'я - це повнота духовного життя, радість, ясний розум. Твоє здоров'я - у твоїх руках.

* Зроби для себе правило: щоденно прокинувшись, одразу ж зроби ранкову гімнастику. Влітку спи на дворі, на сіні чи свіжій соломі

* Змушуй себе кожного ранку робити холодні обтирання. Купайся в ставку якнайдовше - до осінніх заморозків. Це добре загартування для ніг, і для всього організму.

* Жодного дня без фізичної праці... У постійній повсякденній праці - людське довголіття. Хто трудиться з раннього дитинства до глибокої старості, той до останніх днів життя залишиться повноцінною людиною, зберігаючи фізичні сили, ясність зору, багатство сприймань і емоцій.

* Нехай стануть твоїми заповідями простота, невибагливість, стриманість [4, с.8].

Фізичне виховання здійснюється головним чином на уроках, у спортивних залах або на майданчиках. Вони є основною формою організації навчальної роботи з певною групою учнів. Заняття фізичною культурою і спортом повинні приносити учням ще й задоволення, насолоду та користь. З цією метою на заняттях фізкультури під час виконання різноманітних фізичних вправ, змагань, особлива увага приділялася естетичній досконалості, виразності та граціозності рухів. Вважалося недопустимим змагання, де єдиним критерієм успіху, оцінювання була швидкість виконання вправ. Саме тому видатний педагог застерігав вчителів не перетворювати спорт із засобу фізичного виховання дітей у засіб боротьби за особливий успіх, не ділити дітей на здібних і нездібних.

Отже, можна сказати, В.О. Сухомлинський ставив перед початковою школою два головних завдання: давати учням глибокі та міцні знання і постійно піклуватися про стан здоров'я школярів, причому виконання другого завдання він вважав найважливішим у діяльності педагога.

Перед сучасною освітою постають якісно нові і складні завдання, а педагогічна спадщина Сухомлинського здатна

досягнути успішне розв'язання багатьох актуальних педагогічних проблем, зокрема, фізичного виховання учнів.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Г.П. Проблема фізичного виховання та зміцнення здоров'я школярів у творчій спадщині В.О. Сухомлинського / Г.П. Ковальчук // Педагогічний дискурс. – 2011. – №10. – С.236–241.

2. Струбацький В.В. Актуальні проблеми фізичного виховання школярів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / В.В. Струбацький // Збірник наукових статей: Традиції фізичної культури в Україні. – К.: ІЗМК, 1997. – С. 234–245.

3. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С. 7–390.

4. Сухомлинський В.О. Інтерес до учіння – важливий стимул навчальної діяльності учнів / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – Т. 5. – К.: Рад. шк., 1977. – С. 7 – 16.

УДК 373.3/5.011.3(092)Сухомлинський

Онисько Б.Я., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

СИСТЕМА ПОГЛЯДІВ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ СЛОВА

На сучасному етапі реформування освіти все більше відчувається потреба постійного духовного самовдосконалення особистості й формування підростаючих поколінь з розвиненими творчими здібностями, які добре володіють словом в усіх сферах комунікації.

У закладах загальної середньої освіти слово виступає засобом пізнання, спілкування і впливу на почуття дитини, воно є також одним з найвагоміших засобів виховання.

Проблема виховання дітей засобами слова відображена у спадщині Г. Ващенко, М. Грушевського, М. Драгоманова, А. Макаренка, С. Русової та ін. Особливо глибоко усвідомлював роль рідного слова у вихованні особистості видатний педагог сучасності В.О. Сухомлинський [3, с.13].

Важливо зазначити, що Василь Олександрович особливо високо цінував мудрі поради Я. Коменського, А. Макаренка, К. Ушинського, які наголошували на провідній ролі слова у вихованні особистості. Ідеї цих педагогів В.О. Сухомлинський творчо розвинув у власній діяльності, вони знайшли відбиття в його педагогічних поглядах, зокрема, на проблему виховання засобами слова.

Аналізуючи педагогічну спадщину В. Сухомлинського можемо стверджувати, що він був глибоко обізнаний з досвідом народного виховання, звичаями, культурою, історією українського народу. Свої знання педагог-науковець зумів використати в розкритті багатогранного світу дитини. Він вважав, що пізнання дитиною світу починається з оволодіння нею рідним словом. Педагогічні погляди видатного гуманіста на загальнолюдські цінності пов'язані з народною педагогічною мудрістю, народним світобаченням, українською національною системою виховання [1, с.60].

Зауважимо, що слово, за В. Сухомлинським, це один з найважливіших інструментів виховання; воно виступає як засіб пізнання навколишнього світу, як засіб спілкування, впливу на почуття та емоції дитини, як засіб самовираження, самоутвердження особистості, як засіб творення краси і добра [2, с.557].

Значним новаторським внеском у проблему виховання школярів засобами слова є створені В.О. Сухомлинським казки, новели, оповідання, бувальщини, притчі, легенди, що значно збагатили сучасну дитячу літературу.

У багатьох книгах, а також статтях Василь Олександрович розкрив виховні можливості народної мови, усного і друкованого слова. Особливо плідними у творчості В.О. Сухомлинського були шістдесяті роки, коли одна за одною в періодичній пресі з'являлись його статті про рідну мову, зокрема, «Слово про слово», «Слово і мислення», «На

трьох китах», «Слово рідної мови» тощо. У них педагог застерігав від духовного зuboжіння, постійно шукаючи шляхи захисту підростаючого покоління від морального спустошення [1, с.61].

Сьогодні, коли перед педагогічною наукою і всіма ланками освіти стоять складні відповідальні завдання, в науково-практичному досвіді В.О. Сухомлинського можна знайти джерела і шляхи для їх успішного розв'язання.

На наш погляд, актуальними для розвитку педагогічної науки і практики є розроблена В.О. Сухомлинським система виховання школярів засобами слова. Науковець розглядав проблему виховання учнів засобами слова крізь призму педагогічного, психологічного, соціального та філософського аспектів [3, с.14]. Стисло охарактеризуємо кожен аспект.

Педагогічний аспект розкриває важливість слова, мови для загальної освіти, виховання та розвитку учнів. Василь Олександрович стверджував, що добре володіння рідною мовою підносить людину духовно, розвиває у неї почуття прекрасного, виховує естетичні смаки. Кожен вчитель, наголошував В.О. Сухомлинський, покликаний майстерно володіти словом.

Психологічний аспект вказує на те, що слово виступає засобом психічного розвитку і виявлення внутрішнього світу особистості. Оволодіння культурою мови є неодмінною передумовою успішного навчання і розвитку творчих здібностей учнів. Слово і думка нерозривно пов'язані між собою. Висловлюючи власну думку, дитина удосконалює мислення та світогляд. Зазначимо, що у педагогічному досвіді В.О. Сухомлинського ці два процеси органічно взаємообумовлені.

Соціальний аспект полягає у тому, що мова формується у процесі життя, розвитку людини в суспільстві. Становлення особистості, засвоєння нею рідного слова залежить від мовного середовища в сім'ї, дитячому садку, суспільстві, в якому вона зростає. Василь Олександрович наголошував, що держава, суспільство повинні дбати про розвиток рідної мови як найбільшої духовної цінності народу.

Філософський аспект пов'язаний з пізнанням духовних основ суспільного буття, сенсу людського життя на землі, співставлення добра і зла. В.О. Сухомлинський для своїх вихованців створив «Хрестоматію з етики» – своєрідну дитячу філософію. Засобами слова Василь Олександрович розкриває такі категорії етики, як добро, гідність, совість, честь, обов'язок тощо.

Отже, можна сказати, що у період українського державотворення перед освітою постають нові відповідальні завдання – виховання освіченої, духовно багатой особистості. Тому досвід В.О. Сухомлинського з виховання школярів засобами слова допоможе у розв'язанні цих важливих завдань.

Список використаних джерел

1. Ликов В.Н. Народнопедагогічний досвід В.О. Сухомлинського у вихованні особистості / В.Н. Ликов // Наука і освіта. – 2011. – №5. – С.58–61.
2. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 498–570.
3. Ткаченко Г.М. Слово навчає, слово й виховує: Творча спадщина В. О. Сухомлинського / Г.М. Ткаченко // Початкова школа. – 2009. – № 5. – С. 12–14.

УДК 373.3/5.042(092)Сухомлинський

Піцур Я.М., студентка III-Ж курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладач природничих дисциплін

ВИХОВАННЯ ПРОБЛЕМНОЇ ДИТИНИ ЗА ПОГЛЯДАМИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Виховання учнів в сьогоднішньому суспільстві дещо відрізняється від виховання попередніх поколінь. Важливо пам'ятати, що від того, в якій мірі наш проблемний учень є передусім нашим вихованцем, залежить успіх усієї освітньої роботи. Як справедливо зазначив В.О. Сухомлинський: «Проблемні діти як ніхто потребують тактовності педагога, щирого бажання прокинути в душі дитини неможливе».

Отже, сьогодні, як ніколи раніше, перед школою постає проблема виховання свідомої особистості, до якої повинні приділяти багато уваги батьки та насамперед вчитель. Почнемо з того, що з самого першого дня перебування дитини в школі, вчитель намагається створити взаємозв'язок, атмосферу довіри, добра та ситуацію успіху на уроках. Але, слід зазначити, що коли вчитель байдужо ставиться до дитини, не хоче поринути в її внутрішній світ, то виховання проблемної дитини йому не під силу [1, с.240].

На сьогоднішній час в українській педагогіці підкреслюють деякі засоби та методи виховання проблемної дитини з особливим підходом, виходячи з робіт В.О. Сухомлинського.

Виходячи з того, що В.О. Сухомлинський вважав колектив одним із наймогутніших засобів виховання, можна стверджувати, що саме емоційний стан колективу є великою духовною силою, яка здатна об'єднати дітей та пробудити в байдужих серцях інтерес до всього чим займається колектив [2, с.526].

Разом з тим, актуальною проблемою є байдужість дитини до всього. Насамперед дитина залишається байдужою до прохань вчителя зайнятися творчими справами колективу. Цілком зрозуміло, що такій дитині безперечно все не цікаво, вона нічого не хоче.

Узагальнюючи перелічене Василь Олександрович використовує метод виховання красою природи. На його думку, краса навколишнього світу ладна розтопити серця найбайдужіші серця дітей, та поринути їх в світ високих почуттів – радості тепла, ласки та співчуття.

Так як навчання має значний недолік, коли дитина сідає за парту, вчителі класними стінами, дошкою, книгою, зошитом відгороджують її від навколишнього середовища, де і здійснювалися її перші кроки, перше висловлювання думки та живого слова, а саме: від природи, від тихого лісу та співучого саду, синього неба, дзюрчання струмочків, спів жайворонка. Саме на природі в середовищі більш актуальному для дітей можна добувати знання такі як і в школі, але на основі спостережень, водночас проблемним

дітям розвивають мислення, фантазію, розширюють світогляд, створюють позитивне емоційне ставлення до процесу навчання [4, с.175].

Зауважимо, що діти засвоюючи матеріал можуть його не тільки побачити, але і доторкнутися, роздивитися. В той самий час діти дивуються, захоплюються, у них з'являється безліч питань, а це, насамперед, допомагає розвивати дитину.

Зрештою, також тут не обійтися без психофізіологічних особливостей сприйняття, мислення та розумової праці дітей. В. Сухомлинський розвивав думку: «Дитина мислить, доказом того є те, що відповідна група нейронів кори півкуль її мозку сприймає образи (явища природи, картинки, предмети) навколишнього світу і через найтонші нервові клітини – як через канали зв'язку – ідуть сигнали. Нейрони «обробляють» цю інформацію, систематизують її, групують, зіставляють, порівнюють, а нова інформація в цей час надходить, її потрібно знову і знову сприймати, а відповідно обробляти [3, с.431].

Василь Олександрович писав в своїх працях, що: «...діти — майбутні першокласники – прийшли з учителем на зелений луг. Пахне трава, милують зір квіти, гріє ласкаве сонечко, в блакитному небі співає жайворонок, у прозорому струмку плавають рибки. Перед дитиною відкривається життя в найрізноманітніших його проявах. І ось тут вона осягає своїм розумом дивовижну, різьочу істину: джерелом життя є сонце» [5, с.94].

Отже, чинниками, що впливають на виховання проблемної дитини є тактовність вчителя у ставленні до дитини, роль спільної діяльності колективу дітей, тонка психічна організація та вразливість дитини, застосування вчителем уроків відповідно до вікових особливостей молодших школярів, які сприяють сприйняттю навколишнього світу, що є досить ефективним для розвитку їх мислення, формування світогляду, ставлення до розумової праці та самого себе.

Тому, саме сьогоднішні вчителі можуть змінити сучасне навчання, звернутися до дитячих поглядів засобом природи, відповідно «оживити навчання» Так само, як подав приклад

нам Сухомлинський, який здійснив це 30 років назад, так і ми можемо це зробити в теперішніх умовах.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 2. – С. 149–416.
2. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 1. – С. 40–637.
3. Сухомлинський В.О. Вчити вчитися / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 5. – С. 426–436.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад.шк., 1988. – 304с.
5. Паламарчук В.Ф. Уроки мислення у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського і в сучасній школі // В.О. Сухомлинський і сучасність. – Чернігів, 1996. – Вип. 2.– С.89–98.

УДК 373.3.015.31:796(092)Сухомлинський

Попович В.І., студентка III-Н курсу;
керівник: Дребужан С. А.,
викладач фізичної культури

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗМІЦНЕННІ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

В.О. Сухомлинський – це велика людина, яка все своє життя присвятила дітям. Він був заслуженим вчителем, педагогом. Його праці відомі далеко за межами України, а його твори дають змогу нам пізнати всі тонкощі дитячої душі.

В. Сухомлинський надавав перевагу всебічному гармонійному розвитку особистості, тому ми не можемо казати, що він наполягав на фізичному вихованні, але все ж воно є дуже важливим і має місце в єдності зі всіма іншими напрямками виховання. Адже у своїй фундаментальній праці «Сто порад учителю» Василь Олександрович писав:

«Фізична, емоційна, інтелектуальна, естетична і трудова культура є елементарною умовою повноти духовного життя, інтелектуального багатства» [2].

Деякі вчителі вважають, що фізкультура не є важливим предметом, тому її легко при необхідності можна замінити математикою чи іншим предметом. І ця їхня думка є дуже помилковою. Адже на фізкультурі діти зміцнюють своє здоров'я. Водночас вони відпочивають від уроків, на яких їм потрібно думати, розв'язувати певні задачі. Школярі можуть займатись спортом, який їм подобається. Так, вони відчуватимуть насолоду, позитивні емоції, а також потребу займатись фізкультурою для зміцнення здоров'я. Як зазначив Василь Олександрович: «турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя» [1].

На даному етапі розвитку суспільства діти замінюють спілкування з однолітками, ігри надворі на комп'ютерні ігри чи на смартфони, які їм купили батьки не подумавши про наслідки. Батьки не пояснюють дітям, що не можна реально життя замінити на віртуальне. Діти мало рухаються, у них зникає апетит. Сухомлинський твердив: «бути в русі – одна з найважливіших умов фізичного загартування». Адже якщо дитина активна, то й апетит у неї кращий, а таким чином і здоров'я зокрема [3].

Дуже часто батьки скаржаться, що під час навчального року стан здоров'я їх дітей погіршується, а це вже впливає на їх успішність, спричиняється відставання. В. Сухомлинський про це писав так: «Головна причина відставання у навчанні - поганий стан здоров'я...». Причиною ж погіршення стану здоров'я дітей Сухомлинський вважав надмірний обсяг навчального матеріалу. Недарма на кожному уроці, навіть кілька разів, проводяться фізкультхвилинки. Адже діти втомлюються, в них з'являються негативні емоції, а коротка пауза їх одразу ж бадьорить [1].

Василь Олександрович доводив, що саме природа – є джерелом здоров'я. Тому радив дітям більше часу проводити під небом: «Йди в полі, дихай свіжим повітрям, умий руки і особу росою – це справжня казкова жива природа». Справді, нас оточує такий прекрасний світ, який тішить нас приємними

запахами, звуками птахів, шелесту листя, а також простою красою квітки. Варто частіше використовувати екскурсії, прогулянки – це найкращий відпочинок для дітей [2].

Вчителю необхідно стежити за фізичною підготовленістю школярів. Адже діти, з поганою підготовленістю не витримають такого навантаження як всі інші, тому необхідно їм спрощувати вправи, допомагати. В свою чергу діти, які все виконують швидше і краще, потребують більшого навантаження.

При фізичному вихованні вчителю потрібно виховати у дітей любов до батьківщини, повагу до товариша, командний дух, співчуття. Необхідно наголошувати школярам, що насміятися з поразки однокласника не можна, натомість варто допомогти.

Не можна забувати й про дітей, які мають вади здоров'я. Інколи їх батьки мають помилкову думку, що їм не можна займатися фізично. Але фізкультура для них є особливо важливою. Так, з ними не можна займатися як з іншими, здоровими дітьми. Для них вчитель розробляє особливу систему вправ, а також приділяє їм більшу увагу.

На думку Василя Олександровича здоров'я дитини залежить як від дотримання режиму сну, правильного харчування, гігієнічних норм, так і від систематичного виконання фізичних вправ, які розвивають у дитини гнучкість, спритність, витривалість, швидкість, силу, гармонійність.

Отже, навіть у наш час ідеї В. Сухомлинського є актуальними. Сучасні школи активно використовують його педагогічну спадщину. На першому місці повинно стояти здоров'я школярів. Їх повинні оберігати і батьки, і вчителі. Важливо слідкувати за режимом дня дитини, збалансованим харчуванням, відпочинок дитини повинен бути активним, а не за комп'ютером. Необхідно прищеплювати школярам любов і повагу до природи. Фізичне виховання є невід'ємною частиною всього освітнього процесу, воно тісно взаємопов'язане з розумовим.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори в 5т. – К.: Радянська школа, 1976.– Т3.– С.7–279.
2. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори в 5т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т2. – С. 419–654.
3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори в 5т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т1.– С.55–206.

УДК 37 (092) Сухомлинський' 014 (100)

Русин Ю.М., студентка I-У курсу;
керівник: Гала М. І.,
викладач німецької мови

BEITRAG VON W.O. SUCHOMLYNSKYJ ZUR ENTWICKLUNG DER PÄDAGOGIK ВНЕСОК В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В РОЗВИТОК ПЕДАГОГІКИ

Wassyl Oleksandrowytsch Suchomlynskyj war ein ukrainisch-sowjetischer Pädagoge, Journalist, Schriftsteller und Dichter.

Wassyl Suchomlynskyj verteidigte 1955 seine Dissertation zum Thema „Schuldirektor, Leiter des Bildungsprozesses“. 1957 wurde er Mitglied der Akademie der Pädagogischen Wissenschaften der RSFSR und 1968 wurde er korrespondierendes Mitglied der Akademie der Pädagogischen Wissenschaften. Suchomlynskyj schrieb insgesamt 48 Bücher, über 600 Artikel sowie 1500 Kindermärchen und Kurzgeschichten.

1958 wurde Wassyl Suchomlynskyj zum Lehrer der UdSSR ernannt und 1968 erhielt er den Titel Held der Sozialistischen Arbeit. Die ukrainische Nationalbank gab zu seinem 85. Geburtstag 2003 eine Zwei-Hrywnja-Gedenkmünze mit seinem

Konterfei heraus. Das Bildungsministerium der Ukraine verleiht ihm zu Ehren eine Medaille für herausragende Lehrer.

Wassyl Suchomlynskyj war ein hervorragender Pädagoge und ein seltener Mensch. Seine Artikel und Bücher, darunter „Mein Herz gehört den Kindern“, „Vom Werden des jungen Staatsbürgers“, „Die weise Macht des Kollektivs“ u. a., liegen heute auf dem Tisch vieler Lehrer in verschiedenen Ländern. In seinem Buch „Gespräch mit dem jungen Schuldirektor“ lesen wir: „Wenn Sie möchten, dass die pädagogische Arbeit dem Lehrer Freude gibt, dass die alltägliche Durchführung der Stunden nicht zu einer langweiligen, eintönigen Pflicht wird, so muss man jeden Lehrer auf den glücklichen Weg der Forschung bringen“.

In den pädagogischen Publikationen von Suchomlynskyj spiegeln sich seine reiche Lebenserfahrung und seine langjährige praktische Tätigkeit als Schullehrer und Schuldirektor wider. Er leitete die Dorfschule in Pawlysch bis Ende seines Lebens. In den fünfziger und sechziger Jahren machte er seine Schule zu einem regelrechten Laboratorium fortschrittlicher pädagogischer Ideen. Für die etwa 700 Schüler gab es außer den Klassenräumen, einer Bibliothek und einem Sportplatz auch einen Wein- und Obstgarten, ein Treibhaus, eine Imkerei, einen Taubenschlag, eine Kaninchenfarm, eine „Station für kranke Tiere“, eine Wetterstation, eine „Düngerfabrik“, ein Lehr- und Versuchsgrundstück, vier Werkstätten, eine Garage für Maschinen, Schulautos und Traktoren sowie ein eigenes Kraftwerk.

Als ein echter Meister der Erziehung weckte W. Suchomlynskyj bei den Kindern den Glauben an ihre Kräfte. Der kluge Lehrer, glaubte er, zwingt und nötigt auch, aber alles macht er so, dass im Kinderherzen niemals der Wunsch, gut zu sein, verlischt.

„Wie verschlossen und verbittert ein Zögling auch sein mag“, schreibt Suchomlynskyj, „wendet euch an das Menschliche, was in seinem Herzen ist“. Er achtete immer die Persönlichkeit des Schülers, sein Gefühl der eigenen Würde. Dieses Gefühl hielt er für die notwendige Bedingung der Selbsterziehung. Hauptgrund für hässliche, unzulässige Beziehungen zwischen Lehrer und Schülern, die an einzelnen Schulen vorkommen, ist gegenseitiges

Misstrauen, schreibt Suchomlynskyj. Das Misstrauen des Lehrers löscht die Initiative des Schülers.

Von großer Bedeutung sind bei Suchomlynskyj Inhalt und Methodik der patriotischen Erziehung der Kinder, er sah die patriotische Erziehung im unmittelbaren Zusammenhang mit dem Gesamtprozess der Persönlichkeitsentwicklung des Kindes, mit dessen geistiger, sittlicher, ästhetischer Erziehung und Arbeitserziehung. Er betonte, dass für die Kinder die Heimat mit einem Stück Brot und einer Weizenähre, mit einem Waldrand oder mit dem blauen Himmel über dem Haus verbunden ist. Man muss das Kind lehren, die Schönheit der heimatlichen Natur zu erfassen, was ohne das klare emotionale Wort des Lehrers unmöglich ist. Diesem Ziel sollen zahlreiche Ausflüge in die Natur dienen.

Ermunterung, Lob, Humor, Ermahnung, Kritik – all das spielte in Suchomlynskyjs pädagogischer Tätigkeit eine große Rolle. Dabei betonte er: “die weiße Macht des Pädagogen zeigt sich darin, dass sein Wille zum Wunsch des Kindes wird”.

Список використаних джерел

1. Литвиненко М.А. Педагогічно–меморіальний музей В.О. Сухомлинського: путівник / М.А. Литвиненко. – Київ, 1979. – 36 с.

2. Березняк Є.С. Талановитий педагог / Є.С. Березняк // Спогади про Сухомлинського. – Київ, 1990. – С. 80–83.

3. Сухомлинский В.А. «Не только разумом, но и сердцем...» : сб. ст. и фрагм. из работ / В.А. Сухомлинский. – М., 1986. – 205 с.

УДК373.3/.5.042(092)Сухомлинський

Руснак М.О., студентка III-Ж курсу;
керівник: Котубей В.Ф.,
викладач історії, спеціаліст вищої
категорії, старший викладач

ПРОБЛЕМА ПЕРЕВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Проблеми сьогодення зумовлюють зростання кількості проблемних дітей. Вони відрізняються тим, що досить

агресивні і замкнені в собі. Це діти, які потребують не виховання, а перевиховання. В.О. Сухомлинський вбачав у цьому проблему педагогічної занедбаності: «...якщо в школах є діти, що насторожилися, наїжилися, недовірливі, а іноді і злі, то це лише тому, що вчителі не довідалися їх, не знайшли підходу до них.... Виховання без дружби з дитиною можна порівняти з блуканням у темряві» - говорив видатний педагог. [1, с. 103]. Розгляньмо головні настанови для роботи з проблемними дітьми, які сформулював В. О. Сухомлинський:

— створення для дітей та підлітків атмосфери доброзичливості, розуміння, співчуття;

— сприйняття підлітка таким, яким він є;

— побудова стосунків з дітьми та підлітками на основі глибокої поваги й високої вимогливості до них;

— переконання батьків дітей та підлітків у потребі корекції та зміни своєї поведінки та свого життя [2, с. 32].

Коли дитина потрапляє до школи, а саме у перші дні її навчання, то можна сказати, що їй досить важко, адже новий колектив, інше середовище, дитина ще не зовсім розуміє, що вона вже школяр і її провідною діяльністю стає навчання, а не гра, хоча вона залишається, але тепер гра стає навчальною.

До дитини в школі вчитель намагається знайти підхід, тому, що кожна дитина індивідуальна. Першими і правильними діями вчителя є бажання проникнути у свідомість дитини та зрозуміти її. Щоб педагог зміг відшукати підхід до дитини, йому в першу чергу потрібно бути професіоналом своєї справи. Завжди потрібно пам'ятати, що ззовні «колюча» дитина насправді є дуже вразливою. Без щирості неможливе ні виховання, ні перевиховання дитини, тому що головна причина негативних стосунків між вчителем і учнем в школах – це взаємна недовіра та непорозуміння. Інколи вчитель не переживає дитячих емоцій, не намагається поставити себе на місце дитини, що є великою помилкою з його боку, адже тільки так він зможе зрозуміти її.

На нашу думку, перевиховання це досить складний та довготривалий процес, який потребує не малих зусиль, як з боку учня, так і вчителя. У процесі педагогічної діяльності

В. Сухомлинським було виділено основні принципи перевиховання дітей:

1. Принцип *гуманного підходу*. В. Сухомлинський вважав виховання важковиховуваних дітей у школі справжнім екзаменом на гуманність. Основою корекції є віра в можливості і сили дитини.

2. Принцип *індивідуально-диференційованого підходу* до учнів. В.О. Сухомлинський стверджував, що немає і не може бути двох однакових дітей за особливостями мислення. Спеціальні, спостереження за дітьми переконали педагога, що змінити розумову діяльність учня засобами впливу на його волю неможливо. Індивідуальна робота з дитиною, вимагає уважного вивчення рівня розумового емоційного розвитку учня.

3. Принцип *взаємодії педагога з сім'єю*. Лише разом із сім'єю, спільним пошуком шляхів і способів впливу на дитину, переконував педагог, можна досягти певних результатів у вихованні важковиховуваної дитини [3, с. 120].

Сучасні діти, особливо вирізняються високою імпульсивністю. Вони й слухати не хочуть про неможливість здійснення їх бажання. Але основна проблема полягає в тому, що педагоги та батьки, ведуться на примхи дітей. Важка робота – навчити проблемну дитину керувати своїми бажаннями та емоціями. Щоб виховання було ефективним, дитину потрібно виховувати не саму, а в колективі.

Навіть В.О. Сухомлинський стверджував, що колектив є і буде одним із найпотужніших засобів виховання та перевиховання дитини [1, с. 115]. Однією з великих проблем перевиховання є байдужість дитини, адже нам часто зустрічаються діти, які є байдужими до всього: до прохань і настанов вчителя та батьків, до зауважень однолітків і колективу. Тому на часі з новою силою настає питання підготовки вчителів нового покоління, здатних використовувати нові психолого-педагогічні підходи у роботі з важкими дітьми.

Узагальнюючи сказане хочемо зазначити, що поради В. Сухомлинського щодо шляхів перевиховання дітей через розвиток їхніх інтересів, заохочення через доступну, цікаву

працю, виховання з перших уроків, уміння вчитися є виключно актуальними для сучасної школи. Закладені ним основи гуманного й толерантного ставлення до особливих дітей, активного співчуття й діалогу з ними у процесі цілеспрямованого педагогічного «лікування» дають нам приклад для творчого наслідування, а мудрість видатного педагога готує нашу свідомість до досягнення людського буття і віднаходження шляхів його подальшої гуманізації.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори: В 5-ти т. Т.1. – К.: Радянська школа, 1976. – 654с.

2. Шумбар О. Моральне виховання важких дітей у контексті гуманістичних поглядів В.О. Сухомлинського / О. Шумбар // Рідна школа. – 2014.– №7. – С. 47–50.

3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Рад.шк, 1988. – 304 с.

УДК 373.3.018.1' (092)Сухомлинський:17

Ряшко А.І., студентка ІІ-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М.
викладач педагогіки

ЕТНІЧНІ ЗАСАДИ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Василя Олександровича Сухомлинського все життя хвилювали проблеми родинної педагогіки. Він твердив, що вдосконалення сімейного виховання – це одна з найважливіших соціальних проблем, від розв'язання якої залежатиме майбутнє нашого суспільства.

У своїх численних працях педагог особливу увагу приділяє розвитку саме родинно-шкільного виховання. У «Батьківській педагогіці», зокрема у розділі «Сім'я і школа» вчений кардинально по-новому осмислює взаємозв'язки родини і школи. У статтях: «Лист до сина», «Лист до дочки», Сухомлинський дає важливі поради молоді, щодо підготовки

до родинного життя. У праці «Як виховати справжню людину» він радить батькам безпосередньо брати участь у шкільному процесі. Василь Олександрович говорив: «Пора і батькам, і вчителям глибоко усвідомити, що ні школа без сім'ї, ні сім'я без школи не можуть упоратися з найтоншими, найскладнішими завданнями становлення людини» [2, с. 235].

Основною метою Сухомлинського було створення єдиного батьківського колективу, який буде перейматися не лише особистими, але й іншими питаннями загальнокласного та загальношкільного значення. «Коли школа, громада, батько та мати виступають в єдності – це справжнє навчання дітей мудрості, любові, гармонії, доброти, ласки і вимогливості» – твердив педагог.

Вчений не уявляв повноцінного виховання без спільних зусиль сім'ї і школи. Він вважав, що завдяки впливу батьків у дитини формується основи світогляду і переконання. Саме слово батька і матері є тим засобом, який має пробуджувати чуйність і любов до навколишнього світу.

Василь Олександрович, будучи прихильником батьківської педагогіки, постійно акцентував на необхідності та важливості ідей і педагогічних поглядів народу, що з них випливають. «Я впевнений, – говорив Василь Олександрович, – що народна педагогіка – це зосередження духовного життя народу. В народній педагогіці розкриваються особливості національного характеру» [1, с.151].

Педагог бачив, що головним у зв'язку родини та школи виступає глибоке народне підґрунтя, тому у своїх працях він яскраво показував зразки родинного виховання дітей з урахуванням етнічних засад народу. Бувальщини, легенди, оповідання, казки, пісні – це все займає провідне місце у вихованні достойного громадянина.

Фольклор для педагога-гуманіста був дуже важливим елементом у затвердженій ним системі виховання, він запевняв, що у фольклорних творах відображені всі етапи формування у підростаючих поколінь нашого народу національної свідомості, патріотизму, глибоких гуманних якостей.

Особливу увагу вчений приділяв казці. В. Сухомлинський, говорив, що вона невіддільна від краси, сприяє розвитку естетичних почуттів, без яких неможливе благородство душі, щира чуйність до людського нещастя, горя, страждань. Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем. І не тільки пізнає, а й відгукується на події і явища навколишнього світу, виявляє своє ставлення до добра і зла. Казка – благодатне джерело виховання любові до Батьківщини, поваги до батьків, старших, яке нічим не можна замінити. Вона формує повагу до рідної землі, батька та матері, родини, навколишнього оточення [3, с.177].

Велика увага у Павлівській середній школі приділялася народній пісні. У цьому поетичному жанрі особливо закарбувалася мудрість народу, філософія його життя. Василь Олександрович вважав народну пісню важливим елементом творення особистості, бо вона здатна торкатися найніжніших струн людської душі.

Значну увагу в цьому процесі він відводив також традиціям. Вони, на думку Сухомлинського, вчать дитину бачити, розуміти, відчувати серцем людей: «...це, мабуть, квітка в саду, яка найтонше пахне, ім'я цій квітці – виховання почуттів». На думку В. Сухомлинського, необхідним є включення дітей у традиційні форми роботи, які проводяться з врахуванням вікових особливостей вихованців, необхідності залучення до них сім'ї. Так зі сторінок його педагогічних творів ми дізнаємося про те, що в Павлівській школі традиційно проводилися свята Матері, пісні, квітів, птахів, тиждень саду. Зокрема, Свято Троянд, Свято Конвалій, Свято Польових Квітів, на яких діти милувалися красою квітів. Свято Першого Хліба, де всі насолоджувалися смаком власновирощеного хліба, де кожного переповнювали почуття гордості за свою працю. Народні звичаї Полтавщини кровно злилися із загальношкільними традиціями у Павлівській середній школі завдяки спільній роботі батьків та педагогів.

Етнічні засади народу найповніше відображаються у його історії. Проблема виховання молоді на героїчних і трудових традиціях нашого народу посідає провідне місце в творчості Василя Олександровича. У Павлівській середній

школі були створені прекрасні звичаї, що сприяли формуванню високих моральних якостей у школярів. Це передусім культ героїв війни та мирної праці, традиційне вшанування пам'яті тих, хто віддав своє життя за визволення і незалежність нашої Батьківщини [2, с. 241].

Загалом у педагогічній системі Василя Сухомлинського утвердилася певна система родинно-шкільного виховання, у якій провідне місце займають саме спільне проведення традицій, суспільно корисної праці та глибоке народне підгрунття.

Список використаних джерел

1. Петрук Л.П. Виховання школярів засобами народної педагогіки у творчій спадщині В.О. Сухомлинського / Л. Петрук. – Рівне, 1994. – 151 с.
2. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1978. – 230 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.

УДК 373.29/.3'(092)

Турянця А.В., студентка III-А курсу;
керівник: Янчишина С.Ф., викладач
дошкільної педагогіки

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ ТА ВИХОВАННЯМ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

В одній із найпопулярніших книг "Серце віддаю дітям" Василь Олександрович Сухомлинський констатує: "Що було найголовніше у моєму житті? Без вагань відповідаю: любов до дітей"; ...щоб стати справжнім вихователем дітей, треба віддати їм своє серце".

Особливо новаторською була турбота В.О. Сухомлинського про навчання і виховання дітей шестирічного віку з метою підготовки їх до початкової школи.

У 1951 році Василь Олександрович у Павлівській середній школі розпочав роботу з шестирічними дітьми, яка вирізнялася яскраво-вираженим морально-естетичним спрямуванням.

Василь Олександрович зрозумів, що відвідування школи протягом передшкільного року не має бути перебуванням у класі. Тому він найбільше задумувався над тим, "щоб школа не забрала в малюків їхніх дитячих радощів. Навпаки, треба так ввести їх у шкільний світ, щоб перед ними відкривались усе нові й нові радощі, щоб пізнання не перетворювалось на нудне навчання. І разом з тим, щоб школа не стала для дітей нескінченною, зовні захоплюючою, але пустою грою. Кожний день має збагачувати розум, почуття, волю дітей" [3].

У "Школі радості" (так називав педагог заняття з шестирічними малюками) вся робота проводилась, як зазначає сам учений, під блакитним небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею, на винограднику, на зеленому лузі тощо.

Директор Павлівської середньої школи вважав, що для шестирічних дітей процес навчання письма та читання буде значно легшим, якщо він наповнюється яскравими, виразними, захоплюючими, живими образами, звуками, мелодіями. Василь Олександрович переконався в тому, що навчання грамоти, яке тісно пов'язане з малюванням і грою, стає одним із містків, що поєднує і забезпечує наступність дошкільного виховання та навчання у початковій школі.

Особливо сприяють забезпеченню наступності між освітою та вихованням дошкільників і молодших школярів започатковані В.О. Сухомлинським «Уроки мислення серед природи».

Кожне заняття серед природи мало свою мету, передбачало конкретне коло речей і явищ для спостережень. Такі заняття Василь Олександрович називає школою думки, без якої неможливо уявити ефективну розумову працю й на всіх інших уроках і не лише в початковій школі, а й у подальші періоди навчання та розумового розвитку. Під конкретним уроком мислення серед природи В. О. Сухомлинський розуміє живе безпосереднє сприймання

об'єктів. картин, явищ, предметів навколишнього світу, логічний аналіз, здобування знань, виявлення причиново-наслідкових зв'язків. Ці заняття були не відхиленням від уроку чи "втечею" від книг, підручників. Навпаки, уроки серед природи збагачували, поглиблювали знання учнів, розширювали їхній кругозір, уявлення про навколишній світ [1].

Уроки мислення серед природи педагог називав першим кроком, початковим етапом найактивнішої розумової творчості, у процесі якої здобувається нові і застосовуються вже наявні знання, розвиваються інтелектуальні здібності. Цінність уроків на лоні природи, за В. О. Сухомлинським, полягає ще й у тому, що під час їх проведення мимовільно вступають у дію такі емоційно-естетичні стимули розумової праці, як подив, захоплення, породжуючи цікавість і бажання знати, відшліфовуючи один із найважливіших інструментів мислення - рідне слово. Отже, Василь Олександрович рекомендує "виводити" основну форму шкільного навчання - урок - із тісних, а інколи й задушливих стін класу у природу, на екскурсійні маршрути тощо [2].

У результаті проведення уроків мислення серед природи В.О. Сухомлинський зі своїми вчителями-колегами уклав 300 сторінок книги живої природи - це 300 спостережень, 300 яскравих картинок, що споглядали і запам'ятали діти.

Такі уроки були насамперед уроками розвитку дитячого мислення і мовлення. Під час їх проведення думка дітей поступово ставала дедалі яскравішою, багатшою, виразнішою, слово набувало емоційнішого забарвлення, а перед педагогами відкривалася тонка творча грань педагогічної майстерності - можливість і вміння вчити дітей думати.

Василь Олександрович розглядає природу не лише в емоційно-естетичному аспекті, що розвиває почуття прекрасного, а й оцінює її також з громадянсько-патріотичного погляду, оскільки пізнання і любов до природи є водночас і пізнанням та вихованням любові до рідного краю.

Список використаних джерел

1. Антонєць М.Я. Проблема наступності між дошкільною і початковою освітою та вихованням у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / М. Антонєць // Початкова школа. – 2011. – № 9. – С. 3 – 7.

2. Бухлова Н. Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського у контексті сучасності / Н. Бухлова // Рідна школа. – 2012. – № 7. – С. 44 – 46.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 5 – 279.

УДК 373.3.017.4(092)Сухомлинський

Щербей Г.І., студентка IV-Г курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПОГЛЯДАХ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Любов до своєї Батьківщини – одна з найважливіших рис всебічно розвиненої особистості. Відповідно, одним із завданням закладів освіти України є створення середовища, у якому діти дізнаватимуться більше про свій рідний край, відчуватимуть гордість за нього, підтримуватимуть взаємозв'язок між поколіннями, прагнутимуть до розвитку своєї Батьківщини. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема патріотичного виховання, яке за теперішніх умов стає основою всієї системи освітньої роботи в українській школі. Виховання дітей свідомими, активними членами суспільства – одне з найскладніших завдань системи освіти, оскільки громадянськість, почуття патріотизму свідчать про найвищий ступінь розвитку особистості.

«Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді» визначає патріотичне виховання як складову національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних

обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин [1, с.97].

Близькими до такого визначення є бачення патріотичного виховання В.О. Сухомлинським, який стверджував, що «...патріотичне виховання школярів доцільно здійснювати на національних цінностях, серед яких провідними є любов до рідної землі, народу й Батьківщини, любов до найбільш рідних людей, членів сім'ї та родини, любов до рідної мови, шанобливе й бережливе ставлення до історії та культури українського народу, праця на благо свого народу й Батьківщини» [4, с.256].

У праці В. Сухомлинського «Як виховати справжню людину» подається моральний ідеал, який увібрав у себе найкращі риси менталітету українського народу. У вигляді настанов, правил, «Законів дружби» розкрито основні принципи сьогоденного національно-патріотичного виховання: принцип національної спрямованості, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, толерантності, особистісної орієнтації й життєвої творчої самодіяльності. Сила і ефективність патріотичного виховання, за В.О. Сухомлинським, визначається тим, наскільки глибоко ідея Батьківщини проникає в духовний світ дитини, періоду його становлення як людини і громадянина, наскільки глибоко вона бачить світ і самого себе очима патріота. З поглядів українського педагога виховувати справжнього громадянина своєї країни треба починати ще з дитинства. Цей процес розпочинається там, де дитина вперше усвідомлює себе особистістю – у рідному селі, селищі чи місті, у родині, колі друзів, у середовищі, в якому живе. Тому вона повинна мати знання про те місце, де народилася, живе, навчається, про все, що можна назвати коротко, але вичерпно – мала Батьківщина. У педагогічній системі В. Сухомлинського особистість виховується через тріаду: школа – сім'я – громадськість. «У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної. Із сім'ї починається

суспільне виховання. Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави [2, с.263].

В.О. Сухомлинський у своїх творах чітко визначає теоретичні засади виховання громадянських почуттів дітей: це, передусім, створення дитиною радостей для інших людей і переживання особистого щастя й гордості у зв'язку з цим; творення й збереження краси в усіх її багатогранних проявах; громадянське багатство діяльності дитини в колективі, взаємовідносини між дітьми й іншими позашкільними колективами; культивування й розвиток співчуття до всього живого й красивого, розвиток сердечної чуйності до прекрасного в природі; розвиток високої інтелектуальної культури – думок, почуттів, переживань, що хвилюють душу людини, коли вона пізнає навколишній світ, минуле й сучасне людства, матеріальні й духовні багатства Вітчизни, душу свого народу, цінності мистецтва. Будучи справжнім патріотом України, педагог вказує завдання вихователя – «...відкрити перед кожним вихованцем усі джерела, якими живиться могутнє почуття любові до Батьківщини. Це і природа рідного краю, слово рідної мови, культ Матері і Батька, Мала Батьківщина, її історичне та героїчне минуле, працелюбність».

Одним із головних напрямків виховання громадянських якостей В. Сухомлинський виділив формування почуттів, емоційних переживань, адже, на його думку, дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем. Спираючись на метод встановлення причиново-наслідкових зв'язків, великий педагог вчить маленьку дитину бачити наслідки кожного свого вчинку, уявно ставити себе на місце іншого, вводить її у складний світ людського [3, с.342].

Найважливішим засобом патріотичного виховання видатний педагог вважав рідне слово і зазначав, що «людину ми виховуємо словом і тільки словом. Все інше – вправи, звички, праця – від слова». Ще один засіб, природу, В.О. Сухомлинський розглядає не лише в емоційно-естетичному аспекті, а й оцінює її також з громадянсько-патріотичного погляду, оскільки пізнання і любов до природи є водночас і пізнанням та вихованням любові до рідного краю.

В.Сухомлинський наголошував, що «під час ...кожної зустрічі дітей з природою, ми намагаємося показати їм світ таким, щоб вони задумались над тією істиною, що природа – це наш дім, і якщо ми будемо безтурботними марнотратцями, ми зруйнуємо його; природа – частинка нас самих, а байдужість до природи – це байдужість до власної долі» [4, с.260].

У своїх працях В.О. Сухомлинський зазначив різні методи та засоби патріотичного виховання, якими користуються в сучасних школах і нині. Важливого значення в системі роботи освітніх закладів набувають історично-культурні, трудові, морально-етичні, природні цінності, які містить довкілля регіону, свідома опора на прогресивні традиції народної педагогіки, спадщину видатних педагогів та сучасні концептуальні засади громадянського виховання в Україні.

Список використаних джерел

1. Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах / упоряд. Жанна Сташко. – Київ : Шк. Світ, 2015. – 117 с.
2. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський.– К.: Рад. шк., 1978. – 263 с.
3. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: в 5-ти т. – Т.3.– К.: Рад. шк., 1976. – С.283 – 582.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: у 5–ти т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.3. – С.7 – 279.

РОЗДІЛ 2

ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.3.014.3(092)Сухомлинський

Бута Б.В., студентка III-IV курсу;
керівник: Синевич І.С. викладач
педагогіки, спеціаліст II категорії

ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Внесок В.О. Сухомлинського щодо розвитку початкової освіти є надзвичайно багатограним, де передусім головне місце займає особистість дитини, її духовний світ та моральний розвиток. Саме в його працях ми знаходимо багато відповідей на питання, які хвилюють сучасну школу на даному етапі розвитку зокрема. Під час швидких та масштабних змін, які зараз відбуваються в освітній практиці потрібно враховувати здобутки вітчизняної педагогіки та поєднувати їх з новими державними стандартами, щоб забезпечити відповідні умови для всебічного розвитку сучасних учнів [2, с. 12].

Виховання дитини Василь Сухомлинський розглядав за різних видів діяльності (інтелектуальної, фізичної, трудової, естетичної, моральної), яка спрямована на всебічний розвиток особистості. З повагою видатний педагог відносився до розвитку в учнів творчого мислення.

На думку В. Сухомлинського основне місце у творчому розвитку особистості дитини повинно посідати самостійне складання казок, маленьких творів, вивченню окремих тем. Вчитель повинен навчити думати, спостерігати, сприймати враховуючи при цьому індивідуальні особливості кожної дитини, її здоров'я [5, с. 4]. За словами В. Сухомлинського, «...початкова школа насамперед повинна навчити вчитися...Уміння вчитися включає в себе ряд умінь, пов'язаних з формуванням основних компетентностей: вміння читати, писати, спостерігати явища навколишнього світу, думати, висловлювати свою думку. Ці вміння є, образно

кажучи, інструментами, без яких неможливо оволодіти знаннями» [6, с. 100]. Це лежить в основі компетентнісного підходу Нової української школи.

У своїх працях В. Сухомлинський розкривав важливу роль патріотичного виховання та прищеплення любові до Батьківщини. З точки зору Василя Олександровича, Батьківщина та любов до неї починаються з чогось незначного та непомітного на перший погляд, але такого важливого, як наприклад, материнська любов з її ласкавими колисковими, батьківські поради та настанови рідною українською мовою, поваги до праці людей, захоплення красою й образами рідного краю, почуття поваги до людей, шанобливе ставлення до традицій, звичаїв та культури рідного народу [3, с. 29]. Варто наголосити, що ці ідеї великого педагога також знайшли своє відображення в Концепції «Нова українська школа», в основі якої формування особистості-патріота з активною позицією, яка діє згідно з морально-етичними принципами і здатна приймати рішення, поважає гідність і права людини [4, с. 23].

Опрацьовуючи багату спадщину педагога помічаємо, що його система педагогічних поглядів знаходить своє відлуння у методології сучасної Нової української школи, що ґрунтуються на таких основних принципах, як: гуманність, природовідповідність, дитиноцентризм за яких саме дитина є центром освітнього процесу [5, с. 3]. Основою для Нової школи стали: наскрізний процес виховання, сучасне освітнє середовище, кваліфікований та вмотивований вчитель, правильне облаштування кабінетів з великим вибором девайсів, для забезпечення сучасної, якісної й доступної для кожної дитини освіти.

Досить новаторським свого часу був висновок В.О. Сухомлинського, що успішна робота педагогічної системи залежить у першу чергу від щирої поваги, любові до кожної дитини, незалежно від успіхів у навчанні. Василь Олександрович зазначає з цього приводу, що методика та зміст навчання, атмосфера взаємин у школі повинні базуватися саме на цих засадах.

Також для кращого сприймання дітьми навчального матеріалу В. Сухомлинський впровадив у практику «уроки мислення» серед природи, які проходили в атмосфері дружності, співробітництва, творчості. Намагаючись зрозуміти нове, дитина почне встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між різними речами і явищами в природі. У своїй книжці «Серце віддаю дітям» В. Сухомлинський навів перший перелік «уроків мислення» на природі, а саме: «Книги природи», «Літні квіти», «Природа чекає зими», «Перший зимовий ранок», «Лелеки прилетіли», «Сонечко після літнього дощу», «Зорі на небі», «Як з жолудя виростає дуб». При цьому кожне з таких занять не тільки допомагає вчителю звернути увагу дітей на якусь цікаву деталь природи, а й відкрити щось нове. Такі уроки позитивно впливали як на розумовий, так і образно-чуттєвий розвиток учнів [1, с. 48]. Освітній простір Нової української школи також не обмежується будівлею школи, пропагуються уроки на пришкольній ділянці чи за межами школи на свіжому повітрі.

Узагальнюючи вище сказане, можемо зробити висновки, що сучасна українська освіта має у своєму розпорядженні безцінну педагогічну спадщину Василя Сухомлинського, яка використовується і зараз в часи реформування початкової освіти. Саме вивчаючи його праці сучасні вчителі можуть знайти відповіді на питання: Як виховати творчу особистість, гуманіста, патріота свого краю, своєї Батьківщини?

Список використаних джерел

1. Баранюк І. Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини / І. Баранюк // Рідна школа. – 2017. – № 3 – 4. – С. 46 – 50.

2. Білохвощенко С. Реформування початкової школи крізь призму здобутків Василя Сухомлинського / С. Білохвощенко // Початкова школа. – 2018. – № 9. – С. 10–13.

3. Богущ А. Патріотичний вектор образу «Батьківщина» в педагогічній спадщині Василя Сухомлинського / А. Богущ // Рідна школа. – 2017. – № 1–2. – С. 27 – 30.

4. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

5. Савченко О. Модернізація початкової освіти: діалог з В.О. Сухомлинським / О. Савченко // Початкова школа. – 2018. – № 9. – С. 1–6.

6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори. В 5-ти т., Т.3. – К.: Рад. школа, 1977.– 670 с.

УДК 159.9:37.013(092)Сухомлинський

Клопотар А.І., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

РОЗВИТОК ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Постать українського педагога-гуманіста Василя Сухомлинського для психологічної науки є такою ж неперевершеною як постать Л. Виготського, Д. Ельконіна, Г. Костюка, С. Рубінштейна та ін. Він був генератором багатьох ідей, які представляють інтерес і нині не тільки для педагогіки, а й для психології.

Проблему психології дитини, розкриття її духовного світу на рівні унікального В. Сухомлинський розвивав усе своє життя. Зауважимо, що саме вік дитинства педагог вважає найважливішим періодом людського життя, під час якого відбувається постійне розкриття чогось нового. Тому Сухомлинський вважав, що сприймання дітьми навколишнього світу є психологічним фундаментом їхнього світобачення. Діти повинні побачити красу в найменших речах. Внаслідок цього переживання може виникнути емоційний стан трепету як цілковитого злиття людини зі світом, адже основною психологічною ідеєю педагога було розкриття душевного стану дитини [1, с.128].

Незаперечним є той факт, що В.Сухомлинський розробив основні психолого-педагогічні принципи впливу на особистість: природовідповідність, цілісність, неперервність,

цілеспрямованість, які є запорукою розвитку всебічно гармонійно розвиненої особистості.

Як для психології, так і педагогіки складає інтерес розроблений В.О. Сухомлинським особистісно-соціальний підхід, який є сукупністю індивідуального, природного і суспільного в людині, що забезпечує її самоактивність. Разом з тим, ідеї індивідуального підходу у навчанні, різнорівневе, розвиваюче навчання не тільки теоретично висвітлені в працях педагога, вони реалізовані в його практичній діяльності.

Приділяючи велику увагу знанню і врахуванню вікових і індивідуальних особливостей дитини в процесі навчання, педагог наголошував про індивідуальний темп розвитку кожної дитини. Важливим аспектом є те, що вся спадщина великого педагога пронизана гуманізмом виховання громадянина, глибоким розумінням складного процесу самостворення особистості [3, с.235].

Необхідно зазначити, що педагог приділяв значної уваги ще одній психологічній категорії, назва якій – самоповага. Вчений був переконаний у тому, що поки є самоповага – існує й школа. Коли зникає повага до самого себе – немає школи, немає ні особистості, ні колективу. На його думку, «повага до людської гідності та виховання самоповаги є сферою педагогічної творчості і великого інтелекту педагога» [4, с.397].

В.Сухомлинський зазначав, що найважливіше «зміцнювати у дитини віру у свої сили і терпляче чекати того моменту, коли відбудеться хоча б маленьке зрушення в її розумовій праці. Зрушення це, на перший погляд, може видатися просто випадковою удачею. Але цю удачу дитина переживає як радісний успіх – у цьому успіху вона черпає нову енергію» [4, с.429]. Педагогічна мудрість, за словами В. Сухомлинського, у тому і полягає, щоб дитина ніколи не втрачала віру у свої сили, ніколи не відчула, що в неї нічого не виходить.

Особливе місце в творчому доробку вченого посідає категорія людяності. Ідея людяності насамперед реалізується через розвиток всіх потенціальних, інтелектуальних і

фізіологічних можливостей особистості. Всебічно розвинена особистість втілює в собі повноту і гармонію сил, здібностей, пристрастей, потреб, які визначають моральну, ідейну, громадянську, розумову, творчу, трудову, естетичну, емоційну, фізичну досконалість.

Педагог наголошував, що, працюючи над втіленням в практику ідеї всебічного розвитку, ніколи не можна досягти однакової межі інтелектуального збагачення та духовного удосконалення. Ця нерівність визначається природою дитини, її родинним оточенням, соціальним середовищем. Зрештою, цю нерівність відчувають і самі діти, і часто у них, особливо під впливом наслідків навчання, з'являється почуття неспроможності [2, с.10].

Він наполягав на тому, що кожен учитель повинен добре знати психологію дитини та любити її. Оскільки кожна дитина, а особливо проблемні діти вимагають тонкої, делікатної роботи. Цілком зрозуміло, що саме без урахування індивідуального підходу, знання психологічних особливостей важко організувати освітній процес.

Зі сказаного вище цілком ясно, що ідеї, висунуті й розвинуті В. Сухомлинським актуальні й сьогодні. Вони мають важливе значення для психолого-педагогічного забезпечення перебудови закладів загальної середньої освіти. Йдеться, зокрема про розв'язання психологічних проблем соціалізації дитини та її входження в соціум, всебічний розвиток особистості і розвиток її здатностей на всіх етапах освітнього процесу, про вдосконалення змісту освіти; застосування найбільш ефективних технологій навчання і керівництва навчальним процесом; роль учителя у цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Ігнатуша А.Л. В.О. Сухомлинський та психологія / А.Л. Ігнатуша, Т.Г. Саприкіна // Ідеї В. Сухомлинського про психологічне забезпечення навчально-виховного процесу та сучасна освіта: зб. матер. конференції / уклад. О.Е. Жосан. – Кропивницький: Ексклюзив-систем, 2017.– С. 128 – 132.

2. Кудь В. Досліджуємо педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського / В. Кудь // Педагогічна преса. – 2003.– №3-

4.– С.6 – 16.

3. Міхно О. Еволюція поглядів В. Сухомлинського щодо психолого- педагогічної характеристики учня / О. Міхно // Наукові записки Кіровоград- ського держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Серія: Пед. науки. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – Вип. 123. – Т. I. – С. 234–239.

4. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О. Сухомлинський // Розмова з молодим директором школи. – Т. 4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 391–626.

УДК373.3./5.018.51(092)

Кость Е.Ю., студентка II–III курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ НА СЬОГОДНІ В КОНТЕКСТІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

За підсумками 2015/16 навчального року 67,8% закладів загальної середньої освіти розташовані у сільській місцевості. В них навчаються близько 1,2 млн українських учнів. Це майже третина всіх учнів у країні (3,7 млн всього). Сільська школа завжди відігравала і відіграє особливу роль у суспільстві. Вона не тільки освітній заклад, це центр культурного життя сільських мешканців, гарант розвитку громади. У ході аналізу педагогічної спадщини В. Сухомлинського виокремлено його вагомі думки щодо ролі сільської школи та її особливого впливу на екологічне та трудове виховання особистості. Зосереджено увагу на необхідності виховання педагогічної культури батьків.

У процесі опрацювання літератури ми виокремили такі ключові слова, як сільська школа, батьківська громадськість, екологічне виховання, трудове виховання.

Сучасна стратегія розвитку освіти в селі має враховувати реальні глобальні й локальні виклики, адекватні відповіді, які можливі лише на основі наукового підходу. Саме директорський досвід В.О. Сухомлинського може стати

гідним орієнтиром у справі будівництва нової школи України XXI століття. У своїх працях він писав: „Сільська школа далеко не те, що школа міська. На неї тепер покладається зовсім особлива місія. Сільська школа – найважливіший, головний, іноді, в силу умов, що складаються, єдиний осередок культури. Вона задає тон всьому інтелектуальному, культурному і духовному життю села.... Підвищити якість знань у сільській школі просто неможливо без піднесення культурного, духовного рівня життя всієї школи і особливо сільської сім'ї” [1].

Цей вислів актуальний і зараз, коли в умовах децентралізації сільська школа повинна дати учням не тільки певні вміння та навички, а й виховати соціально-адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи знайде своє місце в житті, зможе творити позитивні зміни у суспільстві, допомагати людям змінювати на краще життя своєї громади.

Сприячими обставинами у посиленні освітньої, розвивальної і виховної функцій сучасної сільської школи можна вважати остаточне знання вчителем сім'ї, в якій виховується певна дитина. Василь Олександрович зазначав: «У сім'ї, де батько розуміє свої обов'язки лише як забезпечення матеріальних потреб дітей, і мати не стала центром їх духовного життя, дітей оточує атмосфера духовної порожнечі, убозтва... серцям цих дітей незнайомі й недоступні тонкі людські почуття, передусім ласка, співчутливість, жаль, милосердя. Щодо цих дітей виховний обов'язок школи особливо великий: вони мають пройти в стінах навчально-виховного закладу спеціальну школу виховання почуттів» [3].

Батьківську громадськість В.О. Сухомлинський вважав повноцінним суб'єктом освітнього процесу. Він стверджував, що обов'язок школи - учити матір і батька виховувати своїх дітей, бо без турбот про педагогічну культуру батьків неможливо розв'язати жодного завдання, що стосується навчання і виховання.

Гарним прикладом в цьому сенсі може слугувати педагогічна школа для батьків при Павлівській школі, до якої

батьки записувалися за два роки до вступу їх дитини до школи і займалися регулярно аж до закінчення дітьми школи. Програма школи охоплювала усі основні розділи теорії виховання і педагогічної психології. Особлива увага приділяється характеристиці вікових етапів розвитку дитини, фізичному, розумовому, моральному, естетичному і трудовому вихованню дітей. І це відіграло істотну роль в підвищенні рівня культури сімейного виховання.

Перевага сільської школи і в природній наближеності дитини до землі, природного оточення, які оптимізують процес виховання. На думку педагога дитину виховує як саме спостереження природи так і активна взаємодія з нею. Спілкування з природою привчає дітей до емоційно вдумливого спостереження; активізує обдумування і відкриття причин наслідків, зв'язків між явищами природи; привчає до турботи про живе і прекрасне; збагачує практичний досвід дитини та формує життєві компетенції [2]. Розроблена Василем Сухомлинським система екологічного виховання направлена на формування дбайливого і виваженого ставлення до природи, що у сучасну добу є питанням першочергової ваги у сенсі збереження життя і здоров'я людства.

Гармонійний розвиток творчої особистості в сільській місцевості не можливий без фізичного вдосконалення і посильної фізичної праці. Впродовж усієї історії людства праця була засобом формування в особистості кращих якостей. Праця розвиває координацію рухів тіла, силу, витривалість. У процесі виконання корисної справи в дітей формуються риси відповідальності, громадянського обов'язку, працелюбства. «Працелюбство, – вважав В.О. Сухомлинський, – не вроджена якість людини, вона виховується і прищеплюється їй з дитинства. Тому вся система виховання повинна будуватись на прищепленні дитині працелюбства. Праця мусить бути своєрідним вольовим гартом» – зазначає автор [1].

Дитяча праця в спадщині В. Сухомлинського — це «широке, багатогранне поняття, це - напруження фізичних, духовних, вольових, моральних сил, напруження, в якому

людина виявляє й утверджує себе, визначає свою позицію в боротьбі добра проти зла». Організовувати трудове виховання потрібно так, щоб вихованці отримували від праці задоволення, тобто «радість праці», адже «без здорової втоми людині не може бути повною мірою доступна насолода відпочинком». То ж для повноцінного розвитку дитини в умовах сільської школи, потрібно постійно дбати про змістовне, насичене, цікаве життя кожної дитини, забезпечувати реальні умови для вибору та реалізації індивідуальних здібностей, інтересів, талантів та інших якостей. У своїй праці «Серце віддаю дітям» педагог радив учителям: "умійте відкрити перед дитиною у навколишньому світі щось одне, але відкрити так, щоб шматочок життя заграє перед дітьми усіма фарбами веселки". Двадцятичотирирічний плідний директорський досвід В.О. Сухомлинського в сільській школі переконливо довів, що школа у селі спроможна на високому рівні виконувати освітні функції, створювати умови для повноцінного фізичного, духовного, інтелектуального розвитку і саморозвитку дитини, бути дієвим освітньо- культурним центром села.

Список використаних джерел

1. Даценко О. Ідеї В.О. Сухомлинського у діалозі з сьогоденням / В.О. Сухомлинський // Сільський вісник. – 2003. – №5. – С. 5.
2. Коваленко О. Організація методичної роботи за ідеями В.О. Сухомлинського / В.О. Сухомлинський // Рідна школа. – 2004. – № 2. – С.25–27.
3. Кривенко О. Педагогічні ідеї В.О. Сухомлинського і національна школа / В.О. Сухомлинський // Сільське життя. – 2003. – №9. – С. 4.
4. Сухомлинський В.О. Ми продовжуємо себе в дітях / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 578 – 584.

Леврінц Б.Ю, студентка III-У курсу;
керівник: Грицько В.В.,
викладач суспільних дисциплін

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЗА В. СУХОМЛИНСЬКИМ

Чи до снаги сучасному вчителю присвятити життя дітям і «віддати їм своє серце»? У роботі вчителя немає дрібниць. Тільки «справжній вчитель» знає з яким настроєм його учень переступив поріг школи, чи готовий він сприймати той потік інформації, що підготували йому ми. Чи це реально, життя заради інших маленьких життів? Чи варто бути, як В. Сухомлинський, фанатом своєї справи?

В.О. Сухомлинський у вихованні дітей дуже високо оцінював роль вчителя. «Якщо є талановитий, закоханий у свою справу викладач математики, то в школі обов'язково виявляються здатні до математики діти». Що означає хороший вчитель? Це, перш за все, – людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить у те, що кожна дитина може стати хорошою людиною, вмє дружити з дітьми, і, не забуває, що й сам він був дитиною. Це – людина, що знає психологію і педагогіку, розуміє і відчуває, що без знання науки про виховання, працювати з дітьми неможливо. Хороший учитель – це майстер своєї справи, що досконало володіє вміннями і навичками в тій чи іншій діяльності.

Вчитель – це взірець. Щоб одне його наближення запалювало серця, він і сам має горіти. Виховний вплив на учня справляє все: жести, міміка, тембр і тон голосу, зовнішній вигляд учителя, його дружні поради та вимогливість, терпимість і принциповість, доброта.

У педагогічній спадщині Сухомлинського особливе місце займає ідея гуманізму, добротності і людяності. Основою його концепції є повага і довіра до дитини, визнання її унікальності та права на власний вибір.

Велика біда, вважав Василь Олександрович, якщо вихователь не уміє підібрати саме ті слова, які необхідні, щоб

знайти шлях до серця дитини. Адже майстерність вихователя полягає в тому, щоб розмова з вихованцем викликала в дитини власні думки, переживання, спонукуючи до активної діяльності.

Слово вчителя – один із важливих засобів культури спілкування, «інструмент впливу» на душу вихованця, «це ніби той місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність», адже без «живого трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки» [1].

Актуальними залишаються і на теперішній час педагогічні погляди видатного українського педагога В. Сухомлинського. Особистість вчителя він розглянув як наріжний камінь навчання та виховання, а його професійну і педагогічну майстерність пов'язував із рівнем психологічної культури, психолого-педагогічних знань, розмаїттям засобів естетико-психологічного впливу на учнів. Він був переконаний, що вчитель для вихованців може бути одночасно і другом, і наставником. Самодостатній вчитель наділяється такими позитивними рисами, як освіченість, педагогічний такт, доброзичливість, відчуття прекрасного, любов до дітей, гуманізм. У підготовці майбутнього вчителя велике значення надається досконалому володінню ораторським мистецтвом [2].

Дитина не може бути щаслива, якщо в школі їй нудно і погано, якщо вона не відчуває себе досить здатною, щоб опанувати шкільну науку. Зробити дитину щасливою – значить, перш за все, допомогти їй вчитися.

Також, Василь Сухомлинський стверджував, що виховання неможливе без краси, мистецтва. Вчитель матиме багато переваг як вихователь, якщо буде володіти яким-небудь музичним інструментом, тому що музика зближує серця, відкриває перед вихователем найпотаємніші куточки душі його вихованця. Якщо вчитель-вихователь не володіє жодним музичним інструментом, то у нього повинен бути інший засіб впливу на людське серце – художня література. Вихователіві потрібне також витончене почуття краси. «Ви повинні любити, творити і оберігати красу в природі і в душі вихованців» [3].

Отже, професія вчителя – справа тяжка й водночас прекрасна. Йдучи на уроки, учителі сподіваються, що кожен наступний урок буде кращим, ніж попередній, і твердо переконані в тому, що «учитель готується до свого найкращого уроку все життя».

Список використаних джерел

1. Антонєць М. Проблема педагогічної творчості вчителя у спадщині В.О. Сухомлинського / М. Антонєць // Рідна шк. – 2006. – № 9. – С.7 – 10.

2. Луцюк А.М. Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя : монографія / А.М. Луцюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 205 с.

3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 2. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 419 – 654.

УДК373.3/5.02:159.981(092)Сухомлинський

Маньо І.Р., студентка ІІ-Г курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛЯРІВ

Сучасна школа потребує, щоб в дітей молодшого шкільного віку розвивалось практичне мислення і самостійність, бажання вчитись, досліджувати. Запорукою ефективності навчальної діяльності й процесу учіння молодших школярів є розвиток інтересу до пізнавальної діяльності, від якого залежить цілеспрямованість розумової активності, розвиток інтелектуальної рефлексії та природжених задатків учнів тощо.

Поняття «пізнавальний інтерес» трактується в значенні інтересу до опанування будь-якою новою інформацією, у тому числі – до навчання. Сутність пізнавального інтересу розкривається в його спрямованості на процес пізнання. Пізнавальний інтерес – це прагнення до знань, що

виявляється в активному ставленні учня до пізнання сумісних властивостей предметів і явищ дійсності [2, с.18]. На думку О. В. Сухомлинського, пізнавальний інтерес характеризується складністю та багатозначністю. Він виступає: як мета виховання; як засіб формування особистості; як умова ефективного навчального та виховного процесів; як мотивація навчання; як елемент структури особистості. Пізнавальний інтерес, як мета виховання, допомагає залученню до духовних цінностей суспільства. Він складає основу творчих здібностей особистості і сприяє оволодінню, засвоєнню, а також створенню нових духовних цінностей.

Найбільше на «пізнавальний інтерес» звертав увагу В. О. Сухомлинський у своїх працях «Сто порад учителю», «Серце відають дітям», «Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості». В його роздумах з'являється вислів: «Школа виховує людей розумних в істинному і багатогранному значенні цього поняття за тієї умови, коли навчально-виховний процес спирається на духовне життя й історію народу та самої зацікавленості дитини до навчання» [3, с.63].

В книзі «Серце відають дітям» В. Сухомлинський розкриває поняття «пізнавального інтересу», називаючи їх джерельцями праці, які виховують. «Праця – це одне з найчистіших і найшляхетніших джерел емоційного стану, радостідіяння, творення. Думка, що народжена, збуджена, витончена в праці, стає радісною, оптимістичною» [4, с.24].

Пізнання саме по собі дивний, незвичайний, чудовий процес, який пробуджує живий і незгасний інтерес. У природі речей, в їх відношеннях і взаємозв'язках, у рухові й зміні, в людських думках, у всьому, що створила людина, – невичерпне джерело інтересу [1, с.25].

Першим джерелом, першою іскрою інтересу до знань великий педагог вбачає – у підході вчителя до матеріалу, який пояснюється на уроці, до фактів, що аналізуються. «Джерело інтересу – і в застосуванні знань, у переживанні почуття влади розуму над фактами і явищами. У самій глибині людського ества є невикорінна потреба відчувати себе відкривачем, дослідником, шукачем. У дитячому ж

духовному світі ця потреба особливо сильна. Та якщо немає поживи для неї – живого спілкування з фактами і явищами, радості пізнання – ця потреба поступово слабне, а разом з нею згасає й інтерес до знань» [1, с.25].

В.О. Сухомлинський наголошує на важливості психолого-емоційного підґрунтя пізнавальної діяльності. Він вважав, що учні під час досліджень повинні переживати людську гордість, яку ні з чим не порівняєш: «...ми пануємо над фактами і явищами, знання в наших руках стають силою. Відчуття сили знань, що підносить людину, – важко знайти яскравіший стимул інтересу до знань. Як важливо, щоб процес опанування знань не виснажував учня, не приводив його до стану утоми й байдужості до всього, а сповнював усе його єство радістю! Почуття володаря знань пробуджується в учня найсильніше, звичайно, тоді, коли він безпосередньо щось досліджує, відкриває; коли учень схоплює конкретні факти, явища» [3, с.78.].

Ідеї Вчителя-Гуманіста випереджали час, незаперечно утвердилися у філософії освіти і педагогіці нашої країни й нині становлять стрижень реформаторських процесів освітньої сфери. Нова українська школа ґрунтується на провідній ідеї теоретичного доробку Василя Сухомлинського: перехід зі знаннєвої системи освіти до компетентнісного навчання. Видатний педагог радив не обтяжувати дитину лавиною знань про предмет, а вміти відкрити перед нею в навколишньому світі щось одне, але так, щоб залишилось щось недомовлене, щоб дитині захотілося ще і ще повернутися до того, про що вона дізналася. Саме здатності школяра до знаходження невідомого у відомому, незвичайного у звичайному, до постановки запитань, які фіксують невідоме, виступають як ланка народження проблеми, як етап, з якого починається розгортання розумового пошуку, В. Сухомлинський надавав великого значення у формуванні творчої активності дитини.

Пізнавальний інтерес – важливий компонент всебічного розвитку особистості, в якому виявляються ціннісні орієнтації. Неможливо розглядати завдання освіти та виховання молодших школярів поза зв'язком з розвитком

пізнавальних інтересів, що сприяють більш ефективному оволодінню знаннями, практичним досвідом. В.О. Сухомлинський справедливо зазначає: «Інтерес емоційний, він дарує радість творчості, радість пізнання, він міцно пов'язаний з гостротою сприймання навколишнього світу, увагою, пам'яттю, мисленням і волею. Дитина помітно втягується в навчальну працю, пізнає її радість» [2,с.43]. Усвідомлення «я можу» зміцнює впевненість у собі та зумовлює потребу «мені необхідно, цікаво і зовсім не страшно».

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко – К: Генеза, 1998. – 368с.
3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані педагогічні твори: В 5 т. – К., 1976. – Т.1. – С. 59 – 206.
4. Савченко О. Я. Екологія дитинства: В.О. Сухомлинський і сучасна початкова школа / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2000. – № 11. – С. 1–4.

УДК 373.3.02(092)Сухомлинський

Маркович А.В., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Початкова школа важлива ступінь в системі шкільної освіти тому, що вперше головною діяльністю стає навчальна діяльність учня. І від того як буде сформована ця діяльність, наскільки молодший школяр навчиться вчитися, наскільки

буде прищеплена дитині цікавість до процесу пізнання, створені комфортні умови для навчання, необхідні для розвитку самостійності, залежить успішність та ефективність навчання в початковій ланці.

У молодшому шкільному віці вперше виникають радісні переживання учня, пов'язані з досягненнями у важкій, але значущій для нього діяльності – учінні. Особистість учня В.О. Сухомлинський розглядав як багаторівневу й багатомірну систему, а тому забезпечення успіху в навчанні учнів, на його думку, це системний підхід, який охоплює всі основні сторони освітнього процесу і відповідно забезпечує його ефективність [4, с.87].

Аналіз творчої спадщини В.О. Сухомлинського дозволяє стверджувати, що успіх у навчанні не був для нього самоціллю. Він розглядав цей феномен як інтегративний компонент формування особистості, вбачаючи його значення насамперед у максимально повній самореалізації кожної дитини, виразно виявляючи у розумінні цієї проблеми ознаки особистісно орієнтовної системи навчання.

Педагог-вчений дає власне тлумачення поняття «успіх у навчанні» як логіко-педагогічної категорії, наголошуючи на його відносності та круговій природі. Успіх у навчанні він розглядав як єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання учитися, оптимістичної впевненості, самоповаги. Розглянемо деякі чинники, які впливають на успіх у навчанні, а відповідно і на ефективність освітнього процесу [3, с.7].

До психолого-педагогічних чинників, що забезпечують успіх у навчанні молодших школярів і знайшли відображення у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського ми відносимо: бажання дитини добре вчитися; впевненість у власних силах, можливості досягти успіху; довіру до вчителя, почуття самоповаги, наполегливість, працездатність, вміння долати труднощі.

До дидактичних чинників: глибоке знання педагогом дитини, любов до неї, правильно побудований на основі індивідуалізації й диференціації освітній процес, оптимізм, віру вчителя в дитину, повагу до її особистості, відчуття

духовного світу дитини, проектування ситуацій успіху.

До соціально-педагогічних чинників: ставлення до успіху в навчанні як до інтелектуальної цінності у класному колективі, відповідні умови виховання в сім'ї, ставлення суспільства та реакцію референтної групи.

Водночас, успіх формується в умовах сприятливого емоційного клімату в класі, відчуття дитиною своєї цінності для значущих інших, любові й захищеності, доброзичливості, турботи про здоров'я учнів.

Варто зауважити, що В.О. Сухомлинський визначає основні шляхи досягнення успіху в навчанні учнів, такі як: диференціація, індивідуалізація навчання на основі глибокого знання кожного учня, визнання учня активним учасником навчальної діяльності, позитивна емоційна забарвленість учіння. Він зазначав, що переживання стану радості успіху створює запас активності для наступної діяльності. Дитина ж у своїй діяльності відбирає ті вчинки і способи поведінки, які дають їй успіх, викликають радість, бажання знову пережити це почуття [2, с.13].

Разом з тим, суттєвою умовою успіхів у навчальній діяльності та їх впливу на особистість є: характер, структура і сила соціальних взаємин у колективі. Науковець підкреслює, що в педагогічному розумінні ситуація успіху – це результат продуманої, підготовленої стратегії, тактики учителя, сім'ї, в результаті якої формуються психологічний механізм мотиву успіху, адекватна самооцінка учня, виникають позитивні емоції і попереджується виникнення негативних психологічних станів, таких як ситуаційна тривожність, страх, фрустрація, міжособистісні конфлікти [1, с.17].

Незаперечним є той факт, що емоції успіху «підсилюють і підтримують» вихідне прагнення до мети; подолання дефіциту емоційності, співчутливе розуміння проблем учня самі собою спрямовують його зусилля на досягнення успіху.

Традиційно основну увагу в навчанні і розвитку пропонується приділяти найслабшим місцям, зонам відставання, що є у дитини. Разом з тим, В. Сухомлинський відстоює іншу точку зору, згідно з якою опора саме на суб'єктивно успішну для дитини галузь здійснює

найпрогресивніший вплив на формування особистості, дозволяє розвиватися інтересам і здібностям кожного, «підтягує» відстаючі здібності не прямо, а опосередковано [4, с.117].

Виходячи з вищесказаного, можемо стверджувати, що освітній процес у школі буде ефективнішим, якщо він передбачатиме включення учнів у ситуації особистісного переживання успіху в навчанні, що стане можливим за умови особистісно орієнтованого підходу до учнів і використання нагромадженого В.О. Сухомлинським досвіду «педагогіки успіху».

Список використаних джерел

1. Волошин К.О. Педагогічна система В. Сухомлинського / К.О. Волошин // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. – 2003. – №11. – С. 17–18.

2. Крамаренко Л. Використання педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського в навчально-виховному процесі / Л. Крамаренко // Рідна школа. – 2001. – №6. – С.12–14.

3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. / редкол.: О. Г. Дзевєрін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976. –Т. 1. – 1976. – С. 53 – 206.

4. Ткачук Л. В. Сухомлинський про складові успіху в навчанні / Л.В. Ткачук // Початкова освіта. – 2001. – №19. – С.4 – 9.

УДК 37.014(477)'(092)

Мешко В.І., студентка IV-Б курсу;
керівник: Котубей В.Ф., викладач
історії, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач

ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Сільський учитель і оригінальний теоретик педагогіки, талановитий директор школи, автор сотень віршованих і

прозаїчних мініатюр, дуже скромна і сором'язлива людина і безстрашний, яскравий полеміст і публіцист — такою цілісною натурою постає перед нами В.О. Сухомлинський. Його називають великим діячем освіти, якому були властиві подвижництво, повна самовіддача, благородство.

Володіючи неабияким даром слова, Василь Олександрович розповів про свої педагогічні пошуки, ідеї та знахідки в статтях, брошурах і книгах, присвячених найрізноманітнішим питанням педагогічної теорії та практики.

І тільки в період незалежності його ідеї, які відповідають загально цивілізаційним тенденціям розвитку, що дедалі більше утверджуються в Україні, стали реально впроваджуватись в освітній процес.

Нова школа вбачає завдання у всебічному розвитку особистості дитини, який стане основою майбутнього зростання і для особистості, і для суспільства. Звертаючись до творів Василя Олександровича, переконуємося, що його спадщина залишається актуальною й сьогодні. Педагог-гуманіст створив оригінальну систему навчання і виховання дітей, засновану на гуманістичних ідеях української народної педагогіки.

Основні ідеї, які стали основою концепції, Василь Олександрович розвинув у своїх працях, зокрема:

- любов до дитини;
- розвиток творчих сил кожної окремої особистості в умовах колективної співдружності на основі етико-естетичних цінностей, інтересів, потреб, який спрямований у кінцевому підсумку на творчу працю;
- культ природи, природа як найважливіший засіб виховання почуття прекрасного і гармонії;
- розробка демократичних педагогічних засобів і методів навчання й виховання (повага, заохочення, опора на позитивне, моральне покарання);
- звернення до внутрішнього світу дитини, опора на її сили, внутрішні потенції, підтримка і розвиток того здорового, що є в кожній особистості;

➤ розвиток ідеї «радість пізнання», тобто емоційне сприйняття процесу навчання; демократизація структури управління навчально-виховним процесом у школі [1].

Особливе значення і актуальність мають ідеї Сухомлинського в розбудові гуманістичного, розвивального простору сучасної школи, які визначили зміст і методологічну основу розв'язання науково-методичної проблеми школи.

В. Сухомлинський розглядає середовищний підхід до освіти дітей як комплекс взаємопов'язаних компонентів, а не просто як сукупність частин, що їх оточують. Сухомлинський відносив до нього і найближчий до дитини світ — школа, клас, учитель, батьки, і віддалений у часі і просторі — село (місто), країна, природа, світ праці, культурно-історичні реалії. Особливого великого значення надавав Василь Сухомлинський природі як виховному засобу. «Я прагнув до того, щоб перед тим, як відкрити першу книжку, прочитати по складах перше слово, діти прочитали сторінки найпрекраснішої в світі книги — книги природи», — наголошував педагог. — «... Кожна мандрівка в природу — урок мислення, урок розвитку розуму» [3].

Сьогоднішня школа своїм першочерговим завданням бачить виховання гармонійно розвиненої творчої особистості. Але ж це були аксіоми виховної методики В.О. Сухомлинського. Педагог був переконаний, що лише залучивши багатотисячний досвід народної педагогіки, культурно-історичних традицій і звичаїв можна сформувати "корінь духовності", "серцевину людини - любов до Батьківщини"

Всі твори Василя Олександровича пронизані популярними в сучасній педагогіці та психології ідеями позитивної — Я-концепції, вони повинні стати фундаментом сучасної навчально-виховної системи.

Видатний педагог наголошував: «Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, пробудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності — це перша заповідь виховання» [2].

Василь Олександрович зосереджував також увагу на впровадженні індивідуалізації, диференціації освітнього процесу. А це є одним із шляхів особистісно-орієнтованого підходу навчання ідей.

Отже, ідеї видатного педагога-гуманіста ХХ століття не тільки є своєчасними для сучасності, але можуть залишатися актуальними для педагогічної теорії та практики ще тривалий час, виступаючи своєрідним гаслом школи майбутнього. Щоднини ми живимося мудрістю цього великого Добротворця, адже немає жодної проблеми в педагогіці, якої б він не торкнувся, не вказав нам шляхи її розв'язання.

Список використаних джерел

1. Стахів Л. Втілення ідей В.О. Сухомлинського в сучасній загальноосвітній школі / Л. Стахів, С. Плахова // Молодь і ринок. – 2010. №5 (64) – С.117–120.

2. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані педагогічні твори: В 5 т. – К., 1976. –Т.1.– С. 59–206.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані педагогічні твори: В 5 т. – К., 1977. – Т.3. – С. 5–279.

УДК 373.3/5.043.2-056.2/3(092)Сухомлинський

Турянця О.А., студентка III-Н курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДУ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Актуальним питанням сьогодення є забезпечення потреб кожної дитини та створення усіх умов для її повноцінної життєдіяльності. При цьому особливої турботи потребують діти з особливими освітніми потребами. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського привертає все пильнішу увагу

вчених і практиків з проблеми її використання у освітньому процесі таких дітей.

Справжній гуманізм ставлення до дітей з особливими потребами полягає у створенні сприятливих умов для їхнього життя, навчання й розвитку. У численних педагогічних працях В.Сухомлинський постійно звертає увагу на індивідуалізацію роботи з такими дітьми, оскільки бачив роботу педагога у необхідності знайти кожній дитині посилену розумову працю, доступні шляхи подолання труднощів, залучати дитину до цікавої роботи, щоб вона могла розвиватися інтелектуально, на основі почуття власної гідності [2, с.10].

На думку вченого, дітей з особливими потребами потрібно навчати в масовому закладі загальної середньої освіти, оскільки це необхідно для того, щоб діти з обмеженими можливостями перебували в атмосфері повноцінного духовного життя школи. На уроці таким дітям слід давати завдання, які б гарантували їм успіх у виконанні, а відповідно і відчуття радості успіху.

Зазначимо, що ще кілька років тому для дітей з вадами навчання проходило в домашніх умовах, за ними прикріплювали вчителів, які індивідуально з ними навчались, діти були ізольовані від суспільства, тепер же навчання проходить в умовах звичайних закладів загальної середньої освіти. Відтак, дитина з особливими освітніми потребами повинна почувати себе повноцінним членом соціуму, не відчуваючи того, що вона відрізняється від інших [1, с.6].

Насамперед, вчений стверджував, що міцний учнівський колектив і гармонійні стосунки між вихователями і вихованцями будуть тоді, коли особливі діти не залишені самі на себе, а розвиваються в таких же умовах, що й здорові діти. Сухомлинський вважав, що колектив може стати виховним середовищем тільки в тому разі, коли він створюється під час спілкування і спільної діяльності, яка дає кожному радість і впевненість.

Водночас В. Сухомлинський дійшов висновку, що всебічний розвиток особистості можливий тільки тоді, коли школа і сім'я діють разом та висувають однакові вимоги

перед дитиною, а ще й дотримуються єдиних принципів, не мають розбіжностей у цілях, методах і засобах виховання [4, с.117].

Слід акцентувати увагу на тому, що ідеї індивідуального підходу і гуманності опосередковано пронизують усю сферу діяльності педагога і криються у висловах і думках, які стали основою і орієнтиром для вчителів, які працюють з особливими дітьми. Сухомлинський неодноразово наголошує на тому, що ні за яких умов учень не має відчувати себе гіршим за інших.

Так, в одній із ста порад учителю можна знайти наступні рядки: «Не допускайте, щоб дитина переживала безвихідну гіркоту відставання, якусь свою неповноцінність» [3, с.249]. У цих рядках криється великий сенс, який чітко окреслює найважливіші принципи особистісно-орієнтованого підходу, які і лягли в основу навчання дітей з особливими освітніми потребами. Фрагментарно розглянемо декілька принципів.

1) принцип визнання відсутності нездібних дітей. Василь Сухомлинський відкидає будь-які думки, котрі вказують на безнадійність і педагогічну запущеність дитини з вадами у розвитку. У кожній людині є задатки, талант до певного виду або кількох видів діяльності але, щоб розкрити їх, потрібно створити для дитини належні умови, застосувати вмале виховання. Потрібно поважати в кожному учневі людину, виявляти до нього гуманне ставлення, тобто розкрити в ньому людську неповторність [2, с.5].

2) принцип урахування нерівності розумових здібностей дітей. Попри те, що Василь Сухомлинський наголошує на відсутності нездібних учнів, він стверджує, що кожна особистість розвивається індивідуально: хтось володіє хорошою пам'яттю, хтось – ні, у когось високий рівень уваги, у когось – ні. Така тенденція є цілком нормальною і без подібних нюансів неможливо уявити сучасний педагогічний процес. Тому, як стверджує педагог, необхідно враховувати такі відмінності і, відповідно, використовувати особливі заходи;

3) принцип неповторності кожної дитини був, є і буде актуальним у роботі як вчителя, так і школи загалом. «Людська індивідуальність дитини неповторна», – говорить автор. Положення про неповторність кожної дитини є немовби наріжним каменем всієї системи навчання і виховання у практиці роботи видатного педагога [4, с.82].

Узагальнюючи сказане, це, звичайно, далеко не всі принципи, які виділяє видатний педагог, але саме вони, на нашу думку, лягли в основу навчання дітей з особливими освітніми потребами, яке забезпечує рівномірний доступ до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у закладах загальної середньої освіти на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.

Список використаних джерел

1. Антоненць М.Я. Василь Сухомлинський і сучасність: особистісно-орієнтована шкільна освіта / М.Я. Антоненць // Педагогічна газета. – 2001. – №11. – С.6.
2. Бондар Л.С. Гуманістичне виховання школярів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / Л.С. Бондар // Педагогіка і психологія.– 2004. – № 2.– С. 5–11.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
4. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В. 5-ти т. – Т. 1. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 53–205.

УДК 377.8042(092)Сухомлинський

Хайнас А.М., студент III-Н курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА НА ЗАСАДАХ
ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Сьогодні творча особистість, спроможна створювати нові технології та знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній людині можливості використання свого творчого потенціалу є одним із пріоритетних. У закладах вищої освіти створюються найбільш сприятливі умови щодо формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога, його задатків та здібностей.

Вивчаючи багаторічний досвід роботи видатного педагога Василя Сухомлинського можна зазначити, що проблема творчої діяльності педагога - одна з найважливіших у його педагогічній спадщині. Педагог вважав, що злиття практичної і наукової роботи сприяє розумінню та правильному поясненню теоретичної сутності будь-якої педагогічної проблеми [1, с.18].

Варто підкреслити, що тільки творчі особистості, здатні до активного пошуку ефективних методів та прийомів здійснення педагогічного процесу.

На його думку, у процесі підготовки спеціаліста у закладі вищої освіти, формування його професійних умінь і творчих здібностей проходить декілька етапів: інтуїтивний, репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчорепродуктивний, творчий.

Приступаючи до вирішення професійної проблеми, студенти не усвідомлюють її навіть як задачу, а діють інтуїтивно, часто не вміючи пояснити, чому роблять щось саме так, а не інакше. На репродуктивному рівні студенти, розв'язуючи професійні задачі, не виходять за межі інструкцій і правил, надають перевагу роботі за підказкою. Досягнення репродуктивно-творчого рівня означає, що студенти задовільно справляються з вирішенням типових проблем. Однак у складних і неочікуваних ситуаціях вони орієнтуються важко. Творчорепродуктивний рівень передбачає, що студенти мають достатньо сформовану систему знань, умінь та навичок, які дають змогу в основному успішно виконувати професійні функції. У змінених ситуаціях вони, як правило, шукають оригінальних способів розв'язання задач. Але, на цьому рівні недостатньо розвинута здатність до

прогнозування педагогічного процесу. Творчий рівень найвищий у розвитку фахових умінь і навичок. Досягнувши його, студенти виявляють виражену професійну спрямованість особистості, добре розвинуті професійні вміння, їм властивий пошук нових засобів і прийомів роботи з дітьми [3, с.201].

За глибоким переконанням Василя Олександровича робота з формування творчої особистості здійснюється у багатьох напрямках. Передусім під час лекцій, практичних занять розв'язання навчально-пізнавальних задач, які сприяють проникненню в суть основних питань майбутньої професійної діяльності. Важливими є спостереження й аналіз педагогічного процесу чи його етапів під час педагогічної практики. Згодом студенти під керівництвом викладачів здійснюють фрагменти майбутньої професійної діяльності, обговорюють їх на навчальних заняттях і впроваджують в педагогічний процес освітніх закладів [1, с.17]. На думку вченого-практика, під час цієї праці, саме переживання успіху, викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності і поведінки. Внаслідок цього з'являється свідоме прагнення до набуття відповідних умінь та навичок щодо творчого розв'язання проблем, тобто поступово здійснюється становлення тих властивостей і якостей, які є складовими творчих здібностей особистості [2, с.10].

Як зазначає Василь Олександрович, саме розвиток творчої особистості можливий лише за умови, коли буде забезпечена «гуманізація» всього освітнього процесу, тобто коли будуть створені умови для реалізації творчого потенціалу кожної особистості.

На його думку, важливо допомогти студенту пізнати себе, свої здібності та нахили. І саме впровадження ідей гуманізації в практичну діяльність закладу вищої освіти з орієнтацією на творчу обдарованість студента - основний шлях вирішення цього питання [3, с.198].

Важливим показником, який свідчить про те, що студент виявляє творче ставлення до виконання завдань, є наявність

усвідомленого спонукання до творчості, потяг студента до оволодіння знаннями, вміннями та навичками, які сприяють ефективному здійсненню творчого пошуку.

Іншою важливою складовою, за твердження Василя Сухомлинського, яка сприяє формуванню творчої особистості, є наявність мотивації щодо досягнення успіху у процесі творчого розв'язання будь-яких проблем. Саме мотивація досягнень є однією з важливих складових, від якої залежить ефективність оволодіння майбутньою професією [4, с.376].

Таким чином, при підготовці майбутніх педагогів до творчої діяльності, на засадах педагогічної спадщини В.Сухомлинського, значну увагу слід зосередити на розвитку усвідомленого спонукання їх дій до творчості, бажань оволодіти вміннями та знаннями, котрі визначають творчий пошук та нестандартне мислення.

Список використаних джерел

1. Волошин К.О. Педагогічна система В. Сухомлинського / К.О. Волошин // Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка: Педагогіка.– 2003.– №11.– С.17–18.
2. Кічук Н. Творча особистість учителя у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / Н. Кічук // Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка: Педагогіка. – 2002. – №5. – С.10–11.
3. Олексик Н. Педагогіка гуманізму в творчості В.О. Сухомлинського / Н. Олексик // Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка: Педагогіка.– 2002.– №5.– С. 197–201.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський // Вибрані педагогічні твори: В 5-ти т. – К., 1976. – Т.2.– С.376.

УДК 373.3.091.33-027.22(092)Сухомлинський

Шпонтак Я.В., студентка IV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ГРИ В НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Одним із основних завдань загальноосвітньої школи є виховання школяра як життєво і соціально компетентної особи, здатної здійснювати самостійний вибір, приймати рішення у різних життєвих ситуаціях. Досягти цієї мети шляхом використання лише традиційних форм та методів організації навчальної діяльності неможливо. Вирішенню цієї проблеми значною мірою сприяє впровадження у освітній процес активних методів навчання, зокрема методу гри. Прибічником цієї позиції був В. Сухомлинський, який стверджував, що без гри не може бути повноцінного розумового розвитку учнів.

Гра вважається одним з різновидів розумової праці, у процесі якого розвиваються певні уміння, навички та здібності. В.О. Сухомлинський розглядав гру як широке і багатогранне поняття. Педагог констатував, що діти грають не тільки тоді, коли бігають, змагаються у швидкості і спритності. «Гра може полягати й у великому напруженні творчих здібностей, уяви. Без гри розумових сил, без творчої уяви неможливо уявити повноцінного навчання», – пише Василь Олександрович.

Великий педагог дає високу оцінку грі як засобу навчання та виховання: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлючий потік уявлень про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості» [3]. Саме у процесі гри, за переконаннями В.О. Сухомлинського, розвиваються не тільки психічні процеси: мислення, мова, пам'ять, увага, а й такі важливі якості особистості, як наполегливість, зосередженість, ініціативність, а також вдосконалюються уміння дотримуватися певних правил.

Більшість першокласників приходять на шкільний поріг з бажанням вчитися. Але з часом жага до знань зникає. Нецікаві завдання, суворий учитель, незадовільні оцінки – усе це відбиває бажання дитини долати нові висоти в осягненні людської мудрості: «Я бачив, – писав Василь Олександрович, – як на уроці дитина напружує зусилля, щоб розрізнити букви, як ці букви стрибають у неї перед очима, зливаються в візерунок, в якому неможливо розібратися».

Використання дидактичних ігор на уроках є першою і найголовнішою запорукою того, що дитина легше вивчить цифри, літери, швидше навчиться складати їх у склади. Сухомлинський відмічає: «І в той же час я бачив, як легко запам'ятовують діти букви, складають з них слова, коли це заняття осяяне якимось інтересом, пов'язане з грою, і що особливо важливо, коли від дитини ніхто не вимагає «запам'ятай», «не знатимеш», «погано тобі буде» [1].

Педагог дуже вміло і ефективно використовував гру і у своїй практиці: «Переді мною лежав альбом, і я намалював жука. Хтось з дітей попросив підписати. Я підписав великими друкованими літерами — ЖУК. Зацікавлені малюки почали повторювати це слово і роздивлятися букви, які були для них малюнками. Для них і малюнок, і підпис — цілий світ образів, звуків, кольорів, почуттів. Кожна літера в свідомості дитини пов'язується з наочними образами, тому легко запам'ятовується і все слово, і кожна літера».

В. Сухомлинський сформулював педагогічне правило: «Дитина має справжнє емоційне й інтелектуальне життя тільки тоді, коли вона живе у світі ігор, казки, музики, фантазії і творчості. Без цього вона не краща за здавлену квітку» [2]. Педагог вважає, що гра для дитини є засобом проникнення в діяльність і взаємостосунки дорослих, засобом відображення навколишньої дійсності. У грі дитина реалізовує свої можливості, які недоступні їй в реальному житті. Отже, гра для дітей – це їхнє життя, яке не проходить без участі дорослих. Саме від дорослих буде залежати правильність організації предметно-ігрового середовища, в якому перебувають діти під час ігор.

Дидактичні ігри та ігрові моменти роблять урок цікавим, полегшують засвоєння навчального матеріалу, створюють ситуацію успіху. До найпоширеніших дидактичних ігор відносять: «Слово заблукало», «Модельєри», «Чарівний кошук», «Чарівні цифри», «Фотооко – що запам'ятав», «Хто зайвий і чому?», «Знайди помилку», «Зайчик – стрибаємо по буквах, складах», улюблені народні ігри «Гори дуб», «Третій зайвий», «Порожнє місце», «Чаклунчики», різноманітні змагання, вікторини, інсценізації

тощо. Вони допомагають розвивати у дітей кмітливість, наполегливість, спритність, моторність. Рухливі ігри стали як основним засобом формування спортивного характеру дитини, так і її фізичного виховання взагалі. Під час дидактичних ігор у школярів виникають позитивні емоції, які створюють у нервовій системі найкращі умови для формування різноманітних інтелектуальних та рухових умінь і навичок, розвитку фізичних якостей.

Гра у сучасній педагогіці розглядається як важливий метод виховання дітей молодшого шкільного віку. Виховний потенціал гри закладений в її змісті, правилах, її естетичному аспекті, її зв'язку з трудовою діяльністю. «Урочистий день початку збирання врожаю на шкільній ділянці – діти приходять святково одягнені; перші зрізані колоски стоять у вазі на столі, покритому скатертиною. У цьому – гра, сповнена глибокого змісту. Та гра втрачає виховну цінність, коли вона штучно «прив'язується» до праці, і в красі не виявляється емоційна оцінка людиною навколишнього світу і самого себе», – писав Василь Олександрович [2].

Серед порад Сухомлинського варто прислухатися до того, що гра забезпечує пізнавальну та творчу активність дитини в процесі навчання, сприяє формуванню якостей особистості, важливих для життя дитини в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т. 3. – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
3. Щербань П. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі / П. Щербань // Початкова школа. – 1997. – № 9. – С.18.

РОЗДІЛ 3
ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО
В МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ

УДК 37.017:17:[101:159.9«19»](092) Сухомлинський

Григоряк Л.І., студентка ІІ-Б курсу;
керівник: Хроменко Н.І.,
викладач англійської мови,
викладач вищої категорії

**"V. SUKHOMLINSKY AND THE FOREIGN
PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL THOUGHT
OF THE TWENTIETH CENTURY: THE CONVERGENCE
OF MORAL AND ETHICAL VIEWS ON SOCIETY AND
MAN IN IT"**

In our modern society, in our opinion, it is motivated to develop new mechanisms of influence on the formation of a conscious attitude of a person towards the satisfaction of his own interests and desires, which characterizes in general the culture of its needs. The development of the educational system of Ukraine takes place in a difficult period of contradictory transformations on the path to a truly democratic and rule-based state.

In our search for new mechanisms for the formation of conscious attitudes towards the consumption of public goods, satisfaction of their needs and desires, in our opinion, it is worth looking into the past. And first of all - to turn to the works of V.A. Sukhomlinsky. So the purpose of the article is to highlight the ideas of V. Sukhomlinsky about ways of forming children and schoolchildren not only the culture of desires but also their higher forms based on the priority of spiritual and humanistic values and to show the consistency of the key ethical and educational views of the Ukrainian teacher with the anthropological ideas of outstanding scholars -managers of the world.

Realistically realizing that "needs are the motive of human life", and from them the desire of personality follows, V. Sukhomlinsky at the same time sought to ensure that "the person's desire was in harmony with the interests of the collective, society, people, and the Fatherland." And for this, he assured, from the

first days of the conscious life of the child it is necessary to cultivate her desire, because "giving children happiness is first of all to make their wishes morally justified, morally sound".

By persuading readers, teachers and parents that "to cherish life and freedom only learns who, in childhood, has gained wisdom in limiting his freedom and desire," and this "wisdom is one of the most subtle tools of education," V. Alexandrovich sought to substantiate the contradiction of the thesis about the possibility for a person be simultaneously and free, and fulfill socially moral obligations. This is evident in the convergence of his views with the views of the Austrian psychologist V. E. Frankl, who asserted: "Man is a being that can always say" no "to his trains, and who should not always say" yes "to them, but human freedom does not have the same power and arbitrariness." [1, p.107]

It is the appropriation of a person of the notion of "commitment" as an internally conscious need, the realization of which gives pleasure, is in V. Sukhlominsky's way of elevating human needs. With the commitment-need in the ethical concept of Sukhomlynsky the concept of "heavy" is closely connected. In the direction of achieving the goal of happiness and harmony of human existence - one of the leading ways the teacher determined "Comprehension of the heavy". He considered the great tension of physical and spiritual forces useful for the formation and development personality, because in comprehension of the heavy hidden source "deep moral ability - to appreciate the material and spiritual wealth given by older generations ". At the same time, Dean empiric psychologist V. Sukhomlynsky added that for the successful formation of such an ability within the personality of the person within the society in which he lives, there must be a strict harmony between what a person receives from society and that which it gives to society.

Are the teachings now useful? As a way of transferring moral values, experience is undoubtedly. Despite numerous contemporary discussions about the feasibility of special training in morality, which V. Sukhomlynsky himself did not doubt. Outstanding American psychologist and teacher E.L. Thorndike,

reflecting on the need for a special moral education, "with certainty asserted:

- 1) children can be taught the good, just like the truth;
- 2) you can excite the desire to be noble, just and good for the same reasons as the desire to be educated and skillful person;
- 3) those ideas that opens special school moral education can give very useful incentives for behavior".

Criticizing the modern society for violating the harmonious connection of man with nature and on this basis - himself and other people, for domination of the world of things over the spiritual world, that is, the society of consumption, and analyzing from a psychological and social point of view two ways of existence - spiritual and material, E. Fromm concluded that it was necessary to form a new type of Man ("Conditions of Man's Change and Features of a New Man"[2]). It is a radical change in the character of Man to the conviction of the scientist, to save society from the catastrophe.

So, immersion in the study of the ethical and pedagogical concept of V. Sukhomlynsky proves that it contains aspects that have not been refuted by contemporary Ukrainian scientists. their comprehension complements our knowledge of the development of Ukrainian ethical thought and can contribute to the development of the theory of education of the individual. Already in the middle of the 1960s V. Sukhomlynsky substantiated an important socio-pedagogical pattern: the growth of satisfaction of material and cultural needs of a person should occur in an inseparable connection with the refinement of nature, the aggravation of its perception of the world, the mental state of other people.

References

1. Frankl V. Spirituality, Freedom, Responsibility // The Man In Search of Meaning. Collection. – M. : Progress, 1990. –C. 93–117.
2. Fromm E. To be or to be? / E.Fromm / Per. from english. – M. : "AST", 2000 // [Electron, resource]. – Access mode: www.psylib.org.ua/book5.fromm02/txt08.htm.

3. Sukhomlinsky V.O. Problems of education of a fully developed personality / V.O.Sukhomlinsky // Selected Works: in 5 t. – K. : Rad. School, 1976. – Т. 1. – Р. 55–208.

УДК 373.3/.5.014(510)(092)Сухомлинський

Клевещь Н.Я., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В КИТАЙСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Суперечності в розвитку китайської освіти, спричинені зростаючими вимогами суспільства й неможливістю традиційної системи освіти задовольнити їх, спонукали в кінці 70-х років ХХ ст. педагогічну громадськість країни до активного вивчення й адаптації різних соціальних і педагогічних ідей та концепцій. Серед них актуальності в Китаї набула особистісно орієнтована педагогіка Василя Олександровича Сухомлинського.

Як показав аналіз літературних джерел, проблема адаптації, розвитку й творчого використання спадщини В.О. Сухомлинського є пріоритетним напрямом досліджень в КНР, про що переконливо свідчать роботи Бі Шуджі, Ван Ігао, Вей Шушеня, Лі Чженьсі, Лі Цзинлінь, Сяо Су, Тан Чиці, У Чень, Чжан Ченя та ін. На думку китайських науковців, В.О. Сухомлинський запровадив соціалістичну гуманістичну педагогіку, а це особливо важливо в Китаї, коли роблять дедалі більший акцент на значущості гуманітарних знань, гуманістичної спрямованості науки й техніки [2, с.7].

Особливо важливого значення для китайської педагогіки набувають думки В.О. Сухомлинського, що стосуються визначення мети навчальної діяльності, яку він бачив не тільки в засвоєнні знань, умінь, навичок, а й у забезпеченні всебічного розвитку дитини, її мислення, уваги, мови, пам'яті, почуттів, перетворення знань, вмінь і навичок на засоби досягнення мети [1, с.216].

Також, істотним для китайських учителів є внесок В. О. Сухомлинського у творчу розробку всіх змістових аспектів і напрямів виховання - патріотичного виховання як формування громадянина; трудового виховання як єдності трудової культури і загального розвитку; естетичного виховання як постійного ускладнення завдань, змісту, методів і форм відповідно до віку учнів і рівня їхнього естетичного розвитку; фізичного виховання як найважливішої умови життєрадісності дітей, їхнього повноцінного розумового розвитку.

Разом з тим, важливою складовою реформованої системи виховання в Китаї виступає моральне виховання, яке розглядається, як повернення до багатовікових традицій виховання в Китаї. Той факт, що український педагог особливого значення надавав виховній ролі традицій як найважливішому методу виховання поважного ставлення до старших, до батьків, якнайкраще відповідає духу традиційної китайської педагогіки, заснованої на шанобливій повазі до старшого. Саме тому в китайських педагогів такою популярністю користується вперше опублікована в 1997 р. “Хрестоматія з етики”.

Зауважимо, що використовуючи ідеї українського педагога, відомий китайський реформатор у галузі педагогіки, послідовник В.О. Сухомлинського Вей Шушень розробив оригінальні підходи до навчання невстигаючих учнів. Він приділяв багато уваги індивідуальному розвитку школярів, допомагав їм виробляти впевненість у своїх силах, давав можливість відчутти успіх [2, с.10].

Важливо, що ідеї В. О. Сухомлинського про всебічний та гармонійний розвиток особистості знайшли відображення та творчий розвиток у документах Державного комітету з освіти “Основні напрямки політики морального виховання дітей початкових шкіл” (1988), працях педагогів Вей Шушеня “Педагогіка доброти” (1995), У Чень “Домашнє вогнище”(2001) та ін.

Під впливом ідей В. О. Сухомлинського в практиці китайських учителів утвердились: розвиток дітей у процесі навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей;

уроки мислення на природі; створення сприятливого навколишнього середовища; розвиток позакласної освіти; гуманізація керування шкільним колективом; стимулювання інтелектуальних почуттів і пізнавальних інтересів учнів [3, с.21].

Акцентуємо увагу на тому, що певний внесок у розвиток популяризації ідей В.О. Сухомлинського у Китаї робить Національна академія педагогічних наук України у особі Ольги Василівни Сухомлинської, дочки педагога. Починаючи з 1996 року вона кілька разів побувала у Китаї. Під час кожного свого приїзду вона ділиться з китайськими педагогами своїми знаннями про спадщину В.О. Сухомлинського, а також цікавими сюжетами щодо його роботи, спілкування з дітьми й учителями. Участь О.В. Сухомлинської у наукових конференціях у Китаї, організація поїздок китайських педагогів до України та відвідини Павлишської школи надають стимулів для подальшого поширення ідей В.О. Сухомлинського у Китаї [1, с. 215].

Неменш важливим є те, що в Китаї, в 1998 р. створено Всекитайську Асоціацію імені В.О. Сухомлинського, яку очолює Ван Гао, перекладено китайською мовою і видано практично всі його праці, опубліковані в Україні. Зазначимо також, що Китай - це єдина країна, де в 2001 р. перевидано 5-томне видання творів українського педагога.

Втім, нещодавно в Китаї (місто Хуанши) побудували школу, яка названа на честь В.О. Сухомлинського. У школі є музей В.О. Сухомлинського та пам'ятник йому. Педагоги дотримуються принципів гуманістичного виховання. Студенти, які проходять практику в цій школі, складають обов'язковий залік щодо знання книги В.О. Сухомлинського "Сто порад учителеві" [2, с. 9].

Отже, усе викладене вище, навіть з урахуванням відмінностей в культурі і ментальності двох народів, створює сприятливі умови для використання та розвитку в китайському освітньому просторі ідей та спадщини великого українського педагога.

Список використаних джерел

1. Цзихуа Л. Гуманізм педагогіки В. Сухомлинського і традиції виховання в Китаї / Ли Цзихуа // Наук. записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – Вип. 5. – С. 215–218.

2. Цзян С. Ідеї В.О. Сухомлинського та сучасна шкільна освіта КНР / Сяоянь Цзян, Су Сяо // Педагогічний процес: теорія і практика. – № 2 (53). – 2016. – С.7–13.

3. Чжу С. Вплив педагогічних ідей В.О.Сухомлинського на розвиток освіти в сучасному Китаї і міжнародному співтоваристві / Сяомань Чжу // Рідна школа. – 2010. – №3. – С.20–22.

УДК 37.014(4)(092)Сухомлинський

Козар Т.І., студентка І-Г курсу;
керівник: Кампов Н.В., викладач
української мови та літератури

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Ідеї Василя Сухомлинського наслідували педагоги не лише вітчизняної освіти. Так, у 60-ті роки ХХ століття його ім'я стає відомим далеко за межами України, адже педагогічний досвід ученого вивчався і впроваджувався в практику багатьох країн світу. Його книги видано 53-а іноземними мовами загальним тиражем майже 15 мільйонів примірників, а праця «Серце віддаю дітям» нараховує 30 перекладів і 54 видання за кордоном. Василь Олександрович володів шістьма іноземними мовами (німецькою, французькою, болгарською, чеською, польською, словацькою), що значною мірою сприяло вільному спілкуванню з іноземними педагогами, друзями, видавцями, пресою, надавало можливість брати участь у міжнародних семінарах та симпозіумах, а Павлівську школу відвідували численні закордонні делегації [1, с. 46].

Німеччина першою із західних країн виявила неабияке зацікавлення творчістю Василя Сухомлинського, і саме

німецькою мовою ідеї українського педагога поширилися іншими європейськими країнами [1, с. 46]. Крім того, учений широко цікавився німецькою культурою, неодноразово у своїх працях цитував німецьких класиків, зокрема Гете, Гейне і Шиллера, а містечко Веймар із парком Гете назавжди залишили слід у душі великого вчителя. Цікавим є факт, що найбільш популярна серед усіх книг ученого, яка вийшла друком 25 мовами, витримала майже 50 видань, вперше побачила світ у Німецькій Демократичній Республіці в берлінському видавництві Volk und Wissen, а не на Батьківщині, бо у себе вдома рукопис кочував з одного видавництва в інше. Чотири рази В. Сухомлинський переробляв текст згідно із зауваженнями рецензентів, зокрема такими: «Автор однобічно вирішує питання морального й естетичного виховання школярів 1–4 класів і випускає інші, не менш суттєві фактори навчання й виховання..., не звертаючи особливу увагу на комуністичне виховання. Нам видається, що успішне вирішення цього питання може бути здійснене на матеріалі життя і діяльності «революційного вождя» і його славних бойових соратників» [2].

Василь Олександрович був у відчаї і поділився негараздами зі своїм німецьким товаришем Юргеном Польціном, який і запропонував видати книгу в Німеччині, переконавши у необхідності друкування праці українського педагога Маргот Хонеккер, тодішнього міністра освіти НДР, яка була його однокурсницею в педінституті і підтримувала з ним дружні стосунки. Так, у 1968 році «Серце віддаю дітям» з'являється у Німеччині і одразу ж стає популярною. До першого видання цієї праці долучився і директор Науково-дослідного інституту в Берліні Герхард Нойнер. А Василя Олександровича викликають в органи, й він отримує партійну догану, бо книга вийшла першодруком за кордоном, що категорично заборонялося в ті часи. Вітчизняним видавцям було наказано якнайшвидше видати книгу в Україні, щоб зняти цей прецедент. І за рекордно короткий час у 1969 році «Серце віддаю дітям» виходить у видавництві «Радянська школа».

Публікації, які ще за життя В. Сухомлинського з'являлися у пресі Німеччини, викликали інтерес до педагога у дослідниці з Марбурга, доктора філософії Еріки Гартманн, яка впродовж понад двадцяти років не випускає з поля свого наукового бачення творчість Василя Олександровича, розцінює її як актуальну й прогностичну. З-під пера дослідниці вийшла в 1984 році перша в історії сухомлиністики монографія, присвячена аналізу його творчості, «Педагогіка між вихованням людини і матеріальним виробництвом. Проблема морального виховання у працях В. О. Сухомлинського». Вже у 1989 році послідовники ідей українського вченого створили у Марбурзі Міжнародну асоціацію прихильників В. Сухомлинського, а в 1990-му – Українську асоціацію Василя Сухомлинського, яка систематично проводить Всеукраїнські педагогічні читання, присвячені вивченню і впровадженню у широку педагогічну практику творчої спадщини видатного педагога [4, с. 35].

Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського поширювалася не лише в Німеччині, а й в Австралії, Греції, Польщі, США, Японії, Китаї та ін. Найбільшою популярністю доробок українського вченого-педагога користувався в європейських країнах, які після Другої світової війни починають «будувати соціалізм» і перебудовують свої системи освіти за радянськими зразками – Болгарія, Угорщина, Польща, Чехословаччина та ін.

Сухомлиністика набуває актуальності і в англomовному світі завдяки досліднику з Австралії Алану Кокеріллу Леслі, представнику австралійської школи виховання Пітера Лонга. Учитель і викладач, А. Кокерілл захистив у 1994 році дисертацію за темою «В. О. Сухомлинський. Гуманізм у радянській школі», після чого продовжує дослідження наукового доробку українського педагога, публікує статті, розвідки, подає огляд подій у галузі сухомлиністики. Крім того, започаткував видання англomовного педагогічного бюлетеня *Sukhomlynsky News*, у якому друкує наукові праці й художні мініатюри Василя Олександровича, а також статті, присвячені його педагогічним ідеям та науковій діяльності. Завдяки Алану Кокеріллу у 2014 році побачила світ

надзвичайно яскрава збірка Василя Сухомлинського «Павлиські казки: світ краси В. Сухомлинського», видана англійською, китайською та російською мовами, куди ввійшли 19 казок та оповідань. Книжечка проілюстрована школярами з України та Білорусі, що вибороли перемогу в конкурсі, організованому Аланом Кокеріллем. Крім того, у доробку Алана Кокерілла є монографія «Кожен має сяяти», присвячена творчості павлиського педагога, в якій автор доніс теорію Сухомлинського до світової спільноти [1, с.47]. Значною подією у поширенні художньо-педагогічної спадщини українського вченого стала публікація двох його оповідань «Що краще?» та «Я хочу сказати своє слово» у підручнику «Thinking Trees and Laughing Cats: Thinking Curriculum for Pre-School» у США у 2003 році, що входить до інтегрованого курсу «Філософія для дітей» авторства американського філософа Метью Ліпмана [3, с. 13].

Загалом, мапа поширення та пропагування педагогічних ідей і творчості Василя Сухомлинського надзвичайно масштабна – майже всі континенти. На ній можна знайти чималу кількість країн, зокрема європейських, в яких вивчають і впроваджують у практику досвід нашого педагога-гуманіста, перекладають і видають його твори, є навчальні заклади його імені. Це яскраве свідчення того, що Василь Сухомлинський і його творчість справді мають світовий вимір, а його ідеї належать світу.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. Василь Сухомлинський: світовий вимір / В. Бондаренко // Рідна школа. – 2016. – № 11–12. – С. 45–47.
2. Іванова О. Ідеї В.О. Сухомлинського у зарубіжжі / О. Іванова // Матеріали круглого столу «Українській Асоціації імені Василя Сухомлинського – чверть століття». – Електрон. текст. – Режим доступу: http://vsukhomlynskyi.edukit.kr.ua/do_100richchya_vid_dnya_narodzhennya_v_o_suhomlinsjkogo/materiali_kruglogo_stolu_ukrainsjkij_asociacii_imeni_vasilya_suhomlinsjkogo_chvertj_stolittya/, вільний.

3. Кокерилл А. Сухомлинського і ХХІ століття / А. Кокерилл // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 4. – С. 5–15.

4. Сухомлинська О. Біографія В. Сухомлинського в світлі наукового аналізу / О. Сухомлинська // Рідна школа. – 1993. – № 8. – С. 33–36.

УДК 37.014(100)(092)Сухомлинський

Цюцька Р.М., студент ІІІ-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ПОШИРЕННЯ ПЕДАГОГІКИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У СВІТІ

Василь Сухомлинський увійшов в історію педагогіки як педагог-гуманіст, творець педагогічної системи, в центрі якої перебуває дитина як унікальна особистість. Педагогічний досвід вченого вивчається і впроваджується в освітню практику багатьох країн світу. Українська та світова педагогічна спільнота високо цінує внесок В.О. Сухомлинського в розвиток освіти і науки. Про масштаби вивчення й розповсюдження творчого доробку педагога-новатора свідчать матеріали трьох бібліографічних показників, підготовлені дружиною Ганною Сухомлинською і донькою Ольгою Сухомлинською.

Ще за життя педагога в періодичних виданнях з'явилися публікації, у яких аналізувалися його здобутки. При цьому одні вчені високо оцінювали ці досягнення (О. Губко, Ф. Кузнецов, А. Левшин, С. Соловейчик тощо), інші – висловлювали критичні зауваження (В. Кумарін, Б. Лихачов та ін.) [3, с.382].

Певна річ, особистість В.О. Сухомлинського та окремі аспекти його педагогічної спадщини стали предметом вивчення науковців як в Україні (М. Антоненць, І. Бех, А. Богуш, Л. Бондар, І. Зязюн, В. Кузь, О. Савченко, М. Сметанський та ін.), так і поза її межами (А. Борисовський, Б. Кваша, М. Мухін, В. Риндак, С. Соловейчик та ін.). Водночас,

роботи нашого видатного педагога також досліджують Х. Франчос і М. Ціандзі (Греція), Р. Штайник, Е. Гартман (Німеччина), М. Библюк, С. Лашин (Польща), Л. Мілков (Болгарія), Бі Шуджі, Ван Ігао (Китай), А. Кокеріль (Австралія), А. Суйямі (Японія) та ін. [1, с.50].

За визначенням О. Савченко, у 90-ті роки ХХ ст. сформувався окремий напрям в історії педагогіки – «сухомлиністика», який, спираючись на творчий доробок В.О. Сухомлинського, досліджує і поширює його спадщину, підтримує досвід реалізації й розвиток його ідей в Україні та за її межами. Цей напрям об'єднав передусім педагогів України, а також Росії, Вірменії, Греції, Китаю, Німеччини та інших країн [2, с. 148].

Важливим є той факт, що Василь Олександрович володів багатьма іноземними мовами (німецькою, французькою, болгарською, чеською, польською, словацькою), що значною мірою сприяло вільному спілкуванню з іноземними педагогами, друзями, видавцями, пресою. Промовистим є й те, що одна з найвідоміших праць ученого «Серце віддаю дітям» уперше побачила світ за кордоном.

Зокрема, твори В.О. Сухомлинського перекладені на 53 мови, видані в Болгарії, Румунії, Югославії, Китаї, Польщі, Японії, Таїланді, їх тираж становить 12 млн. примірників. Працю «Серце віддаю дітям», що вже витримала 54 видання, перекладено тридцятьма мовами світу. Це не дивно, бо загальнолюдські принципи моралі, які покладені в основу концепції В. Сухомлинського, зрозумілі в цілому світі.

Прихильники творчості та педагогічної концепції В.Сухомлинського, яка спрямована на виховання всебічно й гармонійно розвиненої особистості, знаходяться в різних куточках світу. Саме Німеччина першою із західних країн виявила неабияке зацікавлення педагогічною творчістю Василя Сухомлинського, і саме німецькою мовою ідеї Василя Олександровича поширилися іншими європейськими країнами. Першою організацією було Міжнародне товариство послідовників В. Сухомлинського, створене у 1990 році в Марбурзі (Німеччина) за ініціативою доктора філософії Еріки

Гартманн.

В англomовному світі завдяки досліднику з Австралії Алану Кокерілу Леслі побачила світ надзвичайно яскрава збірка художніх мініатюр Василя Олександровича «Павлиські казки: світ краси В. Сухомлинського», видана англійською та китайською мовами [1, с. 50].

Великого поширення і популярності творчість українського педагога набула в Китаї. Тут перекладено і видано майже всі твори вченого, діє Всекитайське товариство прихильників В.Сухомлинського. У Китаї була здійснена реформа освіти, протягом якої широко використовувалися ідеї В.О. Сухомлинського, і його освітньо-виховна модель вважається поширеним зразком китайської якісної освіти.

Педагоги цих країн вивчають історико-культурне, антропологічне й соціальне значення ідей В.О. Сухомлинського про виховання, досвід переходу у ставленні до дитини від об'єкта до суб'єкта виховного процесу; аналізують і розвивають ідеї В.О.Сухомлинського про трудове виховання (Греція), про нероздільність прав і обов'язків у вихованні (Австралія) [4, с. 21].

Відтак, звернення до педагогічної спадщини педагога, розгляд його педагогічної системи, наявність світових наукових шкіл та їх активна науково-просвітницька діяльність, свідчать про перспективність цього напрямку досліджень для розв'язання актуальних проблем сучасної освітньої практики.

Отже, творчість В. Сухомлинського з кожним роком залучає все більше пильної уваги світової наукової і педагогічної громадськості, як у нашій країні, так і за кордоном. Розроблена ним педагогічна система не тільки збагатила педагогічну науку новаторськими ідеями і положеннями, внесла вклад як у теорію, так і в практику освітнього процесу, але і склала значний, революційний етап у розвитку вітчизняної та світової педагогічної думки.

Список використаних джерел

1. Герман Б. Сухомлинський – мій педагог / Б. Герман // Початкова школа. – 2004. – №9. – С.50.
2. Савченко О.Я. Розвиток особистості школяра –

стрижнева проблема творчості В.О. Сухомлинського / О. Савченко // Наукові записки – Вип. 78 (2). – Сер.: Пед. Науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2008. – 393с.

3. Сухомлинська О.В. Василь Олександрович Сухомлинський – наукова біографія / О.В. Сухомлинська // Укр. пед. в персоналіях: у 2-х т. – К.: Либідь, 2005. – Т. 2. – С. 380–386.

4. Чжу С. Вплив педагогічних ідей В.О.Сухомлинського на розвиток освіти в сучасному Китаї і міжнародному співтоваристві / Сяомань Чжу // Рідна школа. – 2010. – №3. – С.20 – 22.

РОЗДІЛ 4
ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В.
СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ
НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 159.942.5:37.015.31:316.42(092)Сухомлинський

Воротинцева Н.О., студентка II-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.,
викладач психології

СТВОРЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО
КОМФОРТУ В ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ ЗА
ПОГЛЯДАМИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

В.О. Сухомлинський вважає: «Найважливіше в праці вчителя – бачити у своєму учневі живу людину. Навчання – це не перекладання знань педагога в голову учня. Навчання – це насамперед живі людські відносини між учителем та дітьми». Проблема формування сприятливого психологічного клімату на уроці – явище багатоперспективне. На перший погляд, нам здається, що знаємо кожну дитину, але в той же час не можемо передбачити результат виховного впливу на групу дітей.

Осередком, сутністю педагогічної системи Сухомлинського стали гуманізм, ставлення до дитини як до унікальної особистості, опора на позитивне в дитині, створення ситуації успіху, одухотворення знань, формування радості пізнання, створення «інтелектуального фону школи» тощо.

Створивши «Школу радості», Василь Олександрович хвилювався, щоб школа не забрала в малюків їхніх дитячих радощів. Треба так увести їх у шкільний світ, щоб перед ними відкривалися усе нові й нові радощі, щоб пізнання не перетворювалося на нудне навчання. І разом з тим, щоб школа не стала для дітей нескінченною, зовні захоплюючою, але пустою грою [3].

Звертаючись до проблеми психологічного клімату колективу, одним із найважливіших є вивчення факторів, які впливають на клімат.

Перш за все це є соціум, у якому функціонує дитячий колектив, його особливості розвитку.

По-друге, стиль взаємодії педагога з учнями та стиль управлінської діяльності керівника. Якщо у колективі освітнього закладу панує атмосфера гуманності, діловитості, творчості, взаємодопомоги, то така ж атмосфера буде панувати й у дитячому колективі.

По-третє, “поле” повсякденної діяльності людей, ті конкретні матеріальні й духовні умови, в яких вони працюють. Це й особливості організації навчальної діяльності, санітарно-гігієнічні, матеріально-економічні, технічні умови, стиль спілкування з учнями, психологічна сумісність членів дитячого колективу, психологічна культура педагогів тощо [1].

Крім того, факторами впливу на клімат дитячого колективу є емоційний стан учнів та настрої учителя. Про необхідність і можливість свідомо управляти емоційним життям дитячого колективу знаходимо і у педагогічній спадщині Сухомлинського. Більшість його праць тією чи іншою мірою присвячена питанням особистісного, індивідуального підходу до учнів і по суті вирішує проблеми його розбудови. Головною метою навчально-виховного процесу Василь Олександрович вважав всебічний розвиток особистості.

Одним із основних положень у системі поглядів Сухомлинського на сутність навчально-виховного процесу є положення про неповторність кожної дитини. Це положення є немовби наріжним каменем, на якому побудована вся система поглядів Сухомлинського на проблеми навчання й виховання [3].

У поняття “сприятливий психологічний клімат” входять як позитивні, так і негативні переживання – домінуючі установки, відносини, думки, почуття, настрої, переживання, потреби, інтереси та ін. Здоровий психологічний клімат означає, що дитина перебуває у стані духовного комфорту:

рівноваги, спокою, захищеності; вона задоволена своїм буттям, оптимістична. У стані емоційного комфорту дитина характеризується оптимістичним світосприйняттям, вона вірить у прихильність до неї оточуючих, відкрита для контактів. Це позитивно позначається на всіх сферах життєдіяльності, підвищує працездатність, посилює активність, упевненість, віру у свої можливості, сили. Психологічний комфорт залежить від того, як педагог підтримує дітей, забезпечує їх успіхи в різних видах діяльності. Василь Олександрович писав: «У наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні — єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися». Про стан емоційного комфорту, захищеності, зручності свідчить те, як дитина переживає задоволення успіху, безпеки, свою значимість для інших, унікальність [2].

Таким чином, можна зазначити, що емоційні стани – це “душа” колективу. Емоційне життя колективу реалізується в емоційних станах, з яких і складається психологічний клімат та психологічна атмосфера діяльності групи.

В основі діяльності В. Сухомлинського – любов та повага до дитини, глибоке знання її особистості, уміле проектування ситуації успіху.

Не менш важливим для створення психологічний комфорт у процесі навчальної діяльності є відносини між педагогами і дітьми, дітей між собою, педагогом і батьками, між різними суб’єктами та об’єктами.

Безперечно, без гуманізації взаємин між учителями та учнями неможливо сформувати позитивний психологічний клімат. Особистість учителя повинна викликати в учня позитивні емоції, бажання й готовність до діалогу. Для поліпшення психологічного клімату в дитячому колективі В. Сухомлинський радить:

✓ щоб дитина була палко зацікавлена навчанням, їй необхідне багате, різноманітне, приваблююче, інтелектуальне життя.

✓ хто намагається розібратися в хорошому й поганому на своїх уроках, у своїх стосунках з вихованцями, той вже досягнув половини успіху [4].

Отже, учнівський колектив — могутній засіб формування особистості, але лише тоді, коли психологічний клімат в ньому позитивний, безконфліктний. Ось чому вивчення психологічного клімату є дуже важливим. Адже він впливає на виховання, гармонійний розвиток особистості учнів, значною мірою зумовлює риси характеру окремих учнів та стосунки в колективі.

Список використаних джерел

1. Долматова Т.Д. Чинники, що впливають на створення сприятливого психологічного клімату на уроці, Кіровоград, 2016 <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-pozitivnogo-psihologichnogo-klimatu-na-uroci-79544.html>

2. Тулупова Т.В. Сприятливий психологічний клімат в колективі як запорука розвитку гармонічної особистості <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-4F17BB5089A13/list-A863690726>

3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1988. – 310 с.

4. Міхеєва Л. В. Історія педагогіки і загальної педагогіки. Педагогічна діяльність і погляди В.О. Сухомлинського. https://lubbook.org/book_228.html

УДК 373.3.091.313'(092)Сухомлинський

Довжан Я.В., студентка II-У курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Важлива роль у вирішенні багатьох проблем в освіті вбачається у формуванні критичного мислення особистості як ціннісної якості сучасної людини. Ця необхідність зумовлена невизначеністю перехідних процесів у державі, потоком

різноманітної інформації, яка впливає на підростаюче покоління. Здатність критично мислити є важливою якістю і вмінням, бо це не просто мисленнєвий процес, а мислення, яке формує позицію, духовність особистості. Це одна з інноваційних технологій, що допомагає учневі не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей.

Критичне мислення – це наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень. Йому притаманні такі властивості як усвідомленість та самовдосконалення [1, с. 277].

У сучасній педагогіці критичне мислення ґрунтується на прагненні до творчого пошуку, жадобі до знань. Основне його призначення – вирішення проблеми, а головний результат – судження [5, с. 34]. Можна виокремити основні показники критичного мислення: контрольованість, обґрунтованість та цілеспрямованість. Від рівня розвитку критичного мислення залежить якість розв'язування завдань, формулювання висновків та прийняття рішень.

В.О. Сухомлинський надавав особливої уваги розвитку самостійності, критичності мислення, активності молодших школярів. Слід зазначити, що в педагогічних творах В.О. Сухомлинського саме поняття «критичне мислення» не зустрічається. Проте педагог постійно працював над розвитком в учнів мислення. Він вважав, що творчо мисляча людина може глибоко розуміти навколишній світ. Повноцінним навчанням педагог називав навчання, яке розвиває розумові сили і здібності [4, с. 541].

Варто наголосити, що характерною особливістю дитячого мислення є те, що воно тісно пов'язане з яскравими предметами і явищами. В.О. Сухомлинський конкретизував цю думку так: «Дитина мислить образами. Це означає, що, слухаючи розповідь про подорож краплини води, вона малює в своїй уяві срібний туман, темну хмару чи весняний дощ. Чим яскравіші уявні краплини, тим глибше осмислює дитина закономірність природи» [5, с. 284].

Розвиток мислення дітей відбувається під час сприймання навколишньої дійсності, осмислення та власних

дослідів. Педагог наголошує: «Дуже важливо, щоб мислення учнів ґрунтувалося на дослідженні, щоб усвідомленню наукової істини передувало нагромадження, аналіз і порівняння фактів. Спостерігаючи явища природи, дитина оволодіває формами й процесами мислення» [5, с. 275]. Створити всі ці умови стало можливим на уроках мислення. Під системою уроків мислення В.О. Сухомлинський розуміє школу думки, без якої не уявляється повноцінної, ефективної розумової праці на уроках. Ця школа є фундаментом творчих розумових сил, необхідних для опанування знань.

Уроки мислення проходили не в буденній класній кімнаті, а на лоні природи. Уроки мислення – це не відхід від уроків, не втеча від підручників. Навпаки, уроки серед природи у «Школі радості» збагачували, поглиблювали знання учнів, розширювали кругозір. Педагог наголошував: «Процес навчання читання й писання буде ефективним, якщо грамота стане для дітей яскравим, захоплюючим життям, сповненим яскравими образами, звуками. Те, що дитина повинна запам'ятати насамперед має бути цікавим. Навчання грамоти варто пов'язувати з малюванням» [3, с. 79]. Кожна літера у свідомості дитини пов'язувалася з наочними образами, тому легко запам'ятовувалася.

Завдяки таким урокам мислення вже молодший школяр свідомо дорожить тим, що він – мисляча особистість. А без цього не може бути й мови про свідоме і дійове засвоєння знань.

Уроки мислення серед природи були насамперед уроками розвитку дитячого мислення і мовлення. Під час їх проведення думка дітей поступово ставала дедалі яскравішою, багатшою, виразнішою, а перед учителями відкривалася надзвичайно творча грань педагогічної майстерності – можливість і вміння вчити дітей думати. Василь Олександрович стверджував, що «переключення думки, яке є суттю мислення, можливе лише тоді, коли перед дитиною або наочний, реальний образ, або настільки яскраво створений словесний образ, що дитина ніби бачить, чує, відчуває те, про що розповідають...» [3, с. 32].

Таким чином, аналізуючи творчу спадщину Василя Олександровича Сухомлинського, можна зробити висновок, що головною умовою ефективного розвитку творчих здібностей педагог вважав формування мислення учнів, що передбачає активне, самостійне здійснення молодшими школярами розумових дій, формування дійових знань та проведення спостережень серед природи, яка є джерелом розумового розвитку дитини. Праці В.О. Сухомлинського містять цінні теоретичні та практичні положення, реалізація яких сприятиме ефективному розв'язанню проблеми формування творчої особистості школяра, розвитку критичного мислення в учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Л.І. Використання педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в процесі формування критичного мислення особистості / Л.І. Ткаченко // Зб. наук. пр. Пед. науки / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2009. – Вип. 53. – С. 277–283.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: в 5-ти т.– Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 7–28.
3. Сухомлинський В.О. Школа і природа // В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: в 5 т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 536–551.
4. Сухомлинський В.О. Елементи творчості в діяльності молодших школярів // В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: в 5 т. – Т. 1. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 273–278.
5. Фаніна М. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів / М. Фаніна // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 34–36.

УДК 373.3/5.016:51(092) Сухомлинський

Зозуляк К.А., студентка II-У курсу;
керівник: Доктор К.О.,
викладач математичних дисциплін

ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ

На сучасному етапі розвитку освіти виховання свідомого активного учня виступає однією з умов подальшого суспільного прогресу. Тому перед школою постає завдання формування всебічнорозвиненого учня. Важливим напрямом у себічному розвитку особистості є розумове виховання. Саме на уроках математики вчитель навчає, виховує і розвиває. Але це неможливо, якщо одночасно не викликати зацікавленість до навчання. Щоб учень хотів навчатися, він повинен вміти вчитися. Інтерес підтримується успіхом.

В.О. Сухомлинський наголошував, що успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися [3, с. 174]. За його словами, пристрасне бажання вчитися, усвідомлення мети навчання – найважливіший стимул навчальної діяльності учнів. Виховання цього бажання здійснюється на уроці, де вчитель повинен розвивати особистість дитини, її здібності, віру у власні сили.

В.О. Сухомлинський вважав, що основне завдання школи – домогтися, щоб у розумовому розвитку учнів належне місце зайняли основні науки. Серед яких важливу роль педагог відводив математиці. Цей предмет вивчається в закладах загальної середньої освіти з першого до останнього класу. Поняття і закономірності в царині математики стають важливим засобом пізнання і усвідомлення навколишнього світу, розвитку свідомості школярів.

Так, В.О. Сухомлинський наголошував на винятковій ролі математики в розумовому вихованні школярів. Адже, математика – світоглядний предмет, який охоплює всі науки, що вивчають природу і суспільне життя. Математичне мислення – це не тільки розуміння кількісних, просторових, функціональних залежностей між числами, величинами, геометричними фігурами, але і своєрідний підхід до дійсності, метод дослідження фактів і явищ природи, суспільного життя, праці, економіки, засіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків між явищами [2, с. 79].

Дослуховуючись до порад В.О. Сухомлинського, слід зауважити, що дуже помиляються сучасні вчителі, які думають, що математику не слід вивчати всім в широкому

обсязі, особливо тим, хто її не розуміє і не любить. Адже, саме на уроках математики формується математичне мислення, таке необхідне для успішного вивчення усіх предметів; а математичні здібності – це яскравий прояв якостей розуму, які відіграють велику роль в пізнавальній і творчій діяльності. Задача школи – піклуватися про розвиток математичних здібностей всіх учнів [1, с. 15].

Педагог стверджував, що вчителі математики виховують в учнів культуру наукового висловлювання та обґрунтовувати думки. Культура мислення, яка у дітей формується в процесі вивчення математики, накладає відбиток на всю розумову працю в процесі навчання, на характер спостережень за явищами природи при вивченні предметів природничо-математичного напрямку.

Аналізуючи уроки математики у Павлівській середній школі, звертаємо увагу на диференційовану роботу, яку вже на той час використовував В.О. Сухомлинський. Так, під час розв'язування задач, яке займає 90 % часу, клас розділяється на декілька груп [4]:

- найбільш підготовлені діти, які легко розв'язують задачі без допомоги, вчитель окрім програмних, підбирає завдання, що виходять за її межі;

- старанні учні, для яких відмінне виконання завдання пов'язане з певним напруженням розумових сил. Це учні, які виділяються працьовитістю, посидючістю; встигають тому, що старанні і наполегливі;

- діти, які без допомоги справляються із завданнями середньої складності, але складні завдання іноді не можуть вирішити;

- учні, які повільно осмислюють та розв'язують завдання, протягом уроку виконують набагато менше завдань, ніж сильні учні;

- учні, які взагалі не можуть справитися із задачею середньої складності; вчитель підбирає для них спеціальні завдання, розраховані на незначний успіх.

Як бачимо вже В.О. Сухомлинський використовував диференційовано-групові форми навчання на уроках математики, які актуальні і зараз. Адже, поділивши дітей по

групах і запропонувавши їм завдання, які відповідають рівневі їхнього розвитку, вчителіві набагато простіше працювати, а учням виконувати завдання, вивчати та засвоювати новий матеріал. Тобто, на уроці треба застосовувати такі форми і методи роботи, щоб учень був перш за все здобувачем знань, а не пасивно запам'ятовував знання під керівництвом вчителя.

За словами В.Сухомлинського, дитина весь час знаходиться в стані самопізнання, самоутвердження, самовдосконалення. Їй хочеться показати себе, утвердити свою волю, кмітливість [3]. У математиці таким моментом можуть бути власні результати навчально-пізнавальної діяльності, розвиток розумової культури, інтелекту, особистісних якостей. Тому учителям слід добирати до кожного уроку потрібні задачі, щоб спонукати дітей до творчого мислення.

Таким чином, педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського є важливим підґрунтям навчально-виховного процесу, зокрема має величезний потенціал у розв'язанні проблем сучасної математичної освіти, а саме: організація уроків математики на природі, спостереження за явищами природи і поєднання споглядання реальної природи із математичними об'єктами, що є актуальним у Новій українській школі.

Список використаних джерел

1. Волошин К.О. Педагогічна система В. Сухомлинського / К.О. Волошин // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. –2003. –№ 11. – С. 12–18.

2. Реус Н.В. В.О. Сухомлинський про роль математики у вихованні особистості школяра / Н.В. Реус. // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон: [Б.в.], 2009. – Вип. 54. – С.77–80.

3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти т. – Т. 3. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1977. –670 с.

4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.

УДК373.3(092)Сухомлинський:811.161.2

DEVELOPMENT OF THE STUDENTS' WRITING SKILLS IN V. SUKHOMLUNKYI'S CREATIVE HERITAGE

According to the Conceptual Principles for the Secondary School Reform free development is induced by a creative environment and this environment is organized at the New Ukrainian School. Space and object environment, programmes and learning tools are subject to changes. A share of team and group activities increases. Accordingly, there are diversified options for the educational space in the classroom. Together with classic options, novel ones can be used, such as mobile workplaces that can be easily transformed for group work [4].

At different periods of time and in different parts of the world these aspects were studied by such psychologists and educators as V. Kremen, O. Sukhomlynskyi, O. Tsaryk, K. Ushynskyi, O. Vyshnevskyi, I. Ziaziun and many others.

V. Sukhomlynskyi's work has been far ahead of its time. It addresses issues such as our relationship with nature, how to nurture children's souls in the face of the sometimes negative influences of mass media, how to help children develop empathy for others, how schools can develop strong relationships with families, how children's brains function and develop, and how to support children who struggle to acquire early literacy skills. These are all vital and contemporary issues [3].

V. Sukhomlynskyi saw what a difficult, exhausting and uninteresting business reading and writing become during a child's first days of school life, how children struggled during the lesson to distinguish the letters. At the same time, he although saw how easily children memorise letters and make words from them when the activity is lit with some interest and is connected with play [1, p.76]. He was convinced that children should live in a world of beauty, of games, stories, music, drawing, fantasy and creativity. And that same world should also surround children when we want to teach them to read and to write.

Together with his students they went on journeys to the source of words with sketch books and pencils. Vasyl Sukhomlynskyi believed that for the majority of children, letters are drawings. And each drawing should remind them of something. The process of learning to read and write can be facilitated if literacy is presented to the children as a bright, engaging part of life that is full of living images, sounds and melodies. Things that children have to memorise must be interesting in the first place. Instruction in literacy should be closely connected with drawing. At first they draw a picture and then wrote a word below it. Then they read the word. The children imparted to each letter a living sound, and each letter, its outline was easily memorised. The drawing of the word was perceived as a whole. The word was read, and that reading was not the result of lengthy exercises in phonic analysis and synthesis, but a conscious reproduction of a phonic, musical image, which corresponded to the visual image of the word that had been drawn by the children [1, p.79]. This was the practical realisation of that which has been proven by science: that it is easier to memorise something one is not obliged to memorise, and that the emotional colouring of perceived images plays a crucial role in memorisation. This integration of the visual image, the sound and the emotional colouring of a word, does not exclude independent, discrete phonic analysis [1, p.80].

However, V. Sukhomlynskyi did have reservations about how easy it would be to duplicate his experience: “One must issue a word of caution here about attempts to mechanically duplicate someone else’s experience. Teaching reading and writing by this method is a creative process, and creativity cannot be produced with a template. To borrow something new one must be creative. There are many ways in which a teacher can be creative [1, p.82].”

V. Sukhomlynskyi paid special attention to the development of students’ written speech culture in the process of educational and educational activities. He considered: the writing of the child should be semi-automatic; the student’s mental faculties should be directed to understanding the meaning of thinking, not the process of writing; the writing must become a tool, an instrument of educational work; in order to develop the

culture of written speech, students must work creatively, deepen, develop and apply their knowledge in practice; the student becomes literate only when he learned to use the word - to compose works; the word must be the tool to express their attitude to the beauty of the surrounding world [2].

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Як ми вчилися читати і писати / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. Т. 3 / редкол.: О.Г. Дзевєрін, М.М. Грищенко, С. П. Заволока та ін.; текст, приміт. і предм. покажч. О.Г. Дзевєрін. – К.: Рад. шк., 1977. – С. 76–85.

2. Царик О. М. Проблематика розвитку культури писемного мовлення учнів у творчій спадщині В. Сухомлинського / О. М. Царик // Innovative solutions in modern science.– 2017.– №6.

3. Cockerill A. The Educational Philosophy of V.A. Sukhomlinsky [Електронний ресурс] / Alan Cockerill. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sote.qld.edu.au/articles/Sukhomlinsky.html>

4. The New Ukrainian School Conceptual Principles Of Secondary School Reform [Електронний ресурс] / О. Elkin, L. Hrynevych, S. Kalashnikova та ін. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>

УДК 373.2.018.5 (092) Сухомлинський

Ковач О.М., студентка II-A курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладач
дошкільної педагогіки та
окремих методик

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У центрі сучасних технологій навчання і виховання дошкільників знаходиться особистісно-зорієнтована модель, основною метою якої є індивідуальний розвиток кожного вихованця закладу дошкільної освіти. З огляду на це,

особливого звучання набуває спадщина Василя Олександровича Сухомлинського – видатного українського вченого, філософа, неперевершеного педагога, який опікувався долею дітей.

Дошкільне дитинство – це унікальний вік. Саме в цей період, закладаючи ґрунт майбутньої особистості, ми маємо сіяти в душі кожної дитини зерна високої духовності, які у майбутньому стануть рясним урожаєм. Дитина прагне бути щасливою. Вона нетерпляча. Щастя їй потрібне уже сьогодні й зараз. Дитинство В. Сухомлинський розглядає як найважливіший період людського життя, життя справжнього, яскравого, самобутнього і неповторного.

Педагогічна спадщина Василя Олександровича Сухомлинського – цілюще джерело людської мудрості, любові, золоті розсипи цінних педагогічних думок, спостережень і порад.

В умовах постійного зростання потоку інформації та збільшення обсягу навчального матеріалу постають нагальні потреби: здійснити пошук оптимальних методів і прийомів, які сприяють найкращому опануванню дітьми необхідних знань, умінь та навичок у різних видах діяльності [3].

Видатний педагог радив, що для розвитку пізнавальної активності необхідно вводити дітей у зміст нового навчального матеріалу шляхом відкриття знань, а не їх прямого подання: активізувати пізнавальну діяльність, включаючи у неї використання проблемно-пошукових методів.

В. Сухомлинський визнавав пріоритет морального виховання дітей дошкільного віку в багатогранній діяльності вихователів. Цілком зрозуміло, що розумове, трудове і фізичне виховання повинні підпорядковуватися головному – вихованню в дитині людяності в колективі. У ньому діти самі виховують один одного, допомагають один одному долати свої помилки. Якщо дитина зробила щось недобре, образила когось, то у дитячому колективі обов'язково знайдеться кілька дітей, які підійдуть і пояснять, як правильно треба було зробити і нададуть пораду, як вийти із ситуації, що склалася [2].

Колектив – велика сила, яка допомагає вчитися жити у нашому, дуже непростому, суспільстві. Василь Олександрович вважав, що особа і колектив – це дві грані, дві сторони єдиного людського буття.

Він вважав, що виховання моральних цінностей у дітей дошкільного віку, як показує його практичний досвід полягає в тому, «щоб дитину з перших кроків її життя переконували насамперед власні вчинки, щоб у словах вихователів вона почула відгуки власних думок, переживань» [1]. Цей метод В. Сухомлинський назвав спонуканням до активного виявлення думки і почуття.

При організації роботи у сучасних закладах дошкільної освіти можна виділити принципи з впровадження педагогічних ідей В. Сухомлинського у освітній процес:

- врахування інтересів дітей під час обрання теми організованої навчальної діяльності, продумування прийомів заохочення дітей, добирання цікавого словесного супроводу;
- дотримування взаємозв'язку програмових завдань;
- залучання дітей до активної пізнавальної діяльності, яка стимулює мисленнєві процеси;
- забезпечення домінування ігрових прийомів і методів навчання;
- сприяння розкритості й невимушеній поведінці дітей під час організованої діяльності;
- забарвлення діяльності яскравими емоційними враженнями;
- створення проблемних ситуацій, використання елементів дослідницької діяльності;
- забезпечення інтегрованої спрямованості діяльності.

Ідеї В.О. Сухомлинського є яскравим прикладом і надійним підґрунтям формування всебічного розвитку гармонійної особистості у моральному, розумовому, трудовому, фізичному та естетичному вихованні, авторською системою гуманістичних поглядів, що вже стали органічною складовою розвитку сучасної освіти й педагогічної науки в Україні.

Отже, педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського варто упроваджувати в роботу задля знаходження шляхів ефективного навчання та виховання, розкриття прихованих резервів розумової активності дітей, підвищення їх самостійності у пізнанні довкілля, здійсненні пошуку оптимальних методів і прийомів, які сприяють найкращому опануванню дітьми необхідних знань, умінь та навичок у різних видах діяльності.

Список використаних джерел

1. Даценко О. Ідеї В.О. Сухомлинського у діалозі з сьогоденням / О. Даценко // Сільський вісник. – 2003. – С.5.
2. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори / В.О. Сухомлинський . – К.: Рад.шк., 1977. – С. 247–316.
3. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. – №11. – С. 15–16.

УДК 373.3.015.31:613(092)

Купар Д.Б., студентка II-Г курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач
педагогіки, спеціаліст II категорії

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ГУМАНІЗМУ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Зважаючи на те, що держава зараз пред'являє великі вимоги до здоров'я учнів, то зараз, як ніколи раніше дуже актуальні здоров'язбережувальні технології в навчально-виховному процесі. Так при цьому формується дбайливе ставлення до свого фізичного та психологічного здоров'я, найважливіші соціальні навички, що сприяють успішній адаптації дітей у суспільстві.

Здоров'я – це такий стан людського організму, за якого нормально функціонують усі його органи та системи. Це

також той чи інший психоемоційний, морально-духовний стан людини [1, с. 10].

За даними Міністерства охорони здоров'я України нині кожна 5 дитина народжується з відхиленнями в стані здоров'я. У 90% школярів діагностуються захворювання. В середовищі підростаючого покоління різко прогресують хронічні хвороби серця, органів зору, гіпертонія, неврози, остеопороз, артрити, ожиріння тощо [5, с. 65]. А причин такого стану є чимало. І однією з якої є така організація освітнього процесу, яка нерідко негативно впливає на фізичне здоров'я учнів, породжуючи тривожний стан, перевантаження, втому, стреси.

Основою гармонійного розвитку є духовне і фізичне здоров'я. Педагогічна система В.О. Сухомлинського розкриває більше можливостей для формування такого здоров'я. Спираючись на досвід впровадження розробленої В.О. Сухомлинським системи здоров'язбереження та здоров'яформування, можна визначити форми роботи сучасної школи зі зміцнення здоров'я: дні здоров'я, екскурсії, туристичні походи, змагання тощо.

Важливого значення В. Сухомлинський надає належним санітарно-гігієнічним умовам навчальної діяльності учнів, відсутність яких призводить до хворобливих виявів. Зокрема, унаслідок тривалого перебування в приміщенні, «кисневого голодування» можуть виникнути порушення обміну речовин, при яких дитина втрачає здатність до зосередження розумової праці [3]. Саме тому учні «Школи радості» тривалий час перебували на свіжому повітрі, особливо в осінні, весняні й літні дні. У спадщині педагога розкривається максимум умов і можливостей з формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей. Василь Олександрович стверджував, що турбота про здоров'я – це найважливіша праця педагога. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили.

Не останнє місце у своїх дослідженнях В. Сухомлинський приділяв чергуванню видів діяльності, встановленню індивідуального для кожної дитини режиму праці й

відпочинку, активізації учнів через фізичну працю, рух, ходьбу, біг, гру – оскільки без втоми не може бути здоров'я [4, ст. 448].

Проте педагог наголошував, що неможливе формування здорової особистості без зв'язку з сім'єю [4, с.503]. Він зазначав про необхідність інформувати батьків про раціональний режим учнів вдома, щоб домашня розумова праця не була втомливою для дитини. Не менш важливим є усвідомлення батьками про необхідність відпочинку дитини, повноцінного сну (обов'язково при відкритій квартирці, а в теплі пори року – на свіжому повітрі).

Окремо Василь Олександрович звертає увагу на необхідність такого важливого аспекту здоров'я, як раціональне повноцінне, здорове харчування, від якого залежить гармонійний, пропорційний розвиток частин тіла (правильний розвиток кісткової тканини, особливо, грудної клітки) [4, с. 449].

Для розвитку життєвих навичок, що сприяють фізичному здоров'ю, можна застосувати комплекси вправ, що спрямовані на зміцнення і підтримку м'язів та органів дихання. На мою думку, великого значення потрібно надати проведенню фізкультхвилинок, релаксацій, психогімнастичних вправ, ігор-медитацій, використовувати елементи кольоро- та казкотерапії. Такі форми роботи вчать дітей встановлювати взаємозв'язки та залежності між складовими здоров'я, власним здоров'ям та навколишнім середовищем; спонукають аналізувати явища, ситуації та оцінювати їх вплив на здоров'я; надають можливість задуматися над власною здоров'язбережувальною діяльністю.

Проведений аналіз педагогічної спадщини В. Сухомлинського дозволяє зробити висновок, що великий педагог велике значення приділяв саме здоров'язбережувальному напрямку навчально-виховного процесу. А гуманістичною заповіддю для сучасних і майбутніх поколінь педагогів мають стати такі слова В.О Сухомлинського: «Пам'ятаймо, шановні колеги, що без нашої повсякденної й умілої турботи про здоров'я школяра не може бути й мови про гармонію фізичного й духовного, ні

про гармонію думки, почуттів, світогляду, моральних переконань, естетичних смаків і поглядів» [2, с. 93].

Список використаних джерел

1. Антоненць М. Проблема охорони здоров'я школярів у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / М. Антоненць // Початкова школа. – 2012. – № 9. – С.10–13.

2. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі / Л.М. Масол. – Х.: Центр навч. літератури. – 2006. – 256 с.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 1. – С. 7–282.

4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 2. – С. 419–654.

5. Шрамко О. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у початковій школі / О. Шрамко // Сучасна школа України. – 2013. – № 8. – С. 62–66.

УДК 373.2.015.31` (092) Сухомлинський: [17:74]

Леньо О.О., студентка II-Д курсу;
керівник: Фізер Е.К., викладач
дошкільної педагогіки

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Сприймання та розуміння прекрасного починається ще в дитинстві. Як твердив В.Сухомлинський: «Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його».

Без сумніву перші кроки у безмежному, складному і загадковому світі дитина робить у дошкільному віці певна річ дорослий допомагає їй знайти, відчутти і зрозуміти красу життя. Ознайомлення дитини зі світом краси і мистецтва є важливим завданням естетичного виховання. Естетичне

виховання – це послідовне формування у дитини естетичного ставлення до всього що її оточує, розвиток сприймання та розуміння прекрасного в мистецтві, природі, спілкуванні людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості [2, с.276-277].

В.О. Сухомлинський вважав що основним завданням естетичного виховання є навчити дитину бачити красу оточуючого світу, красу людських стосунків, духовне багатство, доброту, щирість і на цій основі стверджувати прекрасне в самому собі.

На думку педагога, саме естетичне виховання, має різнобічні зв'язки з усіма сферами духовного життя особистості. Велику увагу в естетичному вихованні дитини В.О. Сухомлинський приділяє живопису. Твори образотворчого мистецтва утверджують в юній душі почуття величі й краси людини, підносять особистість в її власних очах. На найкращих зразках живопису у дітей виховується вміння цінувати справжню людську красу, нетерпимість до приниження людської гідності. Живопис сприяє формуванню в дитини кращих людських якостей, є могутнім засобом виховання.

Естетичний розвиток дітей має свої особливості, притаманні малюкам певної вікової групи важливі уміння, уявлення, навички, що стосуються різних видів творчої діяльності визначають специфіку організації освітньої роботи з цього напрямку. Мистецтво відкриває для дитини раннього, молодшого та старшого дошкільного віку неосяжні можливості для прояву власного «Я», допомагає усвідомити себе неповторною особистістю з індивідуальними естетичними поглядами та вподобаннями [3, с.11-15].

Важливим для становлення світогляду, формування творчої особистості дитини є здатність сприймати інформацію, зокрема естетичного характеру, яка є змістом культурного творчого середовища. Передумовою для розвитку цієї здібності, здатності до естетичного сприймання виступає інтерес, емоційна чутливість дітей. Естетичне сприймання, яке ґрунтується на знаннях, накопичених

попередніми поколіннями стає важливим в розвитку естетичного почуття та здібності до художньої творчості.

За допомогою естетичного сприймання дитина не тільки відтворює об'єкт, але й творить новий. Існують певні закономірності естетичного сприймання творів мистецтв, при сприйманні живопису діти віддають перевагу картинам побутового жанру, меншою мірою їх приваблюють натюрморт та пейзаж. Сюжетна картина притягує дитину цікавим, захоплюючим змістом. При зіставленні двох художніх творів які написані на одну і ту ж тему, але вирішених художниками по-різному, діти віддають перевагу картинам, написаним лаконічно, умовно, яскраво [1, с.50-52].

Отже, «Краса - могутній засіб виховання чутливості душі», - писав В.Сухомлинський. «Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса – це яскраве світло, що осяває світ» [3, с.2].

Список використаних джерел

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – К: Фенікс, 2014. – 200 с.
2. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник / В.П.Котляр. – К.: Кондор, 2009. – 200 с.
3. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності: Методичний посібник / В.А. Суржанська. – Х.: Основа, 2007. – 112 с.

УДК 159.942.5-056(092)Сухомлинський

Лінівцева Н.М, студентка II-Б курсу;
керівник Тягур Л.М.,
викладач психології

ПОГЛЯДИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ УЧНІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Дитина – це особистість, яка також входить у систему міжособистісних взаємин. З надходженням дитини в школу

починається активне придбання навичок спілкування. І від побудови взаємин з однолітками, від становища дитини або від його статусу в групі залежить становлення його особистості в системі особистих взаємовідносин. Цей етап становлення комунікативних навичок спілкування потрапляє на період молодшого шкільного віку [1].

Молодший шкільний вік є одним з найважливіших періодів у житті дитини, тому що школа замінює все, що було до цього у її житті. До того ж, у психології існує таке поняття, як «криза семи років». У цей час відбувається втрата тих якостей «дитячості», які визначають дошкільника. Дитина приходить до усвідомлення свого місця в світі суспільних стосунків. Вона відкриває для себе значення нової соціальної позиції – позиції школяра. Величезна роль на розвиток індивідуальності молодшого школяра покладається, насамперед, на педагога. Тому вивчення емоційного благополуччя молодших школярів у шкільному колективі є важливим напрямом психолого-педагогічного дослідження.

Емоційне благополуччя та самопочуття школярів у системі міжособистісних взаємовідносин, які складаються у колективі, залежить не лише від того, скільки однокласників спілкуються між собою, а і від того, настільки велике це бажання спілкуватись. Дефіцит спілкування та дружніх відносин викликає ускладнення і навіть напруженість, конфлікти між дітьми, а то й захворювання. У своїх працях видатний педагог – гуманіст В. Сухомлинський часто заміняє слово спілкування – словом взаємини, які, на нашу думку, мають більш глибокий психолого-педагогічний аспект. Він неодноразово підкреслював, що ці відносини ніким не мисляться як спеціальний засіб виховання, але, чим менше думають про них дорослі як про силу, що діє на духовний світ дитини, тим більше вона, ця сила, виховує [2, с.296]. В шкільні роки групи однолітків формуються за принципами статі, віку, соціально-економічного статусу родин, до яких належать діти. Граючись, дитина опановує важливі соціальні навички. Взаємини учнів зароджуються вже у перші дні перебування у школі, тому їх важко відділити одне від одного [3].

З перших днів перебування у школі діти бувають настільки приголомшені безліччю нових вражень, що майже не помічають власних однокласників. Часто вони не можуть відповісти на просте запитання: «З ким ти сидів за партою?» Характерно те, що спочатку діти навіть уникають контактів з товаришами (якщо серед них не має сусідів чи вихованців одного дитячого садочку). Цей контакт здійснюється через педагога. Але згодом вчитель поступово допомагає та привчає молодших школярів спілкуватись та взаємодіяти без страху. Ці перші паростки колективізму необхідно зміцнювати та розвивати, заохочувати до них учнів. Велике значення вже на перших етапах формування колективу має створення його структури: потрібно розбити колектив на дрібні елементи та сприяти встановленню зв'язків між дітьми [4].

Школяр вступає у певні особисті відносини з однолітками. Ці відносини ґрунтуються на відчуттях симпатії і антипатії. Крім того, особистісні відносини можуть ґрунтуватися на спільності інтересів, думок, поглядів. Статус учня в системі особистісних відносин є для нього дуже значущим і суттєво впливає на його поведінку і самосвідомість надалі. Відсутність близьких товаришів негативно позначається на емоційному стані учня, породжує глибокі переживання, наприклад відчуття самотності, невір'я в себе тощо.

Емоційне неблагополуччя у класному колективі – одна з головних причин передчасного невдоволення дітей школою. Таким чином, група однолітків лише тоді є сприятливим для молодшого школяра середовищем, коли його статус достатньо високий. Місце в системі відносин залежить від різноманітних особливостей школяра, у тому числі і від таких, як товариськість, здатність зрозуміти іншого, швидко орієнтуватися у обставинах, що склалися, тощо [3].

Спостереження показують, що нерідко у групі між учнями виникають взаємини, які не тільки не виробляють у дітей гуманні один до одного відносини, але, навпаки, ведуть до виховання протилежних якостей. Не усім дітям добре живеться у середовищі однолітків, не для всіх тут сприятливий «клімат». У шкільній групі звичайно є декілька

надзвичайно активних дітей, але у той же час в групі є діти, які знаходяться в підпорядкуванні у перших. Таких дітей можна визначити за допомогою відомого методу соціометрії. На основі якого вже приймати певні міри щодо становлення відносин в дитячому колективі. На думку В. Сухомлинського, висока виховна ефективність взаємовідносин між особистістю і колективом досягається, якщо «це гуманні, людські взаємини між учнями, між вихователями і вихованцями, і на цій основі єдині поняття про добро і зло».

На думку В. О. Сухомлинського, знання не повинні бути кінцевою метою, щоб вони не перетворювалися в нерухомий, мертвий багаж, а жили у взаєминах між людьми, у тому живому і безперервному процесі обміну духовними багатствами, без якого не можна собі уявити повноцінного інтелектуального, морального, емоційного, естетичного розвитку особистості [2].

Отже, емоційне благополуччя освітнього простору початкової школи є важливим фактором становлення особистості, на який варто звертати увагу. Тому формуючи колектив, слід керуватися багаторазово описаними в психологічній літературі ознаками здорової колективної атмосфери: задоволеністю вихованців взаєминами в колективі, мажорним настроєм в колективі, взаєморозумінням тощо.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1980. –Т. 5.– С. 308–366.
2. Бодалев А.А. Личность и общение: избр. психол. тр. /А.А. Бодалев. – М.: Междунар. пес. акад, 1995. – 326 с.
3. Леонтьев А.А. Педагогическое общение /А.А. Леонтьев - М.: Знание, 1979. – 48 с.
4. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое общение / Ю.Н. Емельянов. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. – 166с.

Луганська А.А., студентка II-Д курсу;
керівник: Лізанець Н.Е.,
викладач суспільних дисциплін

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗА ПОГЛЯДАМИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

В.О. Сухомлинський феноменальний вчений, який завдяки багаторічному досвіду, неоднаразовій праці над різноманітними питаннями сформував власну концепцію щодо формування творчої особистості, яка і досі залишається актуально.

Концепція В.О. Сухомлинського, потребує лише певного доповнення, зумовленого розвитком психолого-педагогічних досліджень, оскільки вона є багатим джерелом ідей щодо формування людини-творця. Ці ідеї тісно переплітаються з сучасними ідеями і концепціями сьогодення.

Після цілісного формування концептуальних ідей з'явилися нові погляди на виховання, а також ряд порушених проблем і відповідне рішення на їхні задачі. Серед яких Сухомлинський порушив питання формування творчої особистості молодшого школяра, які мало вивчені у теорії та реалізовані на практиці. Він вважав, що формування творчої особистості молодшого школяра не додаткова мета, а важлива складова в організації всього цілісного навчально-вихованого процесу. Взяти до уваги те, що від природи дійсно всі психічно здорові діти отримують певні задатки, хоча й різні за характером і величиною. Але задатки – це ще не творчі здібності. Якщо їх не розвивати, то вони зів'януть, не проростуть [2].

Творчість є необхідною умовою існування людини. Він писав: «Без творчості немислиме пізнання людиною своїх сил, здібностей, нахилів; неможливе утвердження поваги до себе чутливе ставлення особистості до морального впливу колективу. Без творчого життя особистість не може бути вихованою, без творчості немислимі духовні – інтелектуальні,

емоційні, естетичні, ідейні – взаємини між особистостями в колективі».

Таким чином підхід В.О. Сухомлинського став базою для розробки сучасних психологічних концепцій щодо формування людини-творця. Але важливо зрозуміти що таке творчість дитини, щоб надалі сформувавши критерії її розвитку та дізнатися про ступені творчості, а також вказати орієнтири формування. Тоді В. О. Сухомлинський дає власне тлумачення поняття «дитяча творчість» : “...бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім, свого розуму, свого напруження інтелектуальних сил, свого розуміння й творення краси внаслідок своєї праці, своїх зусиль. Може, маленька дитина повторює те, що було вже зроблено, створено іншими людьми, але якщо це діяння – плід її власних розумових зусиль, - вона творець; її розумова діяльність – творчість”.

Він сам уперше говорить, що критерієм творчості є не лише відкриття і створення нового у зовнішньому світі, а й виявлення нового у собі (власних можливостях) [1].

Було доведено думку В.О. Сухомлинського про те, що суттєвим критерієм процесу творчості є не лише критерій новизни, оригінальності його результатів, а й власне психологічний критерій внутрішніх, суб’єктивних перебудов, росту особистості, що відбувається під час тих чи інших об’єктивних перетворень.

В.О. Сухомлинський розкрив у своїй педагогічній теорії таке поняття, як ступінь творчості. Педагог писав: «Ступінь творчості – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв’язок між інтелектуальним життям особистості... Я б назвав творчість самою суттю життя в світі знань і краси» [3].

Також, В.О. Сухомлинський розробив власну систему формування творчої особистості молодшого школяра, яку називав «гармонією педагогічних виявів».

Орієнтирами процесу формування творчої особистості вчений вважав: віру в талановитість і творчі сили кожного вихованця; різнобічний розвиток; глибину знань; дослідницький, експериментальний характер трудової

діяльності; різні види творчої праці у школі; радість успіхів учнів у творчій діяльності; формування інтересу дітей до творчої діяльності; індивідуальний підхід; колективну творчу діяльність. Ми вважаємо, що феномен педагога був не лише в його багаточисленних роботах, а також в його феноменальних думках та ідеях стосовно власної концепції.

Сухомлинський розумів, що неможливо за бажанням учителя зробити дитину творчою особистістю, які б досконалі методи і прийоми не застосовувалися. В усіх випадках, коли відбувається розвиток творчих здібностей дитини, значною мірою це стає можливим лише завдяки самовихованню. Таким чином сформувалась думка В.О. Сухомлинського про те, що головним завданням педагога є «виховання бажань», тобто потреб. Важливо виховувати дітей за власним ідеалом [3]. Відомо також, що одухотворення й натхнення однієї особистості породжує одухотворення й натхнення в душах інших.

Таким чином він висунув і обґрунтував положення про те, що виявлення і розвиток творчої активності залежить від оточення, в якому він знаходиться. Важливий вплив колективної діяльності на формування творчої особистості. Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського щодо формування людини-творця – невичерпне джерело ідей для закладання фундаменту школи майбутнього, школи завтрашнього дня.

Список використаних джерел

1. Митник О. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячої творчості в навчально-виховному процесі / О. Митник, О. Кочерга // Початкова школа. – 2014. – № 11. – С. 3–6.
2. Сидоренко В. Феномен педагогічної майстерності вчителя в концептуальних вимірах творчої спадщини В. О. Сухомлинського / В. Сидоренко // Рідна школа. – 2012. – №7. – С.39–43.
3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1988. – 304 с.

Лугош О., студентка II-Б курсу;
керівник Тягур Л.М.,
викладач психології

ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Особистість, група, колектив, суспільство є явищами, які взаємопов'язані логікою розвитку людства. Людину не можна розглядати поза її соціальним середовищем. Вона як особистість формується у колективі, який є безпосереднім та опосередкованим виразником міжособистісних взаємин [1].

Як стверджував педагог-гуманіст В. Сухомлинський, самоцінність дитячої особистості, необхідність зосередження педагогічного процесу на потребах розвитку інтелектуальних, духовних, трудових, естетичних, фізичних сил кожної дитини в активній діяльності, в індивідуальній, так і в колективі, різних видах спілкування дитини й дорослого [2]. Людина починає процес соціалізації ще з дитинства. Важливим видом спілкування для дитини є спілкування з однолітками, яке в перші роки навчання набуває особливого значення. Тому дослідження проблем спілкування саме в дітей молодшого шкільного віку є найбільш значущим і важливим, оскільки саме цей вік є переломним в житті дитини: вона вступає в новий тип відносин з оточуючими людьми, у неї починаються складатися нові різноманітні форми діяльності.

Вивчення міжособистісних взаємин у дітей – традиційне явище у вітчизняній та зарубіжній соціально-психологічній та педагогічній науках. У спілкуванні дитини з однолітками не тільки краще здійснюється пізнавальна предметна діяльність, але і формуються найважливіші навички міжособистісного спілкування і моральної поведінки. Отже, міжособистісні відносини є одним із факторів, що впливають на розвиток особистості.

В.О. Сухомлинський зробив вагомий внесок у розуміння механізму, психолого-педагогічної суті впливу шкільного

колективу на особистість дитини. Вплив колективу на особистість педагога розглядав як серйозну проблему виховної роботи, адже, будучи дуже складним узагалі, з духовним розвитком особистості він ускладнюється ще більше через багатогранність і різноманітність відносин між дітьми. Для характеристики цих відносин педагог уперше ввів поняття «доторкання людини до людини». Саме через ці «доторкання» колектив і впливає на особистість, а вже від їх характеру залежить, яким є цей вплив: чи він збагачує, чи збіднює, чи навіть руйнує особистість [4].

Набуття навичок соціальної взаємодії з групою і вміння заводити друзів є одним із найважливіших завдань розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Спілкування з однолітками відіграє важливу роль у цьому віці. Воно не лише робить самооцінку адекватнішою і допомагає соціалізації дітей в нових умовах, але і стимулює їх до навчання [2].

Спочатку взаємини дітей багато в чому визначаються педагогом через організацію навчального процесу. Він сприяє формуванню статусів і міжособистісних стосунків дітей. У подальшому навчанні особистість педагога стає менш значущою.

Зазвичай, діти починають спілкуватися, відчувуючи симпатію, спільність яких-небудь інтересів. Чималу роль відіграє і близькість їхнього місця проживання. Характерна ознака взаємин дітей молодшого шкільного віку полягає в тому, що їхня дружба заснована, як правило, на спільності зовнішніх життєвих обставин і випадкових інтересів; наприклад, вони ходять в одну школу чи навіть клас, поруч живуть, відвідують разом гуртки. Свідомість дітей молодшого шкільного віку ще не досягла того рівня, щоб вибирати друзів за якими-небудь ознаками особистості [4].

Діти по-різному ставляться до своїх товаришів: одних дітей вони вибирають, інших не вибирають, третіх відкидають; ставлення до одних стійке, до інших – не стійке. У кожному колективі для кожної дитини існує три кола спілкування. У першому колі спілкування знаходяться ті діти, які є для конкретної дитини об'єктом постійних стійких

виборів. Це діти, до яких вона відчуває стійку симпатію, емоційне тяжіння. Серед них є ті, хто, у свою чергу, симпатизує цій дитині. Тоді їх об'єднує взаємний зв'язок. У деяких дітей взагалі може не бути жодного товариша, до якого він відчував би стійку симпатію, тобто, у цієї дитини немає в колективі першого кола бажаного спілкування. Поняття першого кола спілкування передбачає як окремий випадок, так і угруповання. Угруповання формують діти, яких об'єднує взаємний зв'язок, тобто ті, хто входить в перше коло спілкування один з одним. Усі діти, до яких дитина відчуває більшу чи меншу симпатію, належать до другого кола її спілкування в колективі. Дитина, яка раніше була в другому колі спілкуванні, може увійти до першого, і навпаки. Ці кола спілкування взаємодіють і з найбільш широким третім колом спілкування, яке вміщує всіх дітей колективу [3].

Отже, міжособистісні стосунки дітей молодшого шкільного віку залежать від багатьох чинників, серед яких успішність у навчанні, взаємна симпатія, спільність інтересів, зовнішні життєві обставини, статеві ознаки. Усі ці чинники впливають на вибір взаємин дитини з однолітками та їх значущість. В основі розвитку міжособистісних стосунків у дітей лежить потреба в спілкуванні, і ця потреба змінюється з віком. Вона задовольняється різними дітьми неоднаково. Кожна дитина займає особливе положення й у системі особистих, і в системі ділових стосунків, на які впливають успіхи дитини, її особисті переваги, інтереси, мовна культура, індивідуальні етичні якості.

Список використаних джерел

1. Бучківська Г.В. В.О. Сухомлинський про вплив дитячого колективу на особистість / Г.В. Бучківська // Педагогіка і психологія. – 1999. – №4. – С.142.

2. Коломінський Я.Л. Соціальна психологія шкільного класу: науково-метод. посібник для педагогів і психологів / Я.Л. Коломінський. – Мінськ: ФУА інформ, 2003. – 312 с.

3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості; Методика виховання колективу / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: В 5 т. – Т. 1. – К.: Радянська школа, 1976. – 654 с.

4. Янішовська О.В. Колектив як засіб виховного впливу на особистість / О.В. Янішовська // Нові технології навчання. –2006. –№42. – С.52–59.

УДК 373.3.015.31:54.081.1(092)Сухомлинський

Лукач Ю.В., студентки IV-Б курсу;
керівник: Глагола О. М.,
викладач педагогіки

ПРИРОДА – ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ДИВУВАННЯ І МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Національна доктрина розвитку освіти наголошує на природовідповідному підході у навчально-виховному процесі. Природовідповідне освітнє середовище дозволяє кожній дитині розвиватися згідно з її силами і можливостями та відповідно до її природних потреб і нахилів. У педагогіці відомі різні моделі природовідповідного навчання, як: «Школа під відкритим небом», «Місто, як школа», «Школа – парк», «Школа життєтворчості особистості», основне завдання яких передбачається у тому, щоб цінності природи стали духовною потребою школярів [1].

За В.О. Сухомлинським виховний потенціал природи полягає у тому, що краса «розм'якшує» душу дитини, робить її чутливішою до слова, прихильнішою до добра. Водночас великий педагог показав природу як джерело розумового виховання. Знайомство з природою, щоденне осягнення її великих та малих таємниць є для дитини школою розумового розвитку [2]. «Світ, що оточує дитину, – це передусім світ природи з безмежним багатством явищ, з невичерпною красою. Тут, у природі, вічне джерело дитячого розуму», – наголошував Василь Олександрович Сухомлинський в праці «Школа і природа».

На перших етапах розвитку мислення однією з форм пізнання дійсності є слово, «через слово педагог бачить, як підходить дитина до живого джерела мислення природи». В. Сухомлинський розглядав зв'язок мовлення і мислення не тільки як наукове поняття, а й як процес пізнавальної

діяльності, основа й функції якого надзвичайно різноманітні, складні й неоднозначні. У природі В.О. Сухомлинський вбачав вічне джерело краси, знань, радості, моралі, здоров'я, дитячої фантазії, словесної творчості. Педагог прагнув, щоб яскраві образи рідної землі живили свідомість дитини впродовж усіх років навчання, щоб закони мислення вперше розкрилися не перед класною дошкою, а серед поля, на лузі, біля річки, в гаю. Щоб змусити дитину мислити, стверджував Василь Олександрович, «вмійте примусити її дивуватися». Проводячи свої уроки мислення, він прагнув, щоб «слово народжувалося в спілкуванні дитини з природою». Діти милуються степом, вслухаються в спів жайворонка, але кожен із них бачить навколишній світ по-своєму, адже «краса природи – це могутнє джерело енергії думки», «краса й жива думка так само органічно поєднані, як сонце та квіти», «природа – єдине ціле, як єдність людини і природи», «природа – колиска думки» [2].

Василь Олександрович підкреслював, що дуже важливо, щоб засвоєння перших наукових істин відбувалося не за підручником, який часто гасить чуттєві враження, засушує уяву і фантазію, притупляє емоції, не завжди запалює іскорку мислення, а з джерел природи, що найвірніше сприяє розвитку особистості [2]. Він вчить відчувати красу знань через милування природою. Це досить складний процес, це не просто спостереження за об'єктами та явищами навколишнього середовища. Милуватися красою природи – означає зробити її предметом особливої уваги, духовно з'єднатися з нею.

У відомій книзі «Серце віддаю дітям» В.О. Сухомлинський пропонував вчителям початкових класів систему роботи із проведення щотижневих тематичних хвилин мовлення і мислення на шкільному подвір'ї, хвилинок роздумів у саду перед початком першого уроку, на ранковій зустрічі з учнями, на великій перерві, на виховних годинах, під час прогулянки, екскурсії. Він їх назвав – «Хвилинки дивування і милування природою». На цих хвилинках учні усвідомлюють, що світ природи існує не тільки як об'єкт наукового вивчення та практичної діяльності

людини, а і як джерело інтелектуальних, естетичних емоцій та почуттів, художніх образів. Під час таких занять відбувається системотворче сприйняття навколишнього світу.

Багато думок відомого педагога зберегли свою актуальність до нашого часу і звучать інноваційно в сфері пошуків нових методів та прийомів розвитку критичного мислення, ефективних форм організації пізнавальної діяльності, естетичного і екологічного виховання, розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами природи. У сучасній школі процес пізнання дітьми природи відбувається здебільшого на інтелектуальній основі, тобто переважає номінативна інформація про природу й відчувається недостатність емоційно-образної. Таке недовантаження чуттєвої сфери дитини негативно позначається на формуванні в неї ставлення до навколишнього. Спеціальні дослідження педагогів свідчать, що вже в початкових класах різко зростають утилітарні мотиви, спостерігається обмежене емоційно-образне ставлення до природи. Тому вчені пропонують поряд з інтелектуальним пізнанням природи організовувати емоційно-естетичне освоєння її молодшими школярами. Недаремно В. О. Сухомлинський попереджав: «Природа – колиска дитячої думки і треба прагнути, щоб кожна дитина пройшла школу дитячого мислення. Дорого, дуже дорого доводиться розплачуватися за забуття цієї істини. Неуважність, невміння зосередитися, нездатність самостійно працювати, беспорядність у розв'язанні розумових завдань – ці серйозні недоліки розумової праці учнів саме і є причиною того, що колиска думки залишилася незайманою у дитинстві» [3, с.540].

В Новій українській школі, особливо в початковій школі, велика увага звертається на створення правильного освітнього середовища, важливою складовою якого повинна бути природа. Повернення до живих витоків природи сприятиме інтелектуальному розвитку дітей нового покоління, формуванню їх ключових компетентностей та загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел

1. Губанова Т.О. Природа – школа дивування і мислення / Т.О. Губанова, В.О. Душенко // Розкажіть онуку. – 2010. – № 6. – С. 8–9.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3. – С. 280–289.
3. Сухомлинський В.О. Школа і природа // В.О. Сухомлинський. Вибрані твори: у 5-ти т. – К., Радянська школа 1977. – Т.5. – С. 536–551.

УДК 373.3.013(092)Сухомлинський

Лукачко Т.В., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Саме в працях В.О. Сухомлинського вчителі знаходять відповіді на те, як виховувати людину – творця, гуманіста, патріота своєї Батьківщини. Видатного педагога хвилювали ідеї особистісного підходу до організації навчання, розкриття індивідуальних обдарувань і нахилів, творчої учнів. Читаючи ці твори, переконуємось в ефективності його ініціативності системи роботи, в її співзвучності сьогоднішнім завданням освіти.

За В. О. Сухомлинським, пізнавальна діяльність є однією з пріоритетних і визначається особливістю дитячого сприйняття світу та перетворення його на знання. У праці «Павлівська середня школа» педагог зазначає: «Навчити дитину активно бачити світ, керуватися в праці переконаннями – одна з головних передумов того, щоб знання виховували» [4, с.287]. Зважаючи на це, виховання має спрямовуватись саме на індивідуалізацію особистості, ерудовану та пристосовану до соціалізації на кожному етапі життя.

Зауважимо, за ідеями В.О. Сухомлинського, також формування пізнавальних потреб учнів молодших класів має теж враховувати їхні індивідуальні особливості; і процес пізнання не обмежувати класною кімнатою, а передбачати вихід у природу, соціум, а також у можливості нашого часу – інформаційні бази Інтернету, що є потужним джерелом для проектних завдань. Необхідно стимулювати пошукову активність учнів, опиратись на позитивні емоції, радість від досягнення результату – цьому мають сприяти ситуації успіху, атмосфера творчості [2, с.74].

Ми згодні з думкою педагога-новатора про те, що навчання без виховання це марна справа. Сьогоднішня школа своїм першочерговим завданням бачить виховання гармонійно розвиненої творчої особистості.

На думку В. Сухомлинського, саме родинне виховання, яке є сьогодні лише напрямком роботи, має стати наріжним каменем у всій виховній системі освіти. Але вартій уваги не формальний підхід, а залучення принципів і суті істинно українського родинного виховання. Педагог був переконаний, що лише залучивши досвід культурно-історичних традицій і звичаїв можна сформулювати «корінь духовності», «серцевину людини - любов до Батьківщини».

Разом з тим, в умовах цілеспрямованого педагогічного впливу важливо досягти «самовмотивованого» особистісного ставлення учнів молодшого шкільного віку до процесу і результату навчання, яке характеризується прагненням заглибитись в сутність явища, випробовувати різні способи діяльності і домогтися успіху в її застосуванні. Саме ця ідея є стрижневою в педагогіці В.О. Сухомлинського – «школа радості» повинна супроводжувати учня під час пізнання світу, водночас допомагаючи учневі отримувати радість від отримання нових знань та вмінь, що є невід'ємною частиною життя молодшого школяра [2, с.77].

Варто акцентувати увагу на тому, що гуманістичні ідеї В.О. Сухомлинського знаходять своє відображення в особистісно орієнтованих технологіях навчання. Ці технології включають учнів в активну діяльність, стимулюють розвиток

мислення, уяви, викликають позитивне ставлення до навчання.

Серед багатьох ідей Сухомлинського варто зупинитись на ідеї оцінювання. Можна навести таку цікаву фразу педагога: «Мене завжди дуже турбував психоз гонитви за відмінними оцінками,- цей психоз народжується в сім'ї і захоплює педагогів та лягає важким тягарем на юні душі вихованців...» [1, с.12]. Введення 12-ти бальної системи оцінювання аж ніяк не вирішило проблему в цілому. Безумовно, якщо ми зуміємо донести до кожного учня актуальність отримання знань і важливість самого процесу навчання, то проблема оцінок відпаде сама собою. Адже в школу варто йти не за оцінками, а за знаннями! Цю, як і багато інших проблем легко вирішити, якщо навчити дитину самостійно мислити. «Мислення, - справедливо вказує В.О. Сухомлинський, - починається там, де у школярів з'являється потреба відповісти на питання, і треба спеціальними педагогічними засобами викликати цю потребу». Як підкреслює педагог, для цього має бути лише бажання вчитися. Варто саме вчити дитину знаходити зв'язок між явищами, робити самостійні висновки, розвивати вміння досягати поставленої мети. І провідну роль у цьому відіграє саме вчитель як фахівець та психолог.

Відтак неможливо переоцінити роль вчителя початкових класів у вихованні молодшого школяра. Сухомлинський стверджував, що в процесі виховання значущу роль відіграють взаємини вчителя й учня. Тому вони повинні бути уважними, доброзичливими та зацікавленими. Потрібно намагатись, щоб освітній процес був максимально комфортним для дитини в психологічному плані [3, с.181].

Таким чином, важливо користуватися ідейними настановами В.О. Сухомлинського. Незважаючи на відмінність освітніх запитів двох століть, актуальність поглядів педагога не втрачається, а навпаки потребує нової інтерпретації сучасними вчителями, для яких на першому місці має бути неповторна особистість молодшого школяра.

Список використаних джерел

1. Антонєць М.Я. В.О. Сухомлинський про оцінювання навчальних досягнень учнів / М.Я. Антонєць // Рідна школа. – 2001. – №10. – С.11–13.
2. Замашкіна О. Ідеї розвивального навчання молодших у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського / О. Замашкіна // Початкова школа. – 2011.– №10.– С.74–77.
3. Сараєва О. В.Сухомлинський про роль учителя в реалізації принципу індивідуалізації навчання / О. Сараєва // Наукові записки. – Вип. 52. – Ч.2. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка. – 2003. – С.180–182.
4. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С.7–390.

УДК 373.3.091.313(092)

Макара Ж.М., студентка III-Ж курсу;
керівник: Котубей В.Ф., викладач
історії, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗА ПОГЛЯДАМИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

На сьогодні, завдання модернізації змісту освіти відіграє важливу роль у житті сучасного суспільства. Адже це зміна, що супроводжується в узгодженні з теперішніми вимогами і потребами. На даний момент, система нашої освіти все ще суттєво відстає від сучасних вимог, тому потребує глибокого оновлення.

Таким чином, сучасний соціум школи повинен визначити для себе пріоритетними: створення комфортного, шкільного середовища, яке буде заохочувати учнів до продуктивної навчальної праці, сприяти розвитку активної розумової діяльності, активізація самостійної роботи, особливо під час закріплення нового матеріалу, скорочення часу на перевірку домашніх завдань, разом з тим забезпечення індивідуального підходу до учня.

Зауважмо, що школа – це не місце, куди ходять на роботу і заробляють гроші, це власне спосіб життя і саме життя. Щоправда і вчителем не стають, вчителем народжуються. У педагогічній системі В.О. Сухомлинського були присутні певні ознаки особистісно орієнтованого навчання, на які спирається освітня реформа і зараз:

По – перше, це особливе зосередження уваги на потребах учня; по-друге, використання навчального діалогу в якому зароджується співпраця, співтворчість між учнями і вчителем; по – третє, турбота про фізичне та емоційне становище школярів, а також стимулювання самоосвіти і саморозвитку, що супроводжується неабияким успіхом у навчальній роботі учня [1, с.30]. Нова освіта має на меті спрямовувати увагу на особистість, що здатна критично мислити, спроможна опрацьовувати різноманітну інформацію, прагне поступово вдосконалювати себе і змінювати життя держави.

Так, наприклад, академічна дисципліна «Критичне мислення» досить давно набула значного поширення в школах та університетах країн Європи. Українські педагоги також дійшли висновку, що критичного мислення можна і необхідно навчати, його культуру слід цілеспрямовано й терпляче нарощувати на всіх рівнях, починаючи з першого класу школи. «Уроки мислення», за В. Сухомлинським перегукуються з обома розуміннями, поняття «критичне мислення» [4, с.25].

Розвиток критичного мислення — це дуже важливий аспект не лише у навчанні, а й у повсякденному житті, де герої є реальними, а їхні вчинки — це твої дії та дії твоїх дітей. Навчити дітей мислити критично — означає правильно поставити запитання, спрямувати увагу в правильне русло, вчити робити висновки та знаходити рішення. Для того щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі можливості, необхідним є розумне керівництво з боку вчителя. В.О. Сухомлинський порівнював думку дитини з ніжною трояндою, що не може квітнути без сонця. І бажання вчитися — в емоційному забарвленні думки, в почутті радісної схвильованості. Без цього емоційно-естетичного струменя

думка дитини не може повноцінно розвиватися, йти від наочних образів до абстрактних узагальнень.

Технологія розвитку критичного мислення — педагогічна система, спрямована на формування у молодших школярів аналітичного мислення. Мета цієї технології – навчити такого сприйняття навчального матеріалу, у процесі якого інформацію, яку отримує учень, можна розуміти, сприймати, порівняти з особистим досвідом і на її ґрунті формувати своє аналітичне судження. Ця технологія має унікальний набір прийомів і технік, які дозволяють на уроці створювати ситуацію мислення.

Технологія критичного мислення дає учню:

1. Вміння критично мислити;
2. Вміння співпрацювати з колективом;
3. Відповідально ставитися до освіти.

Технологія дає вчителю:

1. Вміння створювати в класі атмосферу відкритості та відповідального співробітництва;
2. Можливість використати модель навчання і систему інших методик, що сприяють розвитку навичок критичного мислення і самостійності у процесі навчання;
3. Стати практиком, який вміє грамотно аналізувати свою діяльність;
4. Стати джерелом цінної та професійної інформації для інших вчителів [4, с.35].

Отже, в сучасному освітньому просторі, дуже важливим аспектом є розвиток в учнів «критичного мислення», адже ця дисципліна формує в дітей вміння здійснювати аналіз та синтез здобутих знань, а також пробуджує відчуття зацікавленості та задоволення у навчанні, вміння самостійно вирішувати проблеми ,самостійно визначати напрям у вивченні теми, збагачує творчий потенціал дитини. Технологія «критичне мислення» допомагає виховувати сучасне покоління яке вміє розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших, здатне адаптуватися до зміни будь – яких обставин. Цілком зрозуміло, що підвалини цих якостей повинні закладатися в початковій школі з перших років

навчання дітей і розвиватися у середній школі та у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Вибрані твори: В 5 т. Статті. / В. О. Сухомлинський – К Сухомлинський В. О. Людина неповторна.: Рад. шк., 1977. – 639 с.
2. Вукіна Н.В. Критичне мислення: як цього навчати / Н.В. Вукіна, Н.П. Дементієвська. – Х.: “Основа”, 2007. – 108 с.
3. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; [наук. ред., передм. О.І. Пометун]. – К.: Плетяда, 2006. – 220 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / О. В. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1968. – 198 с.

УДК 373.2.015.31'(092) Сухомлинський:[504]

Михайлюк М.В., студентка II-Д курсу;
керівник: Фізер Е.К., викладач
дошкільної педагогіки

ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського багата ідеями, важливими для сучасної екологічної освіти і виховання підростаючого покоління. Екологічна освіта і виховання покликані забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою та сформуванню прагнення брати активну участь у поліпшенні довкілля. Передумовою цього є екологічні знання, а результатом – екологічний світогляд.

Одним із шляхів формування екологічної культури дошкільників є використання надбань педагогічної спадщини видатного педагога В.О. Сухомлинського. Адже проблемою

екологічного виховання великий вчитель займався впродовж своєї педагогічної діяльності. Фундаментом принципів екологічного виховання за В. Сухомлинським є неповторність кожної дитини. Великий педагог наголошував у своїх працях про відсутність бездарних і лінивих дітей, бо в кожній особистості є задатки, таланти і їх треба вміло розвивати і направляти у потрібне русло, особливо, коли йде мова про екологічне виховання дітей. За В.О.Сухомлинським метою екологічного виховання є цілеспрямоване формування у кожній дитині міцних екологічних знань, розуміння взаємозв'язку і єдності дитини з природою; ролі навколишнього середовища у житті та потреби його охорони.

Важливо, щоб вихованці брали участь у збереженні і збагаченні природи рідного краю, тільки у цьому разі у них сформується необхідні вміння і навички, розвинеться відповідальне, бережне ставлення до навколишнього середовища [1, с.7].

Педагог стверджував, що метою екологічного виховання є цілеспрямоване формування у кожної дитини міцних екологічних знань. Дитячі роки найбільш сприятливі для цього, бо дитина у своє дитяче серце і душу вбирає те, що каже вчитель, що її оточує у житті. Саме у ці роки формується світогляд, характер, звички, відношення до навколишнього світу, де не останнє місце займає і відношення до природи. Гармонійне спілкування дітей з природою у подальшому житті не дозволить їм необдуманно зірвати квітку, зламати деревце або ж знищити гніздечко пташки. Суспільне виховання, на думку педагога, не повинно відокремлювати дитину від навколишнього світу, а навпаки – зобов'язане максимально враховувати особливості її розвитку як природної істоти: «Людина була і завжди залишається дитям природи, і те, що ріднить її з природою...» [2, с.9].

Велику роль у формуванні екологічної свідомості має і практична дослідницька діяльність. Дуже важливо, щоб діти брали участь у процесі дослідження природи, оскільки ті вміння, які вони розвинули у собі, будуть переноситися в інші навчальні дисципліни й стануть в нагоді впродовж усього життя [3, с.11].

Природа – джерело доброти. Вивчення її – це засіб виховання у маленької людини гуманності, моральності, сердечності, чуйності та інших загальнолюдських цінностей. Лише таким відношенням до природи можна виховати в дитині світлі, добрі почуття, виховати таке ставлення до природи, що перетворює знання морально-етичних норм і правил на внутрішнє надбання людини. Для повноцінного розвитку потрібне живе спілкування з природою. Тому більшість занять бажано проводити на свіжому повітрі. В. Сухомлинський писав: «...спостереження мають осмислюватися і запам'ятовуватися. Я прагнув, щоб в усі роки дитинства навколишній світ, і природа постійно жили свідомість дітей яскравими барвами, картинками. Ми йшли в природу вчитися, думати, спостерігати» [2, с.95-97].

Наслідуючи прийоми і методи видатного педагога, потрібно брати дітей за руку і вести їх спостерігати, думати, мислити, закохуватися в рідне довкілля. Такі заняття залишать у кожної дитини іскру любові до природи. Під час спостережень доцільно використовувати оповідання В.О.Сухомлинського, які допоможуть зацікавити струни душі кожної дитини («Що найтяжче журавлям?», «Як Марійка поливала дерева», «Зайчик і Горобина») [3, с.8].

В. Сухомлинський говорив, що екологічне виховання повинно забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, сформулювати потребу людини у спілкуванні з природою та прагнення брати активну участь у збереженні довкілля. Він вибудував «струнку» педагогічну систему, зорієнтовану на природоохоронне навчання й виховання, метою якого є цілеспрямоване формування у кожної дитини системи екологічних знань [4, с.4].

Яка людина – такий і світ, який вона створює навколо себе. Хочеться вірити, що сьогоднішні діти, коли виростуть, будуть любити і оберігати все живе.

Список використаних джерел

1. Рак І.В. Використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку / І.В. Рак. – Олександрія, 2013. – 60с.
2. Сімон О.П. В.О. Сухомлинський і дошкільня Полтавщини / О.П. Сімон. – Полтава: ПОІППО, 2008. – 200 с.
3. Чорна Н.Т. Використання спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку / Н.Т. Чорна. – Сквиря, 2010. – 128с.
4. Шапова Н.В. Виховання екологічної культури дітей дошкільного віку з використанням педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського / Н. В. Шапова. – Харків : Простіт, 2015. – 25 с.

УДК 373.3016:[811.161.2:574](092)Сухомлинський

Онисько В.Ю., студентка IV-A курсу;
керівник: Санто В.В.,
викладач методики розвитку
мовлення

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО РОЛЬ ПРИРОДИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ РІДНОЇ МОВИ

У педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського є багато цінних методичних порад стосовно розвитку та навчання дітей рідної мови. Рідна мова, за його словами, це безцінне духовне багатство, в якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Одним із найважливіших елементів при вивченні рідної мови, В. Сухомлинський називає природу. Він вважає, що саме в природному середовищі дитина відкриває для себе щось по-справжньому нове і цікаве. Світ природи допомагає пробудити у дитини певні уявлення, її фантазію, розвинути її мислення і увагу, породжувати мовну активність. Саме природа допомагає дитині у розвитку її мови і для цього вчитель використовував так звані «подорожі» у світ природи. Василь Сухомлинський радив вчителям подорожувати разом з дітьми. Ці подорожі включали в себе спостереження за природою. Він організував різноманітні екскурсії: до лісу,

річки, озера, пасіки, до села. Також разом з дітьми зустрічали схід та захід сонця, слухали як гудуть бджоли, як шелестить листя, як дзюрчить струмок. Потім вчитель пропонував дітям розповісти про свої враження.

Василь Олександрович говорив і про те, що саме завдяки спогляданню за красою навколишнього світу дитина виростає чуйною, доброю, сердечною, готовою допомогти кожному. Ось що він про це писав: «Краса – це радість твого життя. Людина стала Людиною тому, що побачила глибину блакитного неба, мерехтіння зірок, рожевий розлив вечірньої зорі...» [1, с. 220]. Він наголошував на тому, що любов до рідного слова починається саме з спілкування дитини з природою. Саме після того, як дитина потрапляла до світу природи, вона отримувала безліч чудових емоцій та вражень і все це потім з'являлось на папері. В. Сухомлинський говорив, що кожна дитина поет і вчителю потрібно вчасно це побачити, почути і намагатися направити талант малюка у потрібне русло [2, с.212]. Педагог зазначав: «Поетична творчість – це найвищий ступінь мовної культури, а мовна культура виражає саму сутність культури людської» [2, с.212].

Великий педагог наголошував: «Я буду так вводити малюків у навколишній світ, щоб вони кожного дня відкривали в ньому щось нове, щоб кожний наш крок був мандрівкою до джерела мислення й мови, до чудової краси природи. Дбатиму, щоб кожний мій вихованець зростав мудрим мислителем і дослідником» [3, с.32].

Дане положення особливо актуальне на сучасному етапі у зв'язку з переходом дитячих садків і початкової освіти на нові навчальні плани і програми. Вихователі ДЗО повинні ширше використовувати природні фактори («школу під блакитним небом») для розвитку самостійності мислення дітей, встановлення ними закономірностей явищ природи, збагачення словника.

Чудодійним методом розвитку мови дітей називає В.О. Сухомлинський казку. Це «Ключик», завдяки якому дитина пізнає світ не тільки розумом, але й серцем.

Вдумливий педагог намагався розповідати казки дітям на лоні природи, поєднуючи спостереження з проявами фантазії. Це казки про «Темінь і Сутінок», «Казка про сонце», «Про жайворонка», «Казка про хмари» [5, с.15].

Дітей має оточувати щось казкове, щоб під час читання вони могли відчувати себе героями історії. І тоді діти не тільки будуть уважно слухати казку, а й самостійно розповідати її. Саме казка допомагає дітям поринути у світ неймовірних пригод, розвивати їхнє зв'язне мовлення. Завдяки казці ми можемо пробудити в дітях любов до природи, до Батьківщини, рідного краю, виховати їх добрими, ввічливими та чесними людьми.

Особливий підхід мав В. Сухомлинський до початкових етапів навчання грамоти дітей. Автор пов'язує навчання грамоти шестирічних дітей зі спостереженнями у природі і малюванням, які запровадив у своїй «Школі радості».

Не потрібно забувати про те, що педагог подає дітям конкретний приклад того, як потрібно розмовляти. Мовна культура – один із найголовніших показників професійності педагога. Про це зауважував і В. Сухомлинський. Він говорив, що оволодіння культурою мовлення – це головний обов'язок кожного педагога. Тому мовлення вчителя має бути на високому рівні.

У статті «Слово про слово» Василь Олександрович підкреслив роль слова у вихованні дитини: «В руках вихователя слово – такий же могутній засіб, як музичний інструмент в руках музиканта, як фарби в руках живописця, як різець і мармур в руках скульптура. Як без скрипки немає музики, без фарби і пензля – живопису, без мармуру й різця – скульптури, так без живого, трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки. Слово – це ніби місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність» [4, с.160].

Отже, у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського ми зможемо знайти для себе, як для педагогів, цінні поради та вказівки, які допоможуть нам у вихованні підростаючого покоління та розвитку їхнього мовлення. Ми зможемо і для себе знайти вказівки, як нам

педагогам, підвищити свій рівень культури мови. Педагог радив: «Знаходьте найтонші відтінки на багатобарвній палітрі народної мудрості, говоріть дітям красиво про красу навколишнього світу. Слово – це найтонший різець, здатний доторкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру. Вміти користуватися ним – велике мистецтво. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її» [3, с.34].

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1966.– 230 с.
2. Сухомлинський В. О. Рідне слово / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 201–216 с.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти т.-Т. 3. –С. 32–34.
4. Сухомлинський В.О. Слово про слово / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: в 5-ти т. Т. 5. – К. : Радянська школа, 1977.– С. 160–167.
5. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови / В.О. Сухомлинський // Українська мова і література в школі.– 1965.–№5.–С.15.

УДК 373.3.042–056.45'(092)Сухомлинський

Плешинець В.В., студентка II-Д курсу;
керівник: Лізанець Н.Е., викладач
суспільних дисциплін

СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Творчість супроводжує нас усе життя: спрямовує та підносить, надихає та окрилює. Формування власної творчості, творчого потенціалу починається з раннього дитинства. Поінформованість у проблемах творчого розвитку дозволяє прискорити успіх зростання, формування творчої особистості [2].

Творчість – найдавніша категорія діяльнісного способу існування людини. Вона найчастіше визначається як процес діяльності, результатом якого є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей, або як створення нової реальності, яка задовольняє різні суспільні та особисті потреби. Тобто це складне, суспільно-організоване явище, від якого залежить життя людства [1].

Як підкреслює В.О. Сухомлинський: «Творчість – це не сума знань, особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності» [3].

В.О. Сухомлинський порушив питання формування творчої особистості молодшого школяра у час, коли педагогічний, виховний аспект творчості був мало вивчений у теорії та реалізований на практиці. Він заклав першу підвалину на цій педагогічній ниві, яка сприяла розвитку нових ідей, поглядів, підходів (прийомів, способів, засобів, форм), ціннісних орієнтацій, критеріїв для подальшого розвитку проблеми формування творчої особистості молодшого школяра психолого-педагогічною наукою [2].

Своєю невтомною працею в сільській школі Василь Олександрович переконливо довів, що основою розумового розвитку є вміння вчитися спостерігати за явищами навколишнього світу, міркувати, висловлювати власну думку.

Дитяча творчість починається з казки. Під час створення казкових образів у школярів розвивається образне мислення, творчі здібності й мова. У кімнаті казки, у Школі під голубим небом діти не лише слухали казки, а й самі творили їх. І першим поштовхом до цього були подорожі в природу. «Творчість, – стверджував В.О. Сухомлинський, – не приходить до дітей з якогось натхнення. Творчості треба вчити... Спочатку діти повторювали мої власні твори, поступово вони переходили до самостійного опису картин природи, що схвилювали їх, – починався індивідуальний процес дитячої творчості» [3].

Говорячи про творчу обдарованість і талановитість усіх без винятку дітей, Василь Олександрович, однак, стверджує, що у «... колективі є школярі з дуже обмеженими

здібностями». Від природи дійсно всі психічно здорові люди отримують певні задатки, хоча різні за характером і величиною. Але задатки – це ще не творчі здібності. Якщо їх не розвивати, то вони зів'януть, не проростуть [3].

Творчість є великою потребою людини, саме вона дає насолоду й радість життя. Серед напрямів удосконалення роботи з підготовки учнів до творчої діяльності варто назвати такі, як забезпечення активності й закріплення творчої самостійності, актуалізація потреби в творчості. Школа повинна розпізнати, виявити, розкрити й виростити індивідуальний таланти, створити умови для розвитку творчих можливостей учнів. До основних умов формування таланту В.О. Сухомлинський відносив розвиток природних індивідуальних здібностей та поетичної творчості, створення широкої мережі різноманітних гуртків і матеріальної бази для творчої праці школярів [2].

Отже, у світлі поставлених перед сучасною школою завдань треба по-новому підходити до виховання творчої особистості. Найбільш доцільним і педагогічно виправданим він вважав творче використання досвіду, розвиток педагогічних ідей та формування власних переконань. Ми сподіваємося, що саме цей шлях допоможе підняти роботу школи до рівня вимог сьогодення.

Список використаних джерел

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – К.: Фенікс, 2014. – 200 с.
2. Бондаренко Г. Формування творчої особистості школяра з педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського / Г. Бондаренко // Теорія навчання. – 2013. – №8 – 9. – С.8.
3. Сухомлинський В. О. Елементи творчості в діяльності молодших школярів // В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори: в 5 т. – Т. 1. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 273–278.

Стегней Б., студентки III-В курсу;
керівник: Варга М.С., викладач
методики музичного виховання

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ У РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*«Музика – чудодійний, тонкий засіб
залучення до добра, краси, людяності»*

В. Сухомлинський

Дітей дошкільного віку варто сміливо заохочувати до творчої діяльності, адже вони природно схильні експериментувати й вигадувати щось нове. Досвід «творчого діяча» - емоційний, інтелектуальний, діяльнісний, за переконанням В. Сухомлинського надважливий. Педагог зазначає, що пізнавши смак стану «Я можу», дитина матиме сталу мотивацію брати участь у музично – естетичній діяльності, яку організовує педагог [2].

Із музикою можна взаємодіяти у два способи: спостерігати за нею – за розвитком процесів, рухами інтонацій та образів, чи самому її творити. За поглядами В. Сухомлинського педагогам іноді потрібно докласти неабияких зусиль, аби зацікавити своїх вихованців спонтанним музикуванням, увести їх у стан «творців» [3].

Разом з тим, творча робота передбачає самостійні дії. У результаті в дітей розвивається не лише загальна музикальність. Вони психологічно розкріпачуються, набувають уміння швидко аналізувати, креативно мислити, а також приймати рішення. Тож як навчити дітей «бачити» як з «нічого» визріває «дещо», і брати в цьому процесі посильну участь?

Розглянемо деякі кроки для педагога:

1. Збудити «творчий інстинкт» дитини;
2. Оптимізувати увагу й сконцентрувати її на об'єкті;
3. Навчити долати шлях від появи ідеї до отримання творчого продукту.

Наразі будь-яке творче завдання дитина приймає як гру. Діалектика музичної гри полягає в тому, що за її очевидною розважальністю та забавлянням лежить чітка підпорядкованість задуму, який обрав педагог.

В. Сухомлинський завжди намагався аналізувати:

- для чого потрібен кожен елемент ігрових завдань;
- яких дій можна очікувати від дітей кожної вікової групи;

- як подавати музичний матеріал у вигляді гри;

- як організувати процес ігрового спілкування.

Безумовно, музична гра, спрямована в освітнє русло, допомагає дитині в дії засвоїти нові поняття, закріпити їх, підготуватися до подальшої творчої роботи [1].

Варто зазначити, що музична гра передбачає розумові, слухові, рухові, зорові дії дитини, тож одночасно розвиває кілька психологічних сфер : інтелектуальну, емоційно-почуттєву, мовленнєву, практично-рухову. За спостереженнями Василя Олександровича головна умова, щоб дитина активно включилася в процес, потрібно створити ситуацію тотальної зацікавленості ним.

Запропоновані творчі ігрові завдання задля збудження творчого інстинкту дітей та введення їх у стан «творців» можна назвати ігромодулями. Адже кожна з наведених ігор має багато варіацій і алгоритмів реалізації. Види ігромодулів [4]:

- *просторові ігри – імпровізації під музику;

- *ігри-дослідження;

- *ігри-експромти;

- *ігри-імпровізації на збудження інтерпретаційної вправності (трудові; ігрові хороводи, танці; пісні з ігровим сюжетом; ігри з дитячими та шумовими інструментами);

- *казки-імпровізації;

- *інтонаційно-імпровізаційні ігри;

- *ігри-звукоімітації;

- *ігри на асоціативний звукозапис.

Розглянемо стисло деякі з них.

Просторові ігри імпровізації під музику – марш, танці, зарядка для частин тіла. Головне – підштовхнути боязких дітей проявити активність.

Ігри-дослідження – вони потребують концентрації уваги, потрібно пильно вдивлятися, прислухатися до звуків навколо та аналізувати їх.

«Сканер». Діти спостерігають за ходою наприклад певної тваринки, аналізують її темп, риси, а потім відтворюють ці властивості у власних ритмічних комбінаціях.

«Шум планети». Сприймання на слух усіх звуків в приміщенні.

«Детектив». Діти наосліп встановлюють походження звука.

«Ритми серця». Діти «слухають» власний пульс або пульс товариша за допомогою фонендоскопа, а потім ритмозвуками втілюють почуте й відчуте.

Ігри-експромти – це спонтанні дії тут і зараз, без підготовки.

Шумові ефекти. Відтворити за педагогом чи окремими дітьми різні види оплесків, стуків, клацання язиком тощо.

Ігри емоцій. Розпізнати на фотознімках і малюнках, дібраних педагогом, емоції людей або тварин і відтворити їх.

Ритми настроїв. Створити ритми радості, перемоги, суму, розпачу, млявості, щастя.

Етюд. Відобразити настрій певного музичного твору чи його фрагмента за допомогою пластики.

Ігри – звукоімітації. Мета – відчутти й відобразити тісний зв'язок між життям і звуками, рухами, образами. Діти копіюють найрізноматніші звуки, які вони коли-небудь чули: людей, птахів, тварин, рослин. Такі ігри зазвичай дуже приваблюють дітей, оскільки не обмежують їхню фантазію.

Живий світ. Діти імітують «мову» навколишнього світу – моря, струмка, води з крана, шуму, вулиці. Імітувати можна голосом та підручними матеріалами.

Живі механізми. Діти імітують «мову» механізмів – годинника, мотора машини, міксера, пылососа. Особливу увагу слід приділяти відтворенню ритму, адже в ньому

зосереджено відчуття руху й сили – емоційне напруження й розв’язання, насичення й послаблення, підйом і спад [5].

Отже, педагог радив спрямувати творчість дітей у соціально значиме русло, а саме творчу ігрову діяльність, педагог має забезпечувати позитивну соціальну оцінку дитячих творчих спроб. Для того, щоб надати дітям відчуття власної творчої ваги, важливо фіксувати їхні найвдаліші творчі результати. Залучати дітей до ігор, що передбачають різноманітні варіанти гри зі звуками, вчити їх відхилитися від простого репродукування в бік оригінального творення, відчувати гармонію віту всередині та ззовні, власну значущість і необмежений творчий потенціал.

Список використаних джерел

1. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят: програма та методичні рекомендації / С.І. Науменко. – Київ: Магістр . – 95с.

2. Сухомлинский В.А. Избранные произведения: [в 5-ти т.] / В.А. Сухомлинский. – К.: Рад. школа, 1979. – Т.1: Проблемы воспитания всесторонне развитой личности. Духовный мир дошкольника. Методика воспитания коллектива. – 1979. – 686 с.

3. Угрова В. З музикою навколо світу / В. Угрова // Музичний керівник. –2018. – №10. – С.24–28.

4. Шульга Л.М. Барвіста радість: Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях: методичний посібник. – Вид. 3-є, випр. й допов. – Запоріжжя: ЛПКС, 2017. – 336с.

5. Шуть М. Раз, два, три – дитино твори! / М. Шуть // Музичний керівник. –2017. – №3. – С.4–10.

УДК 373.3/5.042(092)Сухомлинський

Фенцик Н.Р., студентка III-Н курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач
педагогіки

**ІДЕЇ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ
В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Модернізація педагогічної науки, вдосконалення української системи освіти зумовлюють потребу в ґрунтовному розвитку творчої особистості, яка здатна критично мислити, вільно комунікувати, вирішувати поставлені проблеми та вміло використовувати свої навички у практичній діяльності.

Для кращого розвитку творчого потенціалу, необхідно, насамперед створити сприятливі умови для виявлення і становлення творчих можливостей учнів, це відбувається шляхом зняття обмежень, які гальмують досягнення поставленої мети. Саме тому обов'язковим компонентом роботи з молодшими школярами є гнучка програма роботи, яка побудована на принципі інтеграції, гуманізації та диференціації освіти, допускає зміни в кількості матеріалу, його обсязі та темпу викладання.

Так, творча особистість дитини формується на основі багатьох чинників, серед яких – мистецтво, культура власного народу, театр, музика, поезія, які стають джерелом переживання дитиною певних емоцій.

Відомий український педагог, письменник, гуманіст В.О. Сухомлинський писав: «Кожна дитина не тільки сприймає, але й малює, творить, створює. Те, як дитина бачить світ, – є своєрідною творчістю. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образи навколишнього світу і додаючи до них що-небудь з фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд творчості» [1, с. 16]. Тому, саме через це, важливо застосовувати під час занять різні форми роботи, які повинні бути емоційно наповненими та містити оздоровчий характер.

Водночас, велика увага В.О. Сухомлинського звертається на індивідуальні здібності кожного з учнів. Безумовно, саме це найбільше допомагає у пізнанні та розвитку творчості дітей.

Також Василь Сухомлинський вважав, що саме пізнання вчителем здібностей учня є однією з основних умов розвитку творчості дітей, позаяк джерелом цього розвитку виступає протиріччя між наявним рівнем розвитку здібностей і вимогами суспільства. Відтак, організовуючи роботу з дітьми,

педагог насамперед дбав про розвиток мислення і мовлення своїх учнів, тому під час проведення уроків звертав увагу на красу звуків та образів, запевняв, що саме праця серед живої природи сприятиме найглибшому розвитку творчих здібностей молодших школярів [2, с. 27].

В.О. Сухомлинський у своїй праці «Серце віддаю дітям» наголошував, що прагнучи, щоб перш ніж розгорнути книжку, по складах прочитати перше слово, діти прочитали сторінки найпрекраснішої у світі книги – книги природи [3]. Він також наголошував, що діти виявляють свої творчі нахили ще в ранньому дитинстві, але не завжди знаходять підтримки в учителів, оскільки виявляють бунтарську сторону характеру і не вписуються в загальноприйняті стандарти.

Завдання вчителя у процесі розвитку творчості молодших школярів полягає в тому, щоб пробуджувати і виховувати власну активність учня, розкривати його пізнавальні, творчі і комунікативні потреби, створювати атмосферу здорової конкуренції, оскільки саме вона сприятиме зростанню інтересу до предмета і бажанню оволодіти і розширити знання з певної теми.

Вагомим у творчому розвитку учнів В.О. Сухомлинський вбачав професійність вчителя, а саме його вміння навчити дітей творити, тому педагог під час своїх уроків часто наводив учням приклади з життя, які потім були втілені в його оповіданнях. Він вчив дітей не тільки творчо мислити, але і практично працювати. Так, у майстерні Павлиської школи учні виробляли глиняний посуд та іграшки для дитячого лялькового театру, тим самим вихованці розвивали свої творчі здібності та виявляли нахили до певної справи.

У своїй праці «Сто порад учителям» Василь Сухомлинський висловлює свою позицію щодо організації навчально-виховного процесу, який повинен бути спрямований на розвиток творчих здібностей учнів. Педагог дає слушну пораду, що у практичній діяльності педагогів спрямованість навчання та виховання полягає в тому, що в розумовій праці учнів головним є не заучування, запам'ятовування чужих думок, а роздуми самого учня як

жива творчість, на основі пізнання предметів, явищ навколишнього світу, шляхом розгляду життєвих ситуацій, виконання задач з героями з казок, оповідань. Такі прийоми роботи активізують увагу учнів та сприяють їх творчій уяві [4].

Таким чином, для розвитку творчого потенціалу молодших школярів під час навчально-виховного процесу та за його межами доцільно використовувати різні форми організації діяльності, зокрема індивідуальні форми позакласної роботи, які дозволяють краще врахувати швидкість засвоєння навчального матеріалу.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що розвиток творчої особистості в умовах сучасної освіти є питанням надважливим, оскільки формування всебічно розвиненої особистості без цього компоненту є неможливим. Вклад В.О. Сухомлинського в розвиток української педагогіки є неоціненним, оскільки саме він розробив основні методи роботи, які сприяють розвитку творчого потенціалу учнів та їх обдарованості.

Список використаних джерел

1. Баранюк І.Г. Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини / І. Г. Баранюк // Рідна школа. – 2017. – № 4. – С. 15–17.
2. Бондар Л. В.О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей учнів початкової школи / Л. Бондар // Рідна школа. – 2013. – № 8–9. – С. 25–28.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 1. – С. 7–282.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 2. – С. 419–654.

РОЗДІЛ 5
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІКИ
В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

УДК 373.3/5.014.3:811.111

Долгош Н.М., студентка III-Ж курсу;
керівник: Іщук К.П.,
викладач іноземної мови

THE IMPLEMENTATION OF NEEDS ANALYSIS IN
NEW UKRAINIAN SCHOOL

In the fast changing world of the early 21st century Ukrainian system of education is also changing. According to the Concept of “New Ukrainian School” particular attention should be paid to the orientation on the uniqueness of the individual and an individual approach to meeting the needs of each student.

Problems of the needs analysis were studied by such psychologists and educators as H. Holec, V. Kremen, O. Sukhomlynskyi, K. Ushynskyi, O. Vyshnevskyi, R. West, I. Ziaziun and others.

V. Sukhomlynskyi wrote: “I am firmly convinced that the human personality is inexhaustible; each may become a creator, leaving behind a trace upon the earth ... There should not be any nobodies — specks of dust cast upon the wind. Each one must shine, just as billions upon billions of galaxies shine in the heavens” [2].

The New Ukrainian School works on the principles of the learner-centered model of education. Under this model, the school takes into account rights of the child, child’s abilities, needs and interests, thus implementing a principle of child-centrism in practice, to the maximum possible extent. Every child is unique, endowed by nature with unique abilities, talents and potential. The mission of the New Ukrainian School is to help discover and develop each child’s abilities, talents and potential based on a partnership between the teacher, the pupil and the parents [4].

Nowadays, teachers provide information and show their students how to tackle them. They are supporters rather than educators and also advisors towards parents. School and family instill children's view of the world. It is at school that their personality, their attitudes to the society and their professional qualities are formed.

Having in mind the aim of the first cycle of primary education, i.e. to help the pupil to get used to school life and all the mentioned above it is possible and desirable to implement needs analysis in this environment.

According to Vasyl Sukhomlynskyi, "when we know little about a child, there is no school, no education, no real teacher and teaching staff" [1, p.449]. V.Sukhomlynskyi focused his interests on student's personality and their psychological and educational characteristics since he became a principal of the Pavlysh school [3, p.507]. Over time he started to study scientifically a student and their educational characteristics. It was "constant, thoughtful work of each teacher on child's educational characteristics with their complex spiritual world, joys and sorrows [1, p.455].

The first of all you have to explain what you are doing, and why, to your students. Despite the fact that it is a very important step in the needs analysis process it is often overlooked because teachers forget that often students have no real idea of what or why they are learning. Young learners may struggle with a needs analysis due to either not being able to connect the class work to their goals and interests, or not actually being sure themselves what they want or enjoy. It is the teacher's task to explain and discuss the process with students to help tease out their own motivations and connections. In turn, this will make the needs analysis relevant.

Teachers should spend some time discussing plans and details with class, while making sure to promote and value students' opinions. Indeed, research shows that learning strategies are less effective when students are led into them 'blind' compared to when they know what is happening and the expected benefits and applicability of the strategy.

Teachers can use the wealth of information collected from a needs analysis to decide what order to do textbook chapters in,

even though they all have to be completed, how long certain activities should be, what sort of additional learning activities should be provided, and whether the class should work in groups or individually, when lesson planning and even evaluating. All are easy changes to make, even within a set curriculum. Depending on the level of freedom teachers have when lesson planning, they can use collected information to: design the entire curriculum, design some lessons, implement class projects, give emphasis to certain points, influence games or class themes, guide homework projects, influence the in-class examples and images [5].

According to the New Ukrainian School teachers do have independence to choose the teaching materials but set curriculums, and mandatory textbooks may present a problem for teachers wishing to use the information they have collected from a needs analysis. As we can see these can be worked with, or around. Needs analysis can be a fun process and allows young learners to feel involved in planning their own education. This is a step to tolerant pedagogy, subject-to-subject relations in the educational process, mutual respect for the student and teacher.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. Т. 4 / [редкол.: О.Г. Дзевєрін, М.М. Грищенко, С.П. Заволока та ін.]; текст, приміт. і предм. покажч. О.Г. Дзевєрін. – К.: Рад. шк., 1977. – С. 391–626.

2. Cockerill A. The Educational Philosophy of V.A. Sukhomlinsky [Електронний ресурс] / Alan Cockerill. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sote.qld.edu.au/articles/Sukhomlinsky.html>

3. Mihno O. Vasyl Sukhomlynsky on Psychological and Educational Characteristics of Student's Personality / Oleksandr Mihno. // Edukacja-Technika-Informatyka. – 2013. – С. 507–511.

4. The New Ukrainian School Conceptual Principles of Secondary School Reform [Електронний ресурс] / O. Elkin, L. Hrynevych, S. Kalashnikova та ін. – 2016. – Режим доступу до ресурсу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>

5. Zakhareuski A. The Magic of Needs Analysis for Young Learners [Електронний ресурс] / Andrei Zakhareuski. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://busyteacher.org/12710-young-learners-magic-of-needs-analysis.html>

УДК 373.3/5.064.2(092)Сухомлинський

Карелікова Я.С., студентка III-Н курсу
керівник: Синевич І.С., викладач
педагогіки, спеціаліст II категорії

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В ПОГЛЯДАХ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Складні суспільні зміни сьогодення ставлять нові вимоги щодо функціонування сучасної школи. Згідно концепції «Нова українська школа» заклади освіти мають працювати на засадах «педагогіки партнерства», зокрема: доброзичливості і позитивного ставлення; поваги до особистості; діалогу, взаємодії, взаємоповаги; довіри у відносинах, стосунках; розподіленого лідерства; принципів соціального партнерства [1, с. 14].

Педагогіка партнерства набуває важливого значення як вектор гуманного і творчого підходу до кожного учасника освітнього процесу. Новий зміст освіти щодо співробітництва педагогів орієнтує вчителів, батьків на особистісний розвиток учнів та поважне ставлення до них, залучення родин до побудови освітньої траєкторії дитини.

Педагогіка партнерства являє собою систему методів та прийомів виховання і навчання на основі гуманізму та творчого розвитку особистості. Зміст та проблеми впровадження цього напрямку педагогіки розкрито у працях Ш. Амонашвілі, О. Коханової, С. Максименка, В. Моргуна, Г. Татаринцевої, Н. Шигонської та ін. Але найбільший вклад у розвиток педагогіки партнерства представив В.О. Сухомлинський, більшість праць якого побудовано на проблемі виховання гуманізму, людяності.

Василь Олександрович включив до числа активних педагогічних впливів на підростаюче покоління сім'ю і громадськість, школу для батьків, не забував про реальні трудові відносини дітей з виробництвом. У його педагогічній системі виховання особистості здійснюється через триаду: школа – сім'я – громадськість, які органічно взаємопов'язані та лежать в основі педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [4, с. 87].

На думку В.О. Сухомлинського, найважливішим завданням школи є подолання негативних впливів і створення простору для позитивних. А для цього необхідно, щоб особистість педагога здійснювала найбільш яскравий і дієвий вплив на особистість учня [4, с. 152]. Педагог стверджував, що кожен, хто вирішує присвятити своє життя вихованню людини, повинен бути терплячим до дитячих слабинок. Мудра здатність старшої людини – матері, батька, вчителя – розуміти і відчувати найтонші спонукальні мотиви і причини дитячих проступків.

Варто наголосити, що спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками є необхідною основою педагогіки партнерства, де учень виступає рівноправним учасником в освітньому процесі, особою, яка вимагає поваги до себе, довіру та доброзичливого ставлення. Поряд з цим учитель має стати другом, який зможе сформуванати позитивні якості в дитини.

Також у педагогіці партнерства важливим є спільні прагнення вчителів та батьків. Родина в цьому випадку має бути залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Взаємодія вчителя та учня насамперед залежить від вчителя та його педагогічної майстерності, що полягає у змозі керувати власним психофізичним станом та розвитком учня. Проте, потрібно пам'ятати, що педагог бере участь у формуванні всебічно розвиненої особистості тільки на двосторонній взаємодії з батьками учнів. В. Сухомлинський наголошував, щоб гарно знати дітей, необхідно гарно знати батьків, адже саме батьки є тим першим еталоном, на який орієнтуються діти [3, с. 44].

Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, виділяємо розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їх вияв, ініціювання, використання індивідуального досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, уникнення формування попередньо заданих якостей, формування культури життєдіяльності. На основі цього можемо визначити базові принципи партнерства «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень», «учень-батьки», а саме усвідомлення єдності цінностей для учнів, батьків та вчителів, тобто: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог-взаємодія-взаємоповага, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, які означають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей [2, с. 4]. Але їх реалізація стане можливою лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу.

Отже, в основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями, є добровільними, рівноправними учасниками освітнього процесу і відповідають за результат. Саме педагогіка партнерства дозволяє нам успішно будувати стосунки з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми, без розуміння своїх та їхніх почуттів неможливо досягти спільних цілей. Така взаємодія є ефективною для освітнього процесу, бо зберігає за педагогом функцію управління і надає школяру можливість діяти самостійно і творчо.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

2. Ніколенко Л. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті

Нової української школи / Л. Ніколенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://lib.iitta.gov.ua/710749/1/Ніколенко_Методист_Ст. Педаг. партнерства як умова.pdf](http://lib.iitta.gov.ua/710749/1/Ніколенко_Методист_Ст._Педаг.партнерства_як_умова.pdf)

3. Пожарська Л.В. Гуманістичні погляди В.О. Сухомлинського / Л.В. Пожарська // Педагогічна майстерня. – 2015. – № 3. – С. 43–46.

4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа., 1988. – 310 с.

УДК 159.9:373.3/5.014.3(092)Сухомлинський

Крайниковець Х.В., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ПОГЛЯДИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ НОВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Входження України в європейський освітній простір вимагає проведення модернізації змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Акцентуючи увагу на тому, що навчання і виховання коригується сучасними суспільними процесами, набуває необхідності запровадження в освітній системі психолого-педагогічних ідей відомих українських гуманістів, серед яких В. Сухомлинський.

Аналізуючи працю науковця можемо стверджувати, що він всесторонньо розглядає психічні процеси, стани та явища. Зокрема, ідеї індивідуального підходу, різнорівневе навчання були не тільки глибоко обґрунтовані в творах Василя Олександровича, але і з успіхом реалізовані на практиці у його школі. Саме він заклав основи особистісно орієнтованого підходу у навчанні та вихованні, які сучасна школа вже використовує на практиці [4, с.12].

Всі твори Василя Олександровича пронизані психологічними ідеями позитивної «Я-концепції», вони повинні стати фундаментом сучасної освітньої системи.

Педагог підкреслював величезне значення ситуації успіху у розвитку дитини, наголошував на ролі самооцінки в реалізації дитини.

Зауважимо, що неоціненими для сучасних педагогів є розроблені Василем Олександровичем основи мотивації учнів до навчальної діяльності, самовиховання і саморозвитку. Приділяючи велику увагу вивченню вікових особливостей учнів, видатний педагог наголошував на врахуванні вчителем індивідуального темпу розвитку кожної дитини [2, с.29].

Неменш важливими, на думку науковця, є індивідуалізація та диференціація шкільної освіти. Ця позиція відображена у книзі «Павлиська середня школа» де він радив пробуджувати в кожній дитині інтерес до пізнання, адже без нього немає радості у навчанні. Неодноразово у своїх працях наголошував, що варто вірити в те, що кожна дитина розумна по-своєму, що серед дітей немає жодної нездібної, однак у кожній дитини думка розвивається своєрідними шляхами [3, с.31].

Зауважував В. Сухомлинський і на тому, що вчителю необхідно розвивати інтелектуальні почуття дитини. Без інтелектуальних почуттів не може бути повноцінного навчання, стверджував педагог. Вони включають у себе і здивування, і радість, і вольове уміння долати труднощі на шляху свого розвитку. Суть цих умінь детально проаналізована у книзі «Сто порад вчителю». Незважаючи на те, що у педагогічних працях вченого ми не знаходимо вживання поняття «рефлексія», однак зміст його педагогічного творчого доробку наскрізно пройнятий рефлексивними роздумами, варіативністю розв'язання навчальних та життєвих ситуацій.

В описах автора будь-якої події, ситуації спілкування із вихованцями чітко виявляються такі характеристики рефлексії, як самоаналіз, самооцінка, звернення до минулого досвіду, прогнозування імовірних подій з погляду педагога та учасників педагогічної взаємодії. Особливо виразно передано рефлексивність педагогічної позиції Василя Олександровича у працях «Серце віддаю дітям», «Обережно: дитина!» [1, с.17].

Зауважимо, що сьогодні, в умовах модернізації новітньої школи, освітня система вимагає від вчителя рефлексії на всіх етапах його педагогічної діяльності.

Концепцією «Нова українська школа» передбачено перехід зі знанневої системи освіти до компетентнісного навчання. Педагог, в своїх працях, радив не обтяжувати дитину кількістю знань про предмет, а вміти відкрити перед нею в навколишньому світі щось одне, але так, щоб дитині захотілося ще повернутися до того, про що вона дізналася. Саме здатності школяра до знаходження невідомого у відомому, виступає етапом з якого починається розгортання розумового пошуку.

Втілюючи ідею залучення учнів до розумової праці, Сухомлинський стверджував, що остання є не просто сидіння на уроці або дома за книжкою. Розумова праця – це зусилля думки. Мислення в учнів з'являється там, де є потреба відповісти на запитання, прагнучи до поєднання праці душі, мислення і рук. Важливе місце у цьому відводив проблемному навчанню, коли новий матеріал учитель подає як проблему, яку учні разом із ним повинні розв'язати [4, с.16].

Теоретичні узагальнення видатного педагога-науковця, які можуть бути покладені в основу психологічного супроводу освітньої системи Нової української школи, ми вважаємо наступні: відсутність нездібних дітей; індивідуалізація освітнього процесу; визначення кожного учня особистістю; необхідність отримання дітьми позитивних почуттів від навчання; навчання через подолання труднощів; самостійна розумова праця учнів; чуйність по відношенню до учнів; залежність розвитку особистості учня від рівня розвитку творчості вчителя; взаємозалежність особистості і колективу; врахування індивідуального психологічного розвитку кожної дитини.

Виходячи з вищесказаного, що психолого-педагогічна спадщина В. Сухомлинського багатоаспектна, її пронизує проблема проектування людини, яка ґрунтується на ідеї всебічного розвитку особистості. Ця ідея залишається

актуальною, і сьогодні може слугувати основою освітнього процесу Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Антоненць М.В. О.Сухомлинський і оновлення змісту шкільної освіти / М. Антоненць // Педагогіка і психологія. – К., 2006. – №2. – С.12–19.

2. Кудь В. Школа В.О. Сухомлинського – школа нового покоління / В. Кудь // Початкова школа. – 2002. – №9. – С.28–30.

3. Оношків З. В.О. Сухомлинський про індивідуалізацію навчально-виховного процесу в початкових класах / З. Оношків // Початкова школа. – 2002. – №9. – С.30–32.

4. Савченко О.Я. Грані дидактичної системи В.О. Сухомлинського / О.Я. Савченко // Педагогіка і психологія, 2003. – №1. С.12–18.

РОЗДІЛ 6

ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.3/.5(092)Сухомлинський

Ліхтей Є.В., студентка II-У курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач
педагогіки, спеціаліст II категорії

КАЗКА У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Книжка приходить до дитини разом із казкою. Народжена фольклором, насичена містким педагогічним змістом, вона несе в собі позитивний приклад етичного ідеалу. Жоден з жанрів літератури не користується у дітей такою популярністю, як казка. Саме казка, яку чує дитина у відповідному природному оточенні, жива, народжена з уст учителя, ставала оптимальною формою збудження паростків дитячого інтелекту.

Казки – це невеликі за розмірами розповіді про фантастичні події, що створювалися колективно й традиційно зберігаються народом. Як зазначив В. Гнатюк, «казки належать до найдавніших витворів людського духу і сягають у глибину таких далеких від нас часів, якої не досягає жодна людська історія» [5, с. 63]. Безперечно, казка є невід’ємною складовою народної педагогіки.

Величезний виховний потенціал мають казки для дітей В. Сухомлинського. Вони допомагають сформуванню й розвинути в молодших школярів духовні цінності; гуманістичні почуття; родинні цінності; бережливе ставлення до природи.

У своїй практичній діяльності В.О. Сухомлинський не тільки розкрив високу мудрість казки у вихованні дітей, а й показав найраціональніші способи її використання в освітньому процесі. Основні форми роботи з казкою: слухання казок; читання; бесіди за змістом; виготовлення і

добір ілюстрацій; інсценізація (театралізація); творення казок. Такий підхід є дійовим засобом впливу на всебічний розвиток молодших школярів [2, с. 216].

Варто наголосити, що казкові історії розвивають мислення дитини, а також її уяву учнів. Дитина вчиться бачити світ з чіткими кордонами добра і зла. Слухаючи казку діти, як правило, обирають позитивного героя, якого в подальшому житті наслідують. Діти ще в ранньому віці усвідомлюють, що негативні персонажі, що завжди наявні в творах, обов'язково будуть покараними, а єдина можливість цього уникнути – не наслідувати їх, не бути негативними. Вони переживають події сюжету разом з обраними героями. Важливо не лише уважно прочитати твір чи розповісти його, а й ретельно обговорити та проаналізувати сюжет, образи героїв та події [3, с. 45].

В.О. Сухомлинський вважав, що образи, які присутні у казках, вчать дітей бути співчутливими, шукати вихід із будь-якої ситуації, заставляють думати, робити висновки [4, с. 245].

«Казка – це активна естетична творчість, що охоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю. Вона починається уже в розповіданні, вищий етап її – інсценізація» – писав В. Сухомлинський [5, с. 189]. Його казки зібрані в збірках «Казки школи під голубим небом», «Чиста криниця», «Вічна тополя», сприяють утвердженню добочинності в молодших школярах.

Казки В.О. Сухомлинського наповнені змістом і філософією, що впливають на інтелектуальну, емоційну та моральну сфери дитини і спрямовані на формування повноцінної особистості, що здатна діяти згідно загальнолюдських норм. Тому, казки педагога є невід'ємною і обов'язковою складовою в роботі вчителя з молодшими школярами.

Так, на практиці в школі ми можемо побачити, як казка допомагає пробудити в дітях зерно любові до Батьківщини, до свого народу, як вона зачаровує учнів початкової школи образністю рідного слова, красою української мови. Наприклад, казку «А що там за лісом?» можна використати з

метою розвитку в дітей патріотичних почуттів, формування любові до навколишнього середовища, а казку «Чого ж ти вчора не шукав моїх окулярів?» – виховання поваги до старших, вдячності їм. Можливості виховання любові до рідної країни ми бачимо також у казках «Сонце заходить», «Лелеки прилетіли» та інших. Казка «Кашу варила, діток годувала» виховує любов до матері, повагу до неї, справедливість. Ці та інші казки допомагають дитині усвідомити такі складні поняття як Батьківщина, рідний край, патріотизм тощо.

Узагальнюючи вище сказане, можна зробити висновок, що художньо-літературна спадщина Василя Сухомлинського для дітей – масштабна та унікальна за ціннісними смислами.

Вивчення феномена виховного впливу казки у педагогічній спадщині В. Сухомлинського дає підстави зробити висновки про доцільність та дієвість використання кращих з них для виховання та навчання молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Жеребко Ю. Виховний потенціал авторських казок Василя Сухомлинського / Ю. Жеребко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/sektsiia-4/3849-vykhovnyy-potentsial-avtorskykh-kazok-vasylya-sukhomlynskoho>
2. Заліток Л.М. В.О. Сухомлинський про роль казки у вихованні та навчанні дітей з особливими потребами / Л.М. Заліток // «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами». – 2012. – № 9. – С. 216–233.
3. Савченко О. Аксіологічні смисли Василя Сухомлинського: філософія для дітей / О. Савченко // Рідна школа. – 2017. – № 9–10. – С. 44–48.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – 640 с.
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – Т. 3. – К.: Рад. шк., 1977. – С. 7–279.

Балаж Т.І., студентка І-Ж курсу;
керівник: Григаші Е.М., викладач
української мови та літератури

ЛІТЕРАТУРНА ПРАЦЯ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У житті кожної сучасної людини виростає проблема духовного самовираження й самовдосконалення особистості, а також для збагачення інтелектуального потенціалу як найвищої суспільної цінності. Але, так як цей час – це час технологічного розвитку, на заміну книгам прийшли комп'ютери, смартфони, мережа Інтернет. За цих умов діти, проводячи час за комп'ютерними іграми та в соціальних мережах, просто забувають про навколишній світ, і не помічають нічого, що навколо них відбувається. Нинішні умови потребують виховання та розвитку творчого потенціалу у підростаючого покоління, які добре володіють мистецтвом слова в усіх сферах життя.

Школа стає справжнім осередком культури лише тоді, коли в ній панують 4 культу: культ Батьківщини, культ людини, культ книги і культ рідного слова [2, с.206].

Мовна культура людини – це дзеркало її духовної культури. Важливим засобом впливу на дитину, облагородження її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила і виразність рідного слова. Роль цього засобу в початковій школі, де кожна зустріч з новим явищем навколишнього світу пробуджує в серцях дітей відчуття подиву, неможливо переоцінити [2, с.207].

На сьогоднішній день кожен педагог повинен розуміти, що за допомогою слова він розвиває творчу сторону мислення у дітей. Що означає слово «творчість»? В «Українському педагогічному словнику» трактування творчості як свідомої, цілеспрямованої, активної діяльності людини, спрямованої на пізнання та перетворення дійсності, створення нових, оригінальних предметів, витворів, які ніколи не існували [4, с.326]. «Психологічний тлумачний словник» стверджує, що

творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних або духовних цінностей [5, с.520].

У вихованні дітей В. Сухомлинський використовував багато ефективних методів, але провідними серед них він вважав методи формування свідомості (бесіда, розповідь, переконання, навіювання, роз'яснення моральної істини та ін.). Педагог вважав, що моральність слова вчителя залежить від різноманітності цілей звертання вихователя до учня. Великого значення вчений надавав бесідам і радив їх проводити так, ... «аби діти не відчували, що їх виховують.» [1, с.159].

Книга грає велику роль в духовному житті дітей,але тільки тоді, коли дитина вміє добре читати. Що означає «добре читати»? Це передусім володіти елементарним вмінням – технікою читання. Сухомлинський В.О. вважав книгу головним засобом у вихованні дітей. Саме тому прагнув того, «...щоб індивідуальне читання було духовною потребою дитини» [2, с.199].

Одним з вагомих засобів впливу на дитину, формування її морально-етичних переконань В. Сухомлинський вважав казку. Саме казка, на думку педагога, задовольняє жадобу дитячого пізнання, інтерес до навколишнього світу. Казка завжди глибоко національна і самобутня, вона є джерелом виховання любові до Батьківщини та рідного слова. [3, 566]

Казка, гра, фантазія – життєдайне джерело дитячого мислення, благородних відчуттів та прагнень. Багаторічний досвід стверджує, що естетичні, моральні та інтелектуальні відчуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, активують потік думок, який пробуджує в активній діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі островки мислення. Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками; воно стає сферою духовного життя дитини, засобом вираження думок і відчуттів – живою реальністю мислення [2, с.181].

Творча спадщина Василя Сухомлинського з проблеми виховання школярів засобом слова широко використовується всіма вчителями України, викладачами педагогічних коледжів, університетів та інших навчальних закладів.

Отже, виховання засобами слова у творчій праці В.О. Сухомлинського – це авторська система, що характеризується єдністю мети і завдань, своєрідних методів і засобів. Дослідження життєвого шляху і творчості В.Сухомлинського довели, що джерелами становлення його поглядів на слово були: народні звичаї, традиції, любов до культури і літератури. Значним внеском педагога-новатора у виховання дітей є створені ним казки, оповідання, притчі, легенди, що значно збагатили сучасну дитячу літературу.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Г.М. Слово як засіб духовного збагачення школярів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Г.М. Ткаченко – Переяслав-Хмельницький, 2000. – С. 159.

2. Сухомлинський В.О. Кімната казки; Книга в духовному житті дитини, Рідне слово // Серце віддаю дітям, четверте видання./В.О. Сухомлинський – 1973. – С. 181, 199, 206, 207.

3. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину // Вибрані твори в п'яти томах / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.2. – С. 566.

4. Український педагогічний словник / ред. О. Григор. – К.: Либідь, 1997. – С.326.

5. Психологічний тлумачний словник / ред. О.П. Чижова. – Харків: Прапор, 2004. – С.520.

УДК 373.3(092)Сухомлинський:82-343

Вончак Я.В., студентка І-Г курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач
педагогіки, спеціаліст II категорії

ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДИТИНИ

Художньо-літературна спадщина Василя Сухомлинського – масштабна, унікальна за ціннісними смислами. Її методологією є ідеї людиноцентризму, дитиноцентризму, які відображено у різноманітних творах, включених у сучасні підручники і посібники для молодших школярів.

В.О. Сухомлинський великого значення надавав становленню особистості маленької людини вже на початкових етапах шкільного навчання. Тому стиль і зміст його творів дають змогу залучати молодших школярів до діалогу, містять передумови для створення за прочитаним проблемних ситуацій, пошуку читачами варіантів розв'язання морально-етичних задач, розпізнавання і засвоєння суттєвих ознак цінностей і смислів життя людини, спонукають дітей до гуманних вчинків, відповідального ставлення до власних дій. Потужний потенціал літературної спадщини видатного педагога активно використовується в сучасній модернізованій початковій школі [2, с. 48].

«Казка, – любив повторювати В. Сухомлинський, – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови. Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена в яскравих образах. Казка – благородне і нічим не замінене джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки – у глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже в тому, що вона – творіння народу» [2, с. 36].

В. Сухомлинський не уявляв виховання учнів без повчальних розповідей вчителя про гарні вчинки людей, про боротьбу добра і зла. У його творах оживають рослини, розмовляють дерева, квіти, метелики і птахи. У своїх творах Василь Олександрович, використовуючи контраст як художній засіб, допомагає молодшим школярам збагнути що головне в людському житті, те, що можна зрозуміти не лише розумом, а й серцем.

Варто наголосити, що казки В. Сухомлинського мають величезний виховний потенціал для дітей. Вони спрямовують

на виховання в учнів любові до рідного краю, матері, опанування дитиною загальнолюдських моральних норм. Варто наголосити, що робота з казками Василя Олександровича допоможе вкласти в душу дитини найкращі людські почуття, стане світлим джерелом духовності. За допомогою казки вчителі можуть допомогти дітям виявити та розвинути творчі можливості, спонукати дітей до творчості, самовираження через мовленнєву, художню, навчальну та театралізовану діяльність, розвинути в учнів швидкість думки, її гнучкість, оригінальність, допитливість, сміливість. Казка сприяє всебічному розвитку дитини [4, с. 163].

Особливо важливим під час читання творів В. Сухомлинського стає використання пошукових і проблемних питань. Вони сприяють розвитку творчого й нестандартного мислення, змалку заохочують дітей до роздумів і пошуків. Це надає їм змогу активно відшукувати відповіді на проблемні питання, спілкуватися, дискутувати, висловлювати самостійні думки.

Також на основі казок В. Сухомлинського вчитель має нагоду працювати над збагаченням лексичного запасу дітей. Відповідаючи на запитання, діти вчать відшукувати правильні слова та образні вислови. До кожного з творів Василя Олександровича можна використовувати завдання з малювання. Ці завдання розвивають не лише творчу уяву дітей, а й вчать їх фантазувати, уявляти, спостерігати за характерними особливостями явищ природи, відносин між людьми [3, с. 37].

Формування життєвої компетенції молодших школярів є вагомим завданням кожного вчителя. «У кожної людини, – пише В. Сухомлинський, – є задатки, обдаровання, талант до певного виду або кількох видів діяльності» [5, с.4]. Він повертається до цієї думки в різних працях і акцентує увагу на необхідності розвивати всіх без винятку дітей, що прийшли до школи.

Таким чином, узагальнюючи вище сказане, можемо зробити висновок, що В. Сухомлинський прагнув народження доброти в серці кожної дитини. Великий педагог робив все для того, щоб виховувати у дітей доброту, людяність, сердечність,

співчутливість. Сьогодні педагоги прагнуть, щоб їхні вихованці пам'ятали слова видатного педагога: «Живи так, щоб твоя серцевина була здоровою, чистою і сильною. Бути справжньою людиною – це значить віддати силу своєї душі в ім'я, того щоб люди навколо тебе були красивішими, духовно багатими, щоб у кожній людині, з якою ти зустрічаєшся в житті, залишилось щось хороше від твоєї душі» [1, с. 37].

Отже, казка, як вважав В. Сухомлинський, найшвидше проникає в душу людини, захоплює її внутрішній світ. Вона як буревій захоплює у свій вир дитину.

Список використаних джерел

1. Гайдук Т. Як працювати з казками Василя Сухомлинського. / Т. Гайдук // Дитячий садок. – 2018. – № 11 (827). – С. 36–38.

2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // В.О. Сухомлинський. – Харків, АКТА, 2012. – 527 с.

3. Сухомлинський В.О. Я розповім вам казку... Філософія для дітей / В.О. Сухомлинський; уклад. О.В. Сухомлинська. – Х.: ВД «Школа», 2016. – 576 с.

4. Савченко О.Я. Системний підхід до ознайомлення молодших школярів з художніми творами В.О. Сухомлинського // Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В.В. Кузьменко та ін. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Вип. 26. – С. 161–167.

5. Вашуленко М.С. Літературна творчість В.О. Сухомлинського в нових підручниках для початкової школи / М.С. Вашуленко // Початкова школа. – 2003. – № 2. – С. 3–5.

УДК 373.3.015.31:17.022.1(092)Сухомлинський

Йовбак М.В., студентка III-Г курсу;
керівник: Данченко О.Б.,
викладач української мови

РОЛЬ ТВОРІВ В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНУ ТЕМУ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського багатопланова, високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку. Саме у молодшому шкільному віці формується ставлення людини до навколишнього світу, визначається спрямованість особистості - громадська, чи, навпаки, егоїстична. Цей вік сприятливий для формування основ культури поведінки, добра і зла, людяності та моральності. Молодші школярі схильні до наслідування, вони вже здатні сприймати вимоги до себе, але поряд з цим піддатливі зовнішньому впливові.

На це звертав увагу великий педагог В.О. Сухомлинський. Він створив цілісну систему морально-етичного виховання, яка є актуальною й досі, не дивлячись на зміни в моральності суспільства, є повчальною і на нашу думку вічною для формування справжньої Людини.

Доказом цього є оповідання В. Сухомлинського «Бо я – Людина». Автор намагається донести до читача думку, що Людиною потрібно бути перш за все для себе, адже якби не добрий дідусь, то батько головного героя оповідання, знову б спіткнувся об камінь. Цей дідусь – дійсно є Людиною з великої літери, а для хлопчика це є великим уроком.

Педагог називає виховання у молодшому шкільному віці - від 6 до 10 років - «школою сердечності». У цей період В. Сухомлинський та провідні педагоги звертають увагу читача на особливості формування сердечного ставлення кожної дитини саме у цей період до природи, до всього, що створює людина і, насамперед, до самої людини [3].

Вчений - педагог був переконаний у необхідності творення краси і творення добра, яке зливається для дітей в єдине ціле. В. Сухомлинський говорив, що для того, щоб пробудити у найбайдужіших серцях ласку і тепло, треба навчити дітей жити в гармонії з природою, бачити прекрасне в навколишньому світі. Видатний педагог втілював у практику повсякденного життя принципи виховання добром і красою – проводив уроки мислення у природі. Це один із найвдаліших прикладів інтеграції різних видів діяльності, об'єднаних однією метою.

Зразком виховання дитини через співчуття та вміння помічати прекрасне навколо є оповідання «Врятував сонечко», в якому головний герой Василько спонукає своїм прикладом маленького читача до співчуття, до турботливого ставлення до навколишнього світу. Автор хотів показати, що уміння бачити прекрасне навколо робить дитину добрішою, духовно багатшою [1].

У своїх працях «Проблеми всебічно розвиненої особистості», «Народження громадянина», «Павлиська середня школа» педагог виклав свої погляди на проблему морального виховання. На його думку моральне виховання - це цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість та поведінку людей, що формує моральні якості відповідно до ідеалів та принципів моралі.

Прикладом людяності, чуйності і вміння співпереживати є оповідання «Горбатенька дівчинка». Якщо вглибитися детально в це оповідання, то ми бачимо, скільки тут добра, скільки моралі і толерантності, скільки людяності і вихованості. Кожна дитина, вважає педагог, повинна бути щасливою, і в цьому їй має допомогти школа. На думку В.О. Сухомлинського, дитина не може бути щасливою у школі, якщо їй там некомфортно. Педагог наголошував, що у наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здатні. Успіх у навчанні — єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборювання труднощів, бажання вчитися [2].

Педагог вважав, що перед кожною дитиною, вчитель повинен відкрити ті сфери, де вона зможе досягти своєї вершини, сформувати свою людську гідність, свою душу. Тому й створив «Азбуку моралі», в якій написав 10 негідних речей, 10 не можна, котрі вчать осягати суть добра і зла, честі й безчестя, справедливості й облуди. Вивчаючи з дітьми азбуку моральної культури, видатний педагог використовував методи роз'яснення, переконання, повчання, спонукання до діяльності.

Педагог вважав, що саме завдяки грі учні можуть сприйняти світ таким, яким він є, і намагатися зробити його кращим. *В. Сухомлинський вважав, що гра – величезне світле*

вікно, через яке у духовний світ дитини *вливається живильний потік уявлень і понять про навколишній світ.*

Важливим в педагогічній системі морального виховання В. Сухомлинського є виховання у дітей почуття справедливості. При цьому основним методом він вважав слово, але не повчальне або пригнічуюче, а доброзичливе. Вчитель у слові виявляє себе, свою культуру, свою моральність, своє ставлення до вихованця [3].

Моральні повчання і настанови, як стверджував В.О. Сухомлинський, набувають авторитету в очах дитини лише тоді, коли вона бачить у своєму вчителеві людину одухотворену, закохану в свою працю: “Приклад вчителя - це не тільки те, що вчитель вміє робити своїми руками, це весь вклад його духовного життя, це його одухотвореність усім, що він робить разом з дітьми, усім, що приносить дітям радість”.

Отже, проблеми морального-етичного виховання дітей молодшого шкільного віку передбачає органічне поєднання вимог початкової школи та методів, форм і засобів морального виховання, адже тільки в органічній єдності можна виховати людину з високим моральними переконанням, що досить чітко простежується у досвіді В.О. Сухомлинського.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – Х.: Акта, 2012. – 563 с.
2. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5 т. – К.: 1976. – Т. 1. – С. 209–400.
3. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський. – Вибрані твори. В 5-ти т.: Т. 2.: – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.

Решко В.Й., студентка II-Г курсу;
керівник: Фогел Д.О.,
викладач іноземної мови

SUKHOMLYNSKY'S TALES AS ONE OF THE MEANS OF STUDYING FOREIGN LANGUAGES

Tales in a foreign language have great educational opportunities. A fairy tale is always continuous upbringing. Tales reveal to the child the world, the essence of human relations, human feelings - kindness, respect, sympathy, society, justice, responsiveness, mutual understanding, and thus carries a rich moral potential. The fairy tale gives children a bright, diverse image of the world, developing the child's horizons. Fairy tales, role-playing, dramatization are an integral part of every child's life. During a foreign language lesson, these activities are situational-variable exercises, which give the opportunity for multiple repetition of the speech patterns, lexical units and vocabulary in the environment as close as possible to the real linguistic communication. Addressing to a fairy tale, Vasily Sukhomlynsky said: "The more I work, the more I am convinced of the important role that fairy tales play in the spiritual development of the child" [3, p36].

Storytelling is an ideal introduction to foreign languages as fairy provides a familiar context for the child. There is a number of methods you can use in order to make the studying more enjoyable and successful. It is important to notice if pupils are accustomed to the storytelling or not.

As the great teacher V. Sukhomlinsky said: "Children should live in a world of beauty, play, fairy tales, music, drawing, imagination, creativity", only by developing children in a diversified manner. The widespread use of fairy tales in elementary school is determined not only by the fact that they develop mental abilities and the emotional world of students, but also that their content is presented in an interesting form for the child. There is a clear division of characters into good and bad, the essence of which is easy to understand by children and allows you

to determine the qualities of each actor. This facilitates give young readers the opportunity to correctly assess the morality of the act, choose the right example for imitation [2, p. 55]. In order to develop communicative abilities, junior schoolchildren often use the advice of Vasyl Sukhomlinsky, his literary heritage, interactive forms and methods of work: role and didactic games, projects, work in pairs and groups, "microphone", unfinished proposals, brainstorming, information technology, circle ideas.

The translation of V. Sukhomlinsky's tales into English will enable children to feel the unity of the Ukrainian and English languages. We can point out the main six forms of work with the tales that are on the opinion of a great teacher should be introduced into foreign language environment.

The first stage is listening. While the listening tales children follow the text and observe the right pronunciation. Listening to the tales in class is a shared social experience and there is always a sort of interaction between the reader and his listeners. Teachers can always ask listeners what will happen next.

The following stage is reading the tales. While reading them, students not only learn new vocabulary, but can handle familiar grammatical structures and words. In addition, it is very interesting to hold a series of binary lessons devoted to fairy tales: English, Ukrainian language and drawing. At first, students develop an English variant of the fairy tale (read, translate, answer questions, find expressions in the text, staged it), then get acquainted with the origin of the fairy tale (in Ukrainian) expressing their opinion on the translation, write a translation in Ukrainian and draw a picture about a fairy tale, translating it in a picture in English. Students really like the following lessons. After reading children share impressions with the teacher and classmates, tell about the main heroes of the favorite fairy tale, try to compose their own interesting stories according to the pattern they read. After reading comes discussion. On this stage for bigger interest children can be given some tasks such as finishing the tale using phrasal verbs: to my mind, as for me, as far as I'm concerned, it's my firm believe etc. On the next stage children prepare and create illustrations for the tales. If pupils become personally involved in the story they can identify with some

characters and with a help of toys and illustrations they active activity vocabulary. The fifth stage is a role playing. "A fairy tale is an active aesthetic creativity that covers all spheres of the spiritual life of the child - his mind, feeling, imagination, will. It begins already in the narrative, the higher stage of it - the staging" [4, p. 189] - wrote V. Sukhomlynsky. When studying roles, the vocabulary of English words, language structures, phrases and questions are better assimilated. Staging fairy tales, schoolchildren develop their creative abilities, the ability to speak expressively and beautifully, which is very important for children in future. It's advisable to encourage shy and passive pupils, this enables them to open up, to feel more confident. The most favorite children's role-playing games: buyer - seller, guide - tourist, interview with movie stars (scenes), visitor - waiter, buyer - consultant, mother - child.

The final stage is creating the tales. Sukhomlynsky believed that it's a good opportunity for children not only to improve their vocabulary, speaking skills, but also to share their inner world. Pupils can alive their wishes, dreams and feelings with the help of fairy tales. A group of tales such as "At Aunt's Pasha's Farm" and "Uncle Kuzma" can be used while learning a new topic "Profesions".

Today V. O. Sukhomlynsky's fairy tales are the most accessible means of learning the world for a child. They bear the standards of normative behavior, the wisdom of the peoples of the world, make it possible to predict events, build their behavior on the basis of constructing a model of a child around the world [1, p. 422]. Tales written by V.A. Sukhomlynsky give an opportunity in practice to form the independence of thinking, to cultivate a love for grandparents, for mother and father, for the native nature, things surrounding the child. And children, as we know, best of all perceive a fairy tale, and therefore it is in it that he intensified his search, saw the future of the educational process of the school.

Список використаних джерел

1. Вознюк А.В. Философские основания педагогической аксиоматики / А.В. Вознюк, А. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2011. – 564 с.

2. Гагарін М. Критерії добру народної казки для виховання морально - естетичних почуттів / М. Гагарін // Початкова школа. – 2006. – № 1.– С. 55-58.

3. З неопублікованих листів В.О. Сухомлинського (Підготувала О.В. Сухомлинська) // Рідна школа. – 1993. – № 8. – С.36.

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк, 1976. – Т. 4. – 640 с.

УДК 373.2.015.31 [17.022.1:82.343] (092) Сухомлинський

Роман С.І., студентка II-А курсу;
керівник: Кертис Н.В., викладач
дошкільної педагогіки та
окремих методик

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ НА ОСНОВІ КАЗОК В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В Базовому компоненті дошкільної освіти України на перший план виступає дитина, бо саме дитина є не об'єктом виховання а суб'єктом зі своїми життєвими бажаннями, щирими людськими почуттями, потребами, власним світоглядом. Тому творчий досвід В.О. Сухомлинського став актуальним в роботі з дітьми дошкільного віку.

Працюючи з дітьми дошкільного віку, необхідно розвивати в душі такі чудові почуття, як доброта, любов, дружба, чесність, повага, співчуття, розуміння як себе, так і інших. Дітям близькі всі ці поняття і почуття. Потрібно тільки створити умови, певні ситуації – і душі дітей відгукнуться і « розкриються, як квіти на ранковій зорі» [1].

Філософією доброти і людяності пронизані усі літературні твори талановитого педагога, спрямовані до дітей. Твори В.Сухомлинського вводять дітей у складний світ людських взаємин, дають можливість дітям знайти своє місце та позицію в них, спонукають їх до роздумів, до аналізу вчинків героїв, до відповідних висновків, викликають

бажання наслідувати поведінку героїв або ж, навпаки, чинити по-іншому [3].

В казках В. Сухомлинського, виховна цінність яких підсилюється тим, що автор наділяє тварин, птахів, комах певними людськими рисами, способами поведінки. Це допомагає маленьким слухачам глибше зрозуміти складні моральні поняття – дружби, працелюбності, сміливості тощо.

Вагоме місце у роботі з дітьми посідає казка. «Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує свіжий вогник дитячої думки й мови» В.О. Сухомлинський [2]. Педагог вважав, що без казки живої, яскравої, яка заволоділа свідомістю й почуттям дитини неможливо уявити мислення і дитячого мовлення, як певного ступеня людського мислення й мови. Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й відгукується на події і явища навколишнього світу, висловлює своє ставлення до добра і зла.

Сухомлинський не тільки розкрив високу мудрість казки, а й показав, що казка це друг і вчитель дівчорі, вона допомагає їм пізнати навколишній світ, робить їх добрішими. За переконанням Сухомлинського, саме казка є духовним багатством народної культури.

Сам великий педагог склав масу мудрих, цікавих казок. Його казки близькі дітям дошкільного віку, зрозумілі, легко сприймаються, допомагають пізнати навколишній світ.

За мотивами казок вихованці можуть створюють малюнки, придумувати нове закінчення казки.

Такі форми дають можливість розвинути мовлення дошкільнят, фантазування, активізувати творчість та креативність, навчити людяності та любові до ближнього.

Отже, сучасна актуалізація спадщини Василя Сухомлинського пояснюється об'єктивним зростанням інтересу суспільства до етичних проблем й необхідністю нового обґрунтування моральних цінностей та ідеалів людини третього тисячоліття. Тому в закладах дошкільної освіти широко використовується літературну спадщину В. Сухомлинського, яка плекає духовність, моральність дітей дошкільного віку.

Маємо чітко усвідомлювати: якщо своєчасно не формувати світобачення малюка, не впливати на його свідомість, не торкатися життєво важливих тем, не пропонувати прийнятні й зрозумілі дошкільнятам ціннісні орієнтири, їм буде важко визначитись у житті, знайти в ньому своє місце, стати справжньою людиною.

Список використаних джерел

1. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільнє виховання. – 2012. – №8. – С.2–6.
2. Тоцька Т. Пізнавальна й виховна сила слова у творах В.О. Сухомлинського / Т. Тоцька // Дошкільнє виховання. – 2012. – №11. – С.15–16.
3. Юр'єва Н. Навчання рідної мови за творами Василя Сухомлинського / Н. Юр'єва // Палітра педагога. – 2012. – №5. – С.5–10.

УДК 373.3.042(092)Сухомлинський

Садварій А.І., студентка III-Н курсу;
керівник: Король Н.В., викладач
трудового навчання

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ У ТВОРАХ СУХОМЛИНСЬКОГО

Творчі здібності особистості - це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Розвиток творчих здібностей на даний час є актуальною темою в нашому житті, тому що «Перш за все - це формування творчої особистості, здатної не просто засвоїти найвищі наукові й технологічні досягнення, а й самоудосконалюватись, розвиваючи їх...» [1, с.1].

Ідея розвитку творчих здібностей повинна відповідати інтересам індивідуума. До проблеми розвитку творчих здібностей зверталися багато педагогів та науковців. Серед них є і Сухомлинський. «Велике значення в організації

роботи з розвитку творчих здібностей учнів в школі мають праці Сухомлинського В., де розглядаються питання теорії і практики навчання, виховання й розвитку дітей» [1, с. 2].

Є багато методів та підходів розвитку творчих здібностей на уроках трудового навчання. Наприклад, одні думають так, що колективне обговорення сприяє мотивації та увазі учнів; другі так, що потрібно якомога більше проводити уроків з трудового навчання по виготовленню виробів з природніх матеріалів; треті так, що потрібно вивчати теоретичний матеріал, а вже потім приступити до виготовлення виробу.

Ці всі методи є правильними, але ми вважаємо, що потрібно спочатку вивчити теоретичний матеріал, а вже потім приступити до вироблення виробу.

Багатий досвід розвитку творчих здібностей школярів представлений у багатьох творах Сухомлинського.

У працях Сухомлинського міститься багато цінних порад, щодо формування творчих здібностей.

Наприклад, у творах «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителю», «Пависька середня школа» він намагався відобразити способи розвитку мислення.

У книзі «Серце віддаю дітям» є дуже багато цікавого. Але одно мене просто зачепило «Школа радості» або «Школа під блакитним небом». В цьому є дуже багато повчального для вчителів, а також для майбутніх педагогів. Наприклад, в перші дні навчання, потрібно дітей привчати до слухання казок, а також для їх створення; щоб дитина у казці змогла висловити свої думки, а також свої переживання. Коли дитина складає казочку, то вона робить щось неймовірне, а особливо якщо вона робить це у перші місяці, як пішла до школи, адже казка - це яскравий, емоційно забарвлений виклад матеріалу.

У «Школі під відкритим небом» багато розповідається про природу, як про щось надзвичайне, адже серед природи ми можемо почувати себе вільно, не перевантажуємо себе і свій мозок «Життя нашої школи розвивалося з ідеї, яка надихала мене: дитина за своєю природою — допитливий дослідник, відкривач світу» [3, с.32]. А найголовніше не потрібно на дитину обрушувати лавину різних знань, а

потрібно відкрити дитині щось одне в навколишньому світі, але в подальшому житті це, най відкривається їй у різнокольорових барвах.

У книзі «Сто порад учителю» Сухомлинський відображує свій потенціал роботи з дітьми.

Сухомлинський у своїй праці «Павлиська середня школа» намагався відобразити творчий потенціал, який потрібен вчителю, а також учню. Він думав так, що без творчого потенціалу вчителя, неможлива творча діяльність учня. У цій праці він багато робив акценту на тому, що колектив – це одне ціле, тому під керівництвом директора у Павлиській школі був створений колектив для активної, творчої, самостійної діяльності учнів «творчу співдружність однодумців, в якій кожний робить свій індивідуальний внесок у колективну творчість, кожний, збагачуючись духовно, завдяки творчості колективу, водночас духовно збагачує своїх товаришів» [4, с.61].

Отже, формування творчих здібностей школярів залежить перш за все від творчої діяльності вчителя, а потім вже від колективної роботи учнів.

Список використаних джерел

1. Груша О.І. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання / О.І. Груша // Трудова підготовка в закладах освіти.– 2015. – С. 1–6.

2. Бондар Л.В. В.О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей учнів початкової школи / Л. Бондар // Рідна школа.– 2013.– № 8–9.– С. 25–28.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 – ти т. – К. Радянська школа, 1977.– Т.3. С. 7–279.

4. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 – ти т. – К. Радянська школа, 1977. – Т.4. С. 7–390.

Шебела Я.В., студентка III-Б курсу;
керівник: Ігнатоля А.А.,
викладач української мови

КАЗКА ЯК СФЕРА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ДИТИНИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У сучасній початковій школі надзвичайно важливим є розвивальне навчання молодших школярів з тим, щоб виховати творчу, мислячу особистість. Адже активна життєва позиція людини органічно пов'язана з її мисленням, розвитком і вдосконаленням усіх якостей розуму. Перший етап розвитку мислення дитини у школі – етап образного, конкретного мислення – є найбільш відповідальним у житті людини, це добре розумів видатний педагог.

У системі В. Сухомлинського природі, як об'єкту пізнання, приділяється велика увага. Природа сама собою не виховує. Виховує тільки активна взаємодія людини з нею. Ще краще пізнати природу допомагають казки. *«Казка – це образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови. Діти не тільки люблять слухати казку, вони творять її»*. В. Сухомлинський вважав, що без казки – неможливо уявити мислення і дитячого мовлення, як певного ступеня людського мислення й мови. З казки черпаються перші уявлення про справедливість і несправедливість. Казка виховує любов до рідної землі, вона – творіння народу [3, с. 5].

В. Сухомлинський не тільки розкрив високу мудрість казки, а й показав, що вона є другом і вчителем дитини, допомагає їм краще пізнати навколишній світ. Дитяче серце чутливе до заклику творити красу й радість для людей – важливо тільки, на думку В. Сухомлинського, щоб слідом ішла праця.

У багатьох сім'ях батьки усвідомлюють значення залучення дітей до посильної трудової діяльності з раннього віку і сприяють тому, щоб вони вміли себе обслуговувати,

берегти речі, які для них придбали, вмiли доглядати за рослинами та домашніми тваринами. *«Розвиток дитини на кінчиках її пальців, – стверджує Сухомлинський. Розумна, одухотворена думкою і подивом праця – це та глибина, на якій тримається човен думки. Розумні руки творять розумну голову; самостійна думка як вогонь від іскри, народжується тому, що маленька дитина, доторкаючись до природи не байдужим спостерігачем, а трудівником, відкриває мислення «Чому?» і дає на них відповідь споглядаючи, спостерігаючи»* [2, с.65].

За творами В.О.Сухомлинського можна використати різноманітні види роботи з текстом для кращого розуміння і сприйняття творів. Наприклад:

- **”Вчимося мови та розмови”**. Нестимульовані розповіді дітей за змістом казки (вільна словесна інтерпретація дітьми почутого, пережитого).
- **”Чарівні фарби”**. Малювання дітей за змістом казки, стабілізація образів первинного сприйняття у формі малюнка.
- **”Кмітливіці-фантазери”**. Проблемно-пошукові стимули, які передбачають створення педагогічних ситуацій активного обміну думками, колективного пошуку істини, суперечки, піднесення творчої активності. Суть полягає в пошуку правильного вирішення поставленої проблеми.
- **”Музична скарбничка”**. Суть: емоційно-образний стимул активного "входження" у внутрішній емоційний стан казкового героя, визначення мотивів його поведінки. У цьому випадку саме художній образ здатний викликати в дітей співпереживання, ефект емоційного зараження.
- **”Чомусики-дослідники”**. Проблемно-пошукові запитання, що сприяють підвищенню емоційно-пізнавальної активності школярів, пошуку, творчості. Прийоми роботи: розглядання, бесіда, зіставлення, аналіз.
- **”Добрий театр”**. Ігрова діяльність за змістом казки. Гра не повинна перетворюватися в проговорювання

тексту, а бути показом, ілюстрацією емоційного стану героїв, їхніх душевних хвилювань. У роботі з дітьми ми використовуємо такі ігри: гра-драматизація, гра-пантоміма, гра-жарт. Для успішного використання ігор постійно проводиться робота над виразністю мовлення дітей, інтонаційними засобами. Творчість, викликана казкою, досягає свого апогею саме в інсценізації, в грі.

- **”Математичний віночок”**. Це зв’язок казки й математики, казка для дитини – це життя, а в багатьох казках математичний початок лежить зверху. Крім завдань на рахунок і розв’язання задач, знаходить місце математичне завдання, яке вимагає від дитини логічного мислення, вміння встановлювати взаємозв’язок, взаємозалежність.
- **”Вмілі ручки”**. Не потребує коментарів, не випадково говорять “Коли я слухаю – пізнаю, коли роблю – запам’ятовую”.
- **”Стежина духовності”**. Творчість дитини – це особливе піднесення її духовних сил, яке характеризується переживанням почуття краси, добра, захоплення й радості, це самоствердження особистості. Казка вводить школярів у світ фантазії, спонукає їх до активної діяльності, творчості [1, с.13].

Отже, В. Сухомлинський залишив нам у спадок безцінні етичні мініатюри, які й сьогодні слугують засобом пробудження у малюків почуття милосердя до хворих, немічних, бідних, а саме: «У кого радість, а в кого горе», «Півень і сонце», «На пошуки», «Панас», «А серце тобі нічого не наказало?» тощо. Такі твори спонукають дітей замислитися над моральною відповідальністю перед близькими і сторонніми людьми, над своїми вчинками з погляду загальнолюдських норм моралі. Праця над творами, казками – це не лише розвиток мовлення, а й самовиховання почуттів, розумовий розвиток, багатство духовного життя дитини. Казка – це школа творчості, яка необхідна дітям. Як наголошував В. Сухомлинський: **«Через казкові образи у свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками, воно стає сферою духовного життя дитини,**

засобом висловлення думок і почуттів – живого реального мислення».

Список використаних джерел

1. Вислови мудрого вчителя В. Сухомлинського: Про значення книги у житті дитини // Шкільна бібліотека.– 2008.– №2.– С.12–14.
2. Сухомлинська О. Свіжий вітер казки / О. Сухомлинська // Початкова школа. – 1990.– №9.– С.65–66.
3. Сухомлинський В.О. Джерела невмирущої криниці / В.О. Сухомлинський // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 7. – С. 5.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПК МДУ**

**«ТВОРЧА СПАДЩИНА
В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА
НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО
ПОКОЛІННЯ»**

18 квітня 2019р.

**Збірник тез доповідей
науково-практичної конференції**

Редактор випуску: Мішкулинець О.О.

Верстка: Герц М. І.

Підписано до друку 20.03.2019. Формат 60*84/16.
Папір офсет. Ум.друк.арк. 9,88.
Тираж 300 прим. Зам. № 63.

Видруковано у видавництві
Мукачівського державного університету

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів та
розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Адреса видавництва:
Мукачівський державний університет,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
тел./факс: (03131) 2-11-09. Е-mail: rvc@mail.msu.edu.ua